

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ Yıl:27 Sayı:43 Temmuz 2015

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ

KÜNYE

İmtiyaz sahibi

Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı adına
Mehmet ÇAĞLAR

Yayın Yönetmeni ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Murat Katiboğlu

Genel Koordinatör

Mustafa Fethi GÜRBÜZ

Yayın Kurulu

Cahide (Dalokay) ÖZDEMİR
Prof. Kerim SUNGUROĞLU
Şemsettin ÜNLÜ
Sevim (Anagür) KOYUNOĞLU
Mustafa TURAN
Cahit KOÇ
Prof. Kemal ÖZMEN

İdari Müdür

Güçmen MEMİŞOĞLU

Yönetim Yeri ve Adresi

Sokullu Mehmet Paşa Cad. Ece Sk.
No: 15/3 Dikmen ANKARA
Tel: 0312 480 28 80
Fax: 0312 480 38 08
e-mail: info@elazigvakfi.org.tr

Tasarım

başkenttasarım

Nenehatun Cad. No:81/4 GOP
Çankaya - ANKARA
Tel : 0312 436 42 69
Faks : 0312 436 42 64
mail : bilgi@baskenttasarim.com
www.baskenttasarim.com.tr

Baskı

Ankara Ofset

Büyük Sanayi 1. Cadde
Necatibey İş Hanı Alt Kat No: 93/43-44
İskitler - Ankara
Tel : 0.312 384 50 63

Yayın Tarihi : Temmuz 2015

Yayın Türü : Yerel Süreli

Yayın Aralığı : 6 ay

Yayın Dili : Türkçe

Bu dergi basın-meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir. Dergideki yazılarda ifade edilen görüş ve fikirler yazarlarına aittir. Yazıların bilimsel, dil ve imla sorumlulukları yine yazarların kendilerini bağlar. Bunlar Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı dergisinin düşünce politikasını yansıtan metinler olarak mütalâa edilmemelidir.

İÇİNDEKİLER

Mehmet ÇAĞLAR / Gençlik Platformu Üzerine	1
Naşide GÖKBUDAK / Elâzığ ve Elâzığ'lılar	2
Sevim (Anagür) KOYUNOĞLU / Elazığ ve Turizm	4
Fikret MEMİŞOĞLU / Çeşme Başı	6
Necati KANTER / Amerika'da Bir Harputlu	7
Turgut TARHAN / Sandal - Göz Ağrısı	10
Şemsettin ÜNLÜ / Masalsı Bir Anı	11
Hadi ÖNAL / Arkanda Vali Paşa Olmasaydı!..	12
Dr. M. Naci ONUR / Divan Şairimiz "Hüsamettin Septioğlu"	14
Aslan ÜNLÜ / Uyan Sunam	17
Prof. Dr. Seçil Karal AĞÜN - Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU / Atatürk, Eğitim ve Gençlik	20
Vedat KENT / Elazığ Şehircilik Tarihinde Önemli Bir Kilometre Taşı: Halkevi Binası	23
Vecihi TİMURROĞLU / Gurbette Harput'u Anmak	26
Öner DEMİREL / Öğretmenim Vecihi Timuroğlu	27
Zabit DURMUŞ / Elazığ'da Aile	29
Şemsettin ÜNLÜ / Kitap "Türkiye'nin Tarihi"	31
Gülden ÖZER / Mared Organizasyonunda gerçekleşen "Fikret Memişoğlu Fotoğraf Sergisi", Maneviyatı Yüksek, Anlamlı Bir Kampanyaya Vesile Oldu	32
Mehmet Bora SÖNMEZ / Belleğimdeki Elazığ Çerçevesi	34
Cahit KOÇ / Kurtuluş Savaşında Elazığ	36
İsmet ÜLKER - Ahmet BULUT / Hazar Gölü'nü Koruyalım, Hazar Gölü'ne Kıymayalım... ..	37
Veysi YILMAZ / Bir soru üzerine	41
Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU / Türkiye'nin Enerji Sorunsalı ve Alternatif Enerji Kaynakları	43
M. Şahin DUMAN / Milli Micadelede Mamuratül-Aziz İmzası Hacı Kaya Sebati Duman	45
Burs Veren Yardımsever Hemşehrilerimiz	60
Kaybettiklerimiz	61

“GENÇLİK PLATFORMU” ÜZERİNE

Mehmet ÇAĞLAR

Yönetim Kurulu Başkanı

Ankara’ da yaşayan Elazığ’ lı gençlerden oluşan bir “Gençlik Platformu” kurmak amacı ile girişimlere başladık.

Bununla ilgili olarak ilk aşamada sınırlı sayıdaki genç Elazığ’ lı bir grupla platformun yapısını tartıştık.

“Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Gençlik Platformu” ile genç beyinlerin vakıf çalışmalarına katkı vermesi, yeni fikir ve projeler geliştirmesi ve gençlerin vakıf faaliyet sürecine entegre edilmesini amaçlıyoruz.

Böylece yeni temalar etrafında çok daha katılımcı bir yapı oluşturmak ve vakıf çalışmalarını daha dinamik ve etkin bir hale getirmeyi planlıyoruz.

Bu oluşum, bize katkı verecek tüm Elazığ’ lı gençlere açıktır.

Gerektiğinde bu yapının içine uzman kişiler de eklenebilecektir.

Sivil toplum kuruluşları (STK) son çeyrek asırdır, yönetim katmanlarının vazgeçilmez örgütlenme biçimi olarak hayatımızda yer almaktadır.

Bizdeki yaygın adıyla dernek, vakıf ve platformlar, adeta toplumun örgütlenme beceri ve kalitesinin göstergesi durumundadırlar. STK’ lar halkın kendi isteği ile katılımı esasına dayandığından, topluma mal edilmesi istenen proje veya düşüncelerin daha verimli bir biçimde hayata geçirilmesini sağlayabiliyorlar.

Ancak, bu kuruluşların nicelikten ziyade nitelik sorunları vardır.

Bunların dışında da katılımcılık sorunu geliyor.

Genelde kısır bir döngü içinde verimi ve etkisi düşük yapılar görmekteyiz.

Kurumsal anlamda kayda değer fayda yaratmadıkları gibi bir çok kuruluşun adeta arka bahçesi haline gelmekte ve imtiyaz talep ettikleri izlenimi vermektedirler.

Geçen günlerde Elazığ’ da çıkan Yeni Ufuk Gazetesinde köşe yazarı Sayın M.Nafiz KOCA’ nın bir yazısında okuduğum ilginç bir noktayı aktarmak istiyorum. Yazar; Elazığ’ da cami koruma ve yaşatma dernekleri ile okul aile birlikleri hariç, yaklaşık 750 sivil toplum örgütü olduğunu, bunların üye sayıları bir tarafa, sadece ortalama 10 kişi yönetici sayıları üzerinden $10 \times 750 = 7500$ kişi ile bu şehre hizmet etmek, şehrin sorunlarını dile getirmek, çözüm yolları aramak yerine bunların ne yaptıklarını anlatıyor.

Bu kişi ve kuruluşların şehir ile ilgili işlerle uğraşmadıklarını, şehre hizmet etmek yerine her birinin bir siyasi inisiyatifin monopolüne girerek onlara göre hareket tarzı belirlediklerini, toplumun sorunları ve çözüm yolları yerine “rozet veya itibar” peşinde koşarak içi boş uygulamalar peşinde olduklarını açıklıyor.

Bunları gördük ve okudukça bu şehrin neden bu hale geldiğini anlamak daha da kolaylaşıyor. Bu gerçeklerden hareketle yukarıda açıklamaya çalıştığım “Gençlik Platformu” oluşumunun ne denli önemli olduğunu, bu örgütlenme ile birçok proje ve düşüncenin hayata geçirilerek şehre örnek olabileceğimizi umut ediyorum. Özellikle Elazığ dışındaki önemli STK’ ların şehir ile işbirliği oluşturmak ve onları bu şehre hizmet etmek ve şehrin sorunları üzerine gidip, çözüm yolları arama konusunda daha etkin ve verimli olmalarını sağlamada yardımcı bir rol üstlenmelerini arzu ediyoruz.

Bu nedenle oluşumunu planlayıp, harekete geçirdiğimiz “Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Gençlik Platformu” nu önemsiyoruz. Vakıf olarak neden var olduğumuzdan emin olarak yolumuza devam etmenin ve faaliyetlerimizi daha verimli sürdürülebilir hale getirmenin yolu daha dinamik, etkin ve üretken bir yapıdan geçtiğine inanıyorum.

ELÂZİĞ VE ELÂZİĞ'LILAR

Naşide GÖKBUDAK

Elâzığ, yani dünyalitaratüründeki adı ile HARPUR'un geçmişi bu günden çok daha parlak ve çok daha gurur vericidir. Osmanlı'nın dağılma sürecinde bile Alman, Fransız kolejleri, askeri idadisi, pek de net olarak kayıtlarda göremediğimiz medresesi, âlimi, üleması, şairleri ve dini din olarak hatmetmiş ve hazmetmiş, gerçek dinin ne olduğunu gösteren din adamları ile beş yerleşim yerinin bağlı olduğu bir sancak beyliğidir. Evet tarihimiz ile ve gerçek Harputlu olmanın verdiği gururla, uzun süre Elâzığ'lı olarak parlak günler yaşadık. Bu düzen Osmanlı'nı parçalanması ile tüm Anadolu'da olduğu gibi duraklamalar, gel gitler oluşmasına sebep oldu. Cumhuriyet kurulduktan sonra Mustafa Kemâl'in ileri görüşlülüğü ve muassır medeniyetlere ulaşma kararlılığı ile yeniden hızlı ve çok kapsamlı bir gelişme göstermeye başlamıştır. Nitekim 1950 li yılların ortalarında okuma yazma seviyesinde Türkiye üçüncüsü ve zannımca nüfus oranları göz önünde tutulduğunda, üniversite tahsili yapan öğrenci sayısı ile de Türkiye'de ki bir çok büyük şehri geride bırakmıştır. Peki ne oldu da böyle bir şehir bu günkü duruma geldi. Tabii bu sadece Elâzığ olarak düşünülmemeli, Türkiye çok geriye gitmiştir. Elâzığ ise bu geriye gidişi biraz daha belirgin ve biraz daha yoğun yaşamıştır. Bu saptamalar, Türkiye'den soyutlayarak yapılamaz. Çünkü Elâzığ da Türkiye'nin önemli bir parçasıdır. Ben bu yazımda Elâzığ ve Elâzığ'lıların kendi yanlış ve hatalarını gündeme getirmek istiyorum. Şu ana kadar edindiğim kanaata göre bir genelleme mümkün olmasa da çoğunlukla,

Elâzığ'lı Elâzığ sınırları içinde yaşadığı sürece Elâzığ'lıdır. Memleketinden şu veya bu şekilde ayrıldıktan sonra, dönüp, orası için bir şeyler yapmayı, maddeten imkânı yoksa bile manen bir

katkıda bulunmayı çok az kimse düşünmüştür veya düşünmektedir. Bir Kayseri'liyi bir Malatya'lıyı düşündükçe yüzüm kızarıyor. Elâzığ denince karşımdakinden "Ah peynirli ekmeği, içli köftesi"nden başka bir şey duymuyorum. Hatta nezaket kurallarını çiğneyip "Siz Elâzığ" deyince sadece peynirli ekmeği, içli köfteyi mi hatırlayabiliyorsunuz?" diye çıktığım oluyor.

Keban barajının yapılışı ile köy yaşamına alışkın büyük bir zümre birdenbire kendilerini şehir hayatının ortasında bulmuş ve intibakta zorlanmıştı.

Hemen akabinde sağ, sol kavgaları ve terörün başlaması, bir çok ailenin bu toprakları terk etmesine sebep olmuş ve galiba burada da az da olsa bir zafiyet yaşanmıştır.

Ama hepsinin çok daha üzerinde bir etken vardır. Elâzığ hiçbir zaman kendini temsil edecek siyasi kadroyu sağ duyulu ve isabetli kararlarla seçememiştir. Bunun sonucunda devletin temsilcileri de partizan bir idarenin baskısı ile daha çok sesini duyurabilen siyasilerin gölgesinde kalmış, Elâzığ'ın sahip olduklarının da bir bir kaybetmesine sebep olmuştur. Başbakanlar ve cumhurbaşkanları çıkaran Malatya bu konuda çok daha başarılı bir ilerleme göstermiştir. Bütün bunlar yaşanmıştır. Geçmiş geriye döndürmek hiç kimsenin yapabileceği bir şey değildir. Ama silkinmek, yanlışlarımızı kabul etmek ve açığı kapatmak için örümcek ağlarından kurtulmak gereklidir. İnsanlar gerçek sevgiyi ve sevmenin ne olduğunu bildikleri, rahatlarına kıydıkları ve sahip olduklarını adilce paylaşmayı başardıkları sürece insandırlar. Elâzığ halkının çoğu zaten bu özellikleri taşımaktadır. Taşımayanlardan da ümitliyim.

Bizim bir büyük zaafımız daha var. Çıkan kıymetlerimizi takdir etmekten, onu laik olduğu yere oturtmaktan hep kaçınıyoruz. Hatta çerme takanlarımız, her fırsatta açığı yakalamak için büyük uğraşlar verenlerimiz de vardır. Siyasilerimiz ise kendi siyasi görüşlerini paylaşmayı asla görmüyor. O kimse memleketi için ne yaparsa yapsın, belki de o siyasinin hayatı boyunca yapamayacağı şeyleri yapmaktadır ama kendinden değilse takdire de laik değildir. Son çeyrek yüzyılı bu hastalığa duçar olarak yaşadık. Kurtulurmuyuz bilmiyorum. Ama bunun için çabalıyorum ve dua ediyorum.

Bu son açıklamalarıma çok canlı bir misal vermek isterim. Hep arkamda olan ve takdirlerini hissettiren hemşerilerimin bir kısmı, Ataşehir mevkiindeki bir parka adımın verilmesi için belediye meclisine müracaat etmiş ve bu konuda bir karar çıkmış. Bu durumu bana "Biz böyle bir iş yaptık. Sizi yakında davet edebilirler. Hazırlıklı olun." Şeklinde iletiler. Şüphesiz çok memnun oldum. Ama günlerce, aylarca bekledim. Bir ses yok. Çok sevdiğim bir dostuma "Böyle bir şey vardı. Ne oldu?" diye sordum. Birkaç gün sonra aldığım cevap şöyle idi. "Yetkili mercilerle görüştüm. Evet karar çıkmış ama ertesi hafta belediye meclisi toplantısında bazı üyeler itiraz etmiş, benim ananın adı veya bir diğeri, benim kaynanamın adı neden verilmiyor?" Bu çıkıştan sonra karar iptal edilmiş. Bu meclise başkanlık eden kişi veya kişiler "İyi de dostum eğer senin anan veya kaynanan da Elâzığ'ın tarihini, kültürünü anlatan beş kitap yazdıysa, bu memleketi hiç kimsenin başaramadığı şekilde Türk halkına tanıttıysa, hatta sınırlar dışına çıkıp, yabancı ülkelere Elâzığ diye bir şehrin varlığını anlattıysa onun adını da parklara caddelere, okullara verebiliriz." Diyemiyor veya demiyor. Çünkü büyük bir ihtimalle siyasi kulvarda beraber yürümüşüz. Oyum onlara gitmiyorsa, Elâzığ için ne yaptığının önemi olabilir mi?

İşte biz kültürü, sanatı, bağlılığı, doğruyu bile bazı etik ve devamlılığı olamayan düşünce ve kaygılarla kaybedecek kadar basit ve dar düşünebiliyoruz. Pardon biz değil, ne yazık ki bizim seçtiğimiz siyasiler ve onların baskı altında tuttukları yöneticiler.

Yine de memleketime âşık bir insan olarak ve onun lehine olabilecek hiçbir şeyden ödün vermeden bu dünyadan göç edeceğim. İlk romanımı arkasına yazmış olduğum bir şiirimi de bazı şeyleri hatırlatır ümidi ile gönderiyorum.

Tüm Elâzığ'lıları, tüm yurttaşlarımı ve Allah'ın yarattığı tüm varlıkları seviyorum. Adil ve dürüst oldukları sürece! Saygılar.

İğde Çiçekleri
Bilirsiniz iğde çiçeklerinin
Ne denli güzel koktuğunu
Ana gibi, baba gibi
Aşk gibi.
Elâzığ'lı değilseniz nereden bileceksiniz
Oradaki iğde çiçeklerinin nasıl olduğunu
Hayal gibi, düş gibi
Vefalı bir eş gibi
Hasret çekilen yar
Köklerin içinde kalmış diyar gibi
Kısacası Harput gibi, Elâzığ gibi
Koktuğunu
Elâzığlı değilseniz bilemezsiniz
Elâzığ'a hasretin sönmeyen bir kor olduğunu

ELAZIĞ VE TURİZM

Sevim (Anagür) KOYUNOĞLU

Turizm, gelir getiren, iş sahası açan, istihdam yaratan, ekonomiyi canlandıran, refaha ve barışa katkı sağlayan bir sektördür. Rekabete dayalı ticari girişimlerden oluşan ve diğer sektörleri harekete geçiren, turizm dışında otuz altı sektöre daha katma değer yaratan ekonomik ve sosyal faaliyetler alanıdır. Turizmin önemli bir diğer özelliği de sağladığı faydanın, halk katmanlarına yayılmasına imkân vermesi ve turistik yörelerde halkı kucaklayan bir sektör olmasıdır. Dolayısıyla turizmin, dünyada vazgeçilmez bir ekonomi ve hizmet sektörü olduğunu söyleyebiliriz.

Bu bağlamda 2014 yılında dünyada turist sayısının bir milyara yaklaştığı, aynı yıl Türkiye'yi ziyaret eden yabancı sayısının ise 36 milyon 837 bin 900 olduğu belirtiliyor. Buna karşılık Elazığ'a gelen yabancı turist sayısının 5 bin 835, yerli turist sayısının, 147 bin 241 olduğu ve Elazığ'ı 2014 yılında toplam 153 bin 76 kişinin ziyaret ettiği açıklanıyor.

Açıklanan verilerden, Elazığ turizminin henüz emekleme aşamasında olduğunu anlıyoruz. Bir başka anlatımla Elazığ'ın tarihi ve doğal zenginliklerinin hakkıyla tanıtılmadığı ve Elazığ turizminin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yeterli düzeye ulaşmadığı görülmektedir. Bu nedenle Elazığ'a gelen turist sayısını artırmaya yönelik tanıtım ve yatırım çalışmalarına ivme kazandırılması önem taşıyor.

Bununla birlikte Elazığ'ın tarihi ve doğal zenginliklerinin tanıtımında ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşları tarafından ortak çalışmalar yapıldığı, seyahat acentası ve yıldızlı konaklama tesisleri sayısında önemli gelişmeler olduğu kaydediliyor.2014 yılında Elazığ Valiliği'nce gerçekleştirilen Elazığ Çalışma Kurultayı'nda turizmin, 3. sektör olarak öne çıktığına işaret ediliyor.Şüphesiz ki işsizliğe çare arayan Elazığ için turizmden, bir itici güç olarak yararlanılması oldukça önemlidir.

Türk turizminin gelişmesinde, dış turizmden pay almak kadar iç turizmin canlandırılmasının da önemli olduğunu özellikle vurgulamak istiyorum. İç turizm hareketlerinin, özellikle yurt çapında yöresel olarak planlanması ve geliştirilmesi önem taşıyor.Turizmin çeşitlendirilmesi de göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda aynı coğrafyadaki, tarihi, kültürel ve doğal zenginliklerin bir arada tanıtılmasına ve pazarlanmasına yönelik çaba ve çalışmaları önemli görüyorum.

İç turizm hareketlerinin artırılması ve canlandırılması adına planlanacak ve uygulanacak stratejiler kapsamında, Elazığ'da Harput, Malatya'da Battalgazi, Tunceli'de Munzur Vadisi üçlü merkez halinde yöre turizmine kazandırılabilir. Ortak tanıtımların, yöre turizmi adına çok yararlı olacağına inanıyorum. Yakın coğrafi alanları paylaşan üç komşu şehrin ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşlarınca yapılacak ortak programlı tanıtımların, yöre turizminin geliştirilmesine önemli katkıları olacağını düşünüyorum.

Günümüzde dünyada, ortak coğrafyalarda yer alan kent ve ülkelerin pazarlama imkânlarından birlikte yararlandıklarını biliyoruz. Örneğin, Budapeşte, Viyana ve Prag ya da Paris, Brüksel ve Amsterdam birlikte pazarlanmaktadır. Aynı şekilde İskandinav ülkeleri, Uzakdoğu ülkeleri ve Kuzey ve Güney Amerika ülkeleri arasında da aynı pazarlama yöntemleri uygulanmaktadır. Ülkemizde de Güneydoğu Anadolu şehirlerinin, özellikle Mardin ve Urfa'nın birlikte pazarlandığına tanıklık ediyoruz. Bu meyanda ortak pazarlamadan yararlanan Mardin ve Urfa'ya gelen turist sayısı giderek artmaktadır. 2014 yılında Mardin'i yaklaşık 500 bin, Urfa'yı da yaklaşık 800 bin kişinin ziyaret ettiği açıklanıyor.

Harput (eski Elazığ) ve Battalgazi (eski Malatya) birçok ortak değeri paylaşan iki tarihi şehirdir. Aynı amaçla Doğu'ya gelen halef selef iki paşa zamanında bu iki şehrin kaderleri değişmiştir. Harput halkının Uluova'ya, yani bugünkü Elazığ ovasına; Battalgazi halkının da Aspuzu'ya yani şimdiki Malatya ovasına taşınmaya başlamasının tarihçesi 1830'lu yıllara uzanmaktadır. Anadolu'da 19. Yüzyılda terk edilmiş sayılı tarihi kentlerden biri Harput, diğeri de Battalgazi'dir. Munzur Vadisi Milli Parkı iseflorasında 227 çeşit endemik bitki türünün yetiştiği, endemik bitkiler açısından Türkiye sıralamasında çok önde bir yere ve öneme sahip bir doğa harikasıdır. Aynı çatı altındaki bu üç merkezin turizme hakkıyla kazandırılması, saklı kalmış tarihi ve doğal değerlerin gün yüzüne çıkarılması yöreye önemli katkılar sağlayacaktır.

Dolayısıyla bu üç komşu kentte yer alan söz konusu mekânları ve yöredeki diğer önemli tarihi, kültürel ve doğal zenginlikleri, hem halkımızın hem de yabancıların beğenisine ve talebine sunmak için ilgili kamu ve özel kuruluşların müşterek çalışmalarına ihtiyaç olduğu aşikârdır. Zira günümüzde kültürel amaçlı seyahat edenlerin çok bilinçli davrandıkları, tatillerini iyi değerlendirme adına tek seferde çok yer görmek ve az zamana çok şey sığdırmak istedikleri bilinmektedir.

Yöreye ilgiyi artırmak ve turizmin canlandırılmasını sağlamak amacıyla, TARİH-KÜLTÜR-DOĞA üçgenli tanımlara yönelik olarak kentlerin ilgili kuruluşları tarafından, ortak çalışma ve işbirliği olanakları araştırılmalı, programlar, hedefler ve uygulama stratejileri belirlenmelidir.

Bu bağlamda, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen, "Türkiye'de Tatil" sloganıyla, kentlere olan ilgiyi artırmak amacıyla yola çıkan ve şehirleri dolaşan, 'Türkiye'de Tatil Tır'ı' ve benzer programlardan yörenin de yararlandırılması sağlanmalıdır.

TRT tarafından hazırlanan yada hazırlatılan ve TRT'nin birbirinden farklı kanallarında yayınlanan, Türkiye'yi tanıtıcı programlar kapsamında, söz konusu üç ilin turizm potansiyelinin müşterek tanıtımına yönelik programlara yer verilmesi için gerekli girişimler yapılmalıdır.

Diğer TV kanallarında ve basın-yayın organlarında yöre turizminin geliştirilmesine yönelik program ve yazılara yer verilmesi ve yöre turizminin teşvik edilmesi adına çaba harcanmalıdır.

Yörenin tanıtımı ve pazarlaması için, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), özellikle yöreye paket tur sunan seyahat acentaları, Türkiye Otelciler Federasyonu ve gerektiğinde Türk Hava Yolları (THY) ile işbirliği olanakları araştırılmalıdır. Bu amaçla başta Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yetkili ve ilgili üst yönetim kademelerine olmak üzere TÜRSAB'a ve yöreye paket tur düzenleyen seyahat acentalarına, her türlü desteği sağlamaya yönelik ortak bilgi sunumları yapılmalı, temaslar sürekliliğini korumalıdır.

ÇEŞME BAŞI

Fikret MEMİŞOĞLU

Kızlar gülüşür, neş'e çakar, çeşme başında
Billah su değil, işve akar, çeşme başında

Kız gülmesi, bülbül sesi, yetmez gibi, bir de
Sünbül saçılıp, gonca kokar çeşme başında

Çift el su mu serper ham çift elmaya, bilmem ki
Her yosma fidan, yüz mü yıkar çeşme başında

Mahmûr uyanıp tatlı düşünden bir elâ göz
Sarhoş gibi, bir hoşça bakar, çeşme başında

Birden çıkagelsin de görün rûh-ı revânı
Bizden yana baktıkça, yakar çeşme başında

Gün doğmadan ay yüzlü o âfet çıka geldi
Baktım, yüzü narmış, teni kar, çeşme başında

Bir damla su, bir çağlan olur, yâr gülünce
Her kahkaha, tâ arşa çıkar çeşme başında

Bakdık diye, bir gül yüze, bir gizli nazarla,
Bülbül, gülü, bin bâşa kakar, çeşme başında

Her testi alan gitti, Ben'im tek eli boş, ah!
Her göz bana bir çelme takar, çeşme başında

Fikret! Fırat emsâli, Ziya oynuna dalma
Kanmazsan eğer, can da bıkar çeşme başında.

AMERİKA'DA BİR HARPUTLU

Necati KANTER

Gurbet elde baş yastığa gelende
Gayet yaman olur işi garibin
Gelen olmaz giden olmaz yanına
Sızılar toprağı taşı garibin

Halk Türküsü

Kendi kendine konuştu, ağladı, hüzünlendi, güldü...

Gören ayyaş, meczup, deli ya da çaresiz bir ihtiyar deyip geçecekti. Nereye gideceğini ne yapacağını bilemeden kararsız adımlarla yürüdü. İki yanı çam ağaçlarıyla uzayıp giden geniş bir yoldan ilerlerken kuşların büyüğü seslerini dinledi uzun uzun.

Şehir üşüdü, o tutuştu.

Oturduğu bankın karşısında yaşlı bir kadın siyah tüylü kedisini okşuyordu. Bir çocuk oynuyordu uzakta...

Zaman perdesini araladı, kulaklarında tılsımlı bir akşam müziği... Siladaki görüntüler parça parça aktı gözlerinin önünden...

İssiz ve sessiz sokaklar, solmuş çiçekler altında yatan ölümler, babasının tabutuna serptiği toprak; anasının feryatları ve rüzgârın savurduğu kum taneleri!.. Ülkesinin yüksek yaylalarının serinliğine özgü, gizemli gecelerden bir geceyi düşledi Ömer. Karşısında yanık yüzlü ela gözlü Gülbahar! Ayırmak ne mümkün gözlerini gözlerinden! Yüreğinde taşıdığı acının avuçlarına dolduğunu, onları acıyla yaktığını duyumsadı. Hava bulutlandı. Ömer'in gözleri buğulandı, bir sevda türküsü yankılandı yüreğinde. Herkesin biri birini tanıdığı, bu küçük ata kentinin sokaklarında ve çarşılarında yürürken adım başı selâmlaşan, her dükkânın önünde bir sigara içimi de olsa soluklanıp lâflayan mahallesinin samimî insanları arasında gezindi bir müddet...

Yaşlı bir zenciye döven iki serserinin bağırtısıyla uyandı. Tuhaf tuhaf etrafına bakındı! Bir kere daha lanetledi kendini! Pizza satan adamı kuşatan kalabalık... Kuşlara yem atan mavi gözlü bir çocuk... Eğlenen gençler, gezinen yaşlılar... Yaramazlık yapan çocuklar. Çatık kaşlı park bekçisi!.. Tam karşısında oturan kısa saçlı bir genç kızın sigarasından çıkan dumanlar arasında yok oluşu... Kadınla erkekli bir gurup sarhoşun açık saçık şarkılar söyleyerek sallana sallana yürüyüşleri... Keman çalan bir çingenenin önüne konan bozuk paralar... Şehrin gürültüsü...

Yere düşürdü gözlerini Ömer. Bir köprü kurdu gurbetten sılaya. Kayalar bulutların sesiyle ıslak... Sıla kokan nağmeler... Ağıtlar yakan Çaydaçıra'nın hüznü... Tebrizî güllere inat, Gülbahar'ın gamzesi; "gitme" diyen hafifçe aralık gözleri ve öne eğik başı!.. Yutkunuyor, utanıyor, ellerini önüne bağlıyor, ayaklarının ucuna bakıyor, öylece duruyor Gülbahar!.. Zaman durdu... Damarlarındaki kan durdu. Kilit vurulmuştu sanki Gülbahar'ın diline. Gözleriyle bile anlatmak istemiyordu artık duygularını... Hep kaçırıyordu ıslak kirpiklerini Ömerin gözlerinden.

Kilise çanları vurdu!.. Buruk bir sancı yayıldı Ömer'in yüreğine. Ayağa kalktı, titreyen ellerini ağır, ağır kulak memelerine değdirdi, derin bir soluk aldı, Ufka dikti gözlerini, uzun uzun baktı.. Harput'un kayabaşında sandı kendini... Ulu Camide okunan ezanı yüreği ile dinledi!..

Derman kalmamıştı dizlerinde.

Uğuldayan başını avuçları arasına aldı, çömeldi, hıçkırıklara boğuldu.

Orta yaşlı bir adam tanıdı onu... Old Omar!.. dedi...

This is our neighbour Old Omar!

Başına toplandı insanlar.

Aldırmadı!

Kalabalık büyüdü.

Kimi hasta, kimi deli dedi... Para koydular önüne, yiyecek koydular!.. Orali bile olmadı.

Donuk gözleri, önündeki yeşilliklere takıldı!.. Nedense Ejderha Taşı efsanesi geldi aklına... Ejderhanın ne olduğunu, nasıl bir yaratık olduğunu duyduğu günün gecesi de gelmişti rüyasına.. Büyükler çocukları korkutmak için hep bu efsaneyi anlatırlardı.

Harput'un "Göllübağ" yolu üzerinde, Fetahmet Baba türbesine giden yol ile "Buzluk Mağarasına" giden yol ayırımına varmadan, yolun sol tarafındaydı "Ejderha Taşı". Süt kalesinin bir kaç kilometre kuzeyinde yassı bir tepede, sırtı ve başı havaya kalkmış, devimsi kara bir taş vardı. Kendisi toprağa gömülmüş de, sırtı, boynu ve kuyruğu açıkta kalmış, yürüyüş halinde bir dev heykeli andıran kocaman bir canavar!.. Bu görüntünün iki yanında tıpkı kendine benzeyen iki de yavrusu vardı... Ona yılanların prensesi "Şahmeran" diyenler de vardı. Belli yaşa gelinceye kadar değil yanına yaklaşmak, adından bile korkardı!..

Gülümsedi, gözlerini boşluğa dikti, anlatılan bu efsaneyi yaşıyormuş gibi annesinin ağzından ilk kez dinliyordu sanki!..

Oğlum! Demişti annesi. Vaktiyle ifrit bir ejderha olan bu koca yılan, iki yavrusu ile birlikte Harput'u yutmaya, şehri yok etmeye gelirken halk korkusundan ne yapacağını şaşırılmıştı! Bunu duyan ağız dualı, gönlü temiz insanlar eğri minareli mabedin karşısındaki "Süt Kalesi"nin mescidine çıkmışlar, alın koyup namaz kıılıp hep bir ağızdan halka dua, canavara beddua etmişler. Ejderha ve yavruları taş kesilmiş!..

Duyum ötesi sessiz bir kıymıyla başlayan gizemli bir yola koyuldu Ömer. "Ejderha koca kenti yuttu!.." dedi, hüznü! Hâl diliyle en içli türkülerini söyledi ülkesinin kekik kokan dağlarında... Ve metruk bir kentin öyküsünü düşledi!..

Gün dağları aşarken kan kırmızısına boyanırdı ufuk!.. Siyah bir silüet hâlini alan güvercinlerin uçuşları izlenirdi akşamın alacasında. Özgür rüzgârlarla yarışan kelebeklerin peşinden koşardı çocuklar. Kürsü başı sohbetleri, efsaneler, hikâyeler anlatılır; meşkler yapıldı uzun kış gecelerinde. Çiçek açmış dallar gibi başlarındaki oyali yazmalarla güzelliklerini sergilemeye çalışan kızlar bir yandan da şahnişin'li evlerde kaneviçe işlerdi. İşlerinden evlerine dönerken selâmlaşan mütebbessim insanların yüzleri dolunay gibi parlar, serin sular serpilirdi gönüllere.

Gün geldi, kentte gurbet öyküleri anlatılır oldu.

Uzun, hiç bitmeyecek kadar uzun yolculuklar yazıldı şehrin alınına. Rüzgârına teslim olan sevgilinin dalgalanan ipek şalvarı, oyali yazması, yaralı yüreği ve ağzından söz yerine gözlerinden süzülen iri damlalar gurbete atılan ilk adımların nişanı oldu. Dualar edildi!.. Sular döküldü gidenlerin ardından. Analar ağladı, babalar içine akıttı göz yaşlarını. Uzaktan el salladı gizlice genç kızlar yavuklarına. Boyun büktü yavrular!.. Yürekler burkuldu, hüznü çöktü göğüslere. Kıyameti oldu bu yolculuk kadim şehrin.

Bastonuna dayandı, dış kalmamış ağzını sıkıca kapadı, “ııh” dedi belini doğrulttu, güçlkle kalktı ayağa, gecenin sessizliğine ve rüzgârın uğultusuna aldırmandan karanlığın koyu örtüsü altında yorgun adımlarla yürüdü Ömer.

Son günlerde hemen hemen her gece ülkesini, ülkesinin insanlarını görüyordu rüyasında. Gülbaharla evlendiğini, iki oğlunun bir kızının olduğunu, askerliklerini yapıp baba ocağına döndüklerinde her ikisini de evlendirdiğini, torun torba sahibi olduğunu görüyordu! Kendisine dede diye seslenen torunlarının yaramazlıklarını düşledi, gülümsedi!.. Sonra hüznle mırıldandı; bütün bunlar gerçek olsaydı kıyamet mi kopardı dedi, sustu.

Arabalar geçti yanından. İnsanlar geçti. Sonra yol tenhalaştı; ıssızlaştı. Koyu bir karanlık bastı. “Uğurlar olsun” sesiyle irkildi!..

İlk rüzgârın estiği yöne baktı, bir an ülkesinin sıcak insanları arasında sandı kendini!.. Dudaklarının arasında ince bir tebessüm!

“Eyvallah!..” dedi.

Durdu etrafına bakındı, yoktu kimsecikler!..

“Ne çok yaşadım seni senden uzakta!..” dedi, derin bir iç geçirdi, bütün acıları hatırlatan zehirli bir bıçak saplandı yüreğine... Bulunduğu yere çöktü.

“Buralara geldiğim günden son nefesime kadar her gece başımı yastığa koyduğum an göbeğimin toprağına gömüldüğüm Baba Ocağımdan çağırıldım!. Gidemedim.. gidemedim!..”

Ağlıyordu Ömer.

“En acısı da son nefsimde bir Papazın başucumda olacağı gerçeği !..”

Evine geldiğinde saat gece yarısını çoktan geçiyordu. Odanın içinde anlamsızca dolaştı, sonra pencerenin önündeki bardağı aldı, bir yudum içti, geri kalan suyu saksıya boşalttı.

Nabzi nabzına vuran Gülbahar'ın menekşe gözlerini gördü saksıdaki çiçekte... Buruk bir tebessüm halesi yayıldı yüzüne. Işığın etrafında dönen pervanelere dikti ıslak bakışlarını.

Dillerini, dinlerini, coğrafyasını, âdetlerini bilmediği “Yenidünya” denilen denizler ötesi bu garip ülkede ölümünü bekliyordu artık.

Değer miydi bir lokma ekmek için “Ömer Dede” yerine “Old Omar” adını almaya?

Başucundaki deri çantayı açtı. Kırk yıl öncesinden gönderilen ilk ve son mektubun satırları arasında gurbete savrulduğu günlerini, yıkılan, yok olan, yutulan bir kentin ve insanların acı yazgısını yeniden yaşadı.

Yitik zamanların gölgesi çöktü omuzlarına...

“Ejderha yuttu” dedi, “yuttu, ana!.. yuttu bizim Kenti!..”

Dedi, yere yıkıldı Ömer...

SANDAL

Gönlüm düşüyor çırpınarak gizli kemende
Kız sandalı kalbim gibi oynatma dümende
Râm oldu deniz kollarıma, gel bana, sen de;
Kız sandalı kalbim gibi oynatma dümende.

Oynak sesinin aksine can verdi uzaklar
Her kuytuda bir kahkaha, bir yâdını saklar
Ateşli nefesler, beni, onlar yakacaklar
Oynatma güzel, sandalı oynatma dümende.

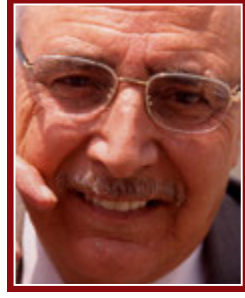
GÖZ AĞRISI

Mey gibi, sermest eden, dilşâd eden sensin beni
Gün gibi, pür-nûr eden, âbâd eden sensin beni
Çeşme-i lâ'linle mestim, şâd eden sensin beni
Ben esirin oldum âh âzâd eden sensin beni

Gözlerin mihr-i münîre, kaş çatıp, meydan okur
Zülfüne, âşüfte sünbül, yüz sürüp, cânân okur
Gamze-i fettânını ebru okur, müjgân okur
Bir bakıp, bir can yakıp, irşâd eden sensin beni

Turgut TARHAN

MASALSI BİR ANI

Şemsettin ÜNLÜ

Tek katlı, düz damlı konutları; ulu ulu ağaçları, meyve korulukları, çayırı, samanlığı, havuzu... Kayalık vadiden düzlüğe doğru, delidolu akan çayın kıyısındaydı bağ.

Bitek, bakımlı, verimliymiş; yaz boyu kalıcısı, konukları eksik olmamış bu ata, dede kalıtı, büyük mü büyük bağın.

Davar salınacak, günbatımı, otlayıp geldiklerinde toparlanıp sağılacaklar... Hamur yoğrulacak, ocak yacacak... Oğullar, kızlar, gelinler, her yaştan cıvıl cıvıl çocuklar doyurulacak... Doğaya, dünyaya, yaşama değgin söylenecek sözün, kurulacak düşün, sevincin, tasanın sonu, sınırı olmamış, olmayacak hiç.

"Yolu yöntemi şudur: Ucu yükseklerde olan ağaçlara, yüksek sesle seslenilir... Sonra kulakverilir, ne dediği dinlenir ağacın." Bilmeyenlere, o sıra yeni gelenlere böyle belletirmiş ağaçlarla konuşmayı Nene... Bağın Nene'si; "Ağaçlar, ağacımızdır bizim... İyilikli, güzel, güzelden de güzel; ahrette melek neyse, alemde ağaç da o !" dermiş.

Boyu, dalı, yaprağı, yemişi yanında, sokulup seslerini, soluklarını da duymalıymışız ağaçların.

Türkülerdeki gibi; "Ağaçlar... Ağaçlar bizim?.." Sözden, söyleşiden önce; duruşlarını, salınışlarını, güne, güneşe, yele, yağmura dokunuşlarını tanımalı, anlamalıymışız ağaçların.

Delidolu, taşlık yatağında taşkınca akıp giden çayın kıyısındaydı bağ, hiç kimsenin değil, sade " Nene..." sonraları; "Hı Nene'nin bağı" olmuş günlerden bir gün..

Sevecenmiş, bilgeymiş, coşkuluymuş, çocuklarla çocukmuş Nene. Analar, gelinler, kaynanalar, gün boyu, ocakta bucakta iş başında iken, delidolu akan ırmağın akarından sakınırmış, daldan dala salınıp düşmelerinden korkar, kuytuda kovukta yitip gitmelerinden çekinir, korumaya çalışmış çocukları.

Günlerden bir gün yine, Nene, günbatımına yakın; kol kola çevresini dokuz çocuğun çevrelediği ulu çınarın altında toplamış çocukları. Eğilmiş, bir bir, her birinin saçını, yüzünü koklamış, kaldırmış başını, yukarıya, koca çınarın ta yukarılardaki esintili dallarına seslenmiş; "Huuu..." demiş, kollarıyla çocukları kucaklarken; "Huu, bahan bah hele!... Eyi bah!.. Bunlara eyi bah!.." diye ünlemiş. Sonra eğilmiş, bir koşu çınarın yan tarafındaki kocaman kovuğundan içeri girmiş...

Gidiş, o gidiş,,,

Bağdakiler, çıra yakmış, ayrı ayrı, yan yana, bütün gece aramışlar her yeri...

Yok!

Hı Nene'si yok bağın...

"Hı Nene, nerede?"

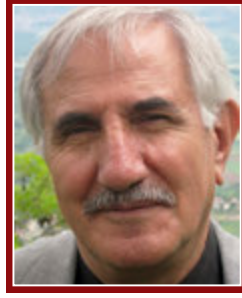
Çocuklar, ağlamaklı; "Gitti..." demişler; "Hı Nene Hınna Nene /Gitti bu kovuktan içeriye..."

O gece, sonraki gün, sonraki geceler, bağın kendi içinde, komşu bağlarda, suyun akarında, dere tepe çok yerde aranmış bulunamamış Nene.

Nene bulunamamış ama, yılda, o da yalnız güzelden güzel, dingin bir gece, karanlığın koyulaştığı saatte, ulu çınarın kovuğundan gelen ısıklı, esintili bir sesin çocuklara, ama yalnız çocuklara;

"Hı Nene, Hınna Nene/ bizde, şimdi, bizimle..." dediği söylencesi kalmış dillerde.

ARKANDA VALİ PAŞA OLMASAYDI!...

Hadi ÖNAL

Vali Paşa'nın perşembe günlerini çevre gezilerine ayırdığını bilmeyen yoktu. Her perşembe kendisinin yaptığı ve uyguladığı plan dâhilinde mutlaka bir ilçeye, bucağa, birkaç köye uğrar vatandaşlarla sohbet eder, dertlerini dinler, dertlilerin dertlerine çare olmaya çalışırdı. Severdi Elazığlılar Vali Paşalarını severlerdi aynı zamanda da korkar, çekinirlerdi. Çünkü bu uzun boylu, kır saçlı, çatık kaşlı, badem bıyıklı adamın yanışa, hataya tahammülü yoktu. Yalanı hiç sevmez verilen sözün yerine getirilmesini ister, takipçisi olurdu.

Kasım ayının sonlarıydı. Mevsimin ilk karı düşmüştü. Gerçi kar çok yağmamıştı; ama beş altı santim de olsa kar her bir yeri kapatmış bütün ayıpları gizlemeyi başarmıştı. Havanın ani değişiminden olacak ki ağaçlar adeta gelinlik giymişlerdi. Vali Paşa, koltuğundan doğruldu, zile bastı. Özel Kalem Müdürü acele ile önünü ilikleyerek koştu. Vali Paşa: "Tahir Efendi'ye söyle arabayı hazırlasın bugün Harput'a gideceğim", dedi.

Makam otosu Seko mahallesinden geçti, Kortikoğlu'nu geride bıraktı. Harput yolu, hem fazla bükümlü hem de oldukça dikti. Yol yarılanmıştı ki sağdaki çukuru süsleyen tek meşe ağacının altındaki farklı görünüm Vali Paşa'nın dikkatini çekti. Tahir Efendi'ye yavaşlamasını söyledi. Bu tek meşe ağacının altına sığınan bir eşektir. Beyazlara bürünmüş ağacın altında kendisine yer bulmaya çalışan zavallı, boz bir eşek...

Vali Paşa, hayvanları severdi. Eşek de olsa yıllarca sahibine hizmet eden, yükünü, kendisini, aile efradını taşıyan bir hayvancağızın böylesine dışarı atılması doğru değildi. Vali Paşa'nın kaşları çatıldı, suratı asıldı.

Geleceği haberi Vali Paşa'dan önce ulaşmıştı Harput'a. Harput'un mütevazı vatandaşları Çınarlı Cami'nin yanındaki kahveye dolmuşlardı. Birtakım istekleri olacaktı Vali Paşalarından. Kayabaşı'na gözcü bıraktıkları çocuğun koşarak geldiğini görünce kahvehanede olan herkes acele ile dışarı çıktı. Makam

aracı tam da kalabalığın önlerinde durdu. Harput'un sevilen, yaşlı kişisi Hüsametdin Efendi bir iki adım attı, elini uzattı: "Hoş geldin Bey'im, şerefler bahşettin bize", dedi. Vali Paşa, dik dik baktı Hüsametdin Efendi'nin yüzüne. Uzatılan eli de görmezden geldi. Hiçbir şey söylemeden yürüdü kahvehaneden içeriye. Herkes donup kalmıştı. İçerisi sıcacıktı. Çaycı Bekir, sobayı erkenden yakmıştı. Vali Paşa ilerledi, oturdu başköşeye. Ardından vatandaşlar biraz da çekinerek birer ikişer sessizce doluştular kahvehaneye.

Dışarıda kimse kalmamıştı. Vali Paşa kızgın bir sesle: "Yolda gelirken boz bir eşek gördüm, dönemeçteki meşe ağacının altında; kimin o eşek? Vali Paşa'ya bakan gözler önce soru dolu bakışlarla biri birlerine sonra da yer kilitlendiler. Koca kahvehanede sinek uçuşa sesi duyulacaktı. Sorusuna cevap bulamayan Vali Paşa adeta gürlendi: "Bana bakın ben o eşeğin sahibini bulurum!" Durdu, sözlerinin tesirini ölçmeye çalıştı sonra da: "Bulursam da..." sözünü bitirememişti sağ taraftan: "Gördüğünüz eşek benimdi efendim, yaşlandı, iş göremeyince ben de azat ettim." Gözler bu zor duyulan adeta titreyen sesin sahibine döndü. Vali Paşa: "Olmaz, olamaz efendi! O hayvan sana yıllarca hizmet etmedi mi, yükünü onunla taşımadım mı, kendini çoluk çocuğunu ona taşıtmadın mı? Eh ne oldu; yaşlandı, öyle mi? Uzun boylu, geniş omuzlu şakaklarından kırılan saçları ile başı öne eğik adam, cevap veremedi. Vali Paşa: "Adın ne idi senin bakayım" dedi. "Müslim", dedi yavaş bir sesle. Vali Paşa: "Bak Müslim Efendi, o zavallı eşeği oradan hemen alacaksın. Ahırına götüreceksin, besleyeceksin. Baharın da şehre getirip bana göstereceksin. Tamam mı? Anlaşıldı mı? Ses oldukça otoriter ve emrediciydi. "Peki, Bey'im, baş üstüne!", dedi Müslim Efendi. Vali Paşa'nın bakışları yumuşadı. "Eh ne var ne yok bakayım?", dedi kahvedeki vatandaşlara dönerek: "çoktandır geleyim diyordum, demek bu gün nasipmiş..."

...

Nisan ortalarıydı. Müslim Efendi sabah namazının kılmıştı. Kararlıydı o gün eşeği Vali Paşa'ya götürecekti. Kahvede arkadaşları hâlâ göstermedin mi, diye sorup duruyorlardı. Ahıra indi. Boz eşek Müslim Efendi'yi görünce boynunu yemlikten yana uzattı. Kış boyu yemliğinden eksik olmayan arpa ve yonca karışımı samanla iyice semirmişti. Her sabah kaşağılanmanın neticesi olacaktı ki derisinin tüyleri dahi yenilenmişti. Müslim Efendi samanlığa gitti. Çuvala doldurduğu samanı hayvanların yemliklerine paylaştırdı. Tekrar eşeğin yanına geldi. Akşamdan bol yem verdiği eşeğin yularını yemliğin üstündeki halkadan çözdü. "Ço", dedi. Eşek önde kendisi arkada avluya çıktılar. Müslim Efendi, akşamdan hazırladığı çulu kaldırdı eşeğin üstüne yerleştirdi. Emine Bacı avlunun solundaki kapıda göründü. "Gidiyor musun Beğ'im?", dedi. Evet, anlamında başını salladı Müslim Efendi. Emine Bacı: "unutmayasın ha iki kilo kiska ile ele her sebzededen iki üç bağ sadır alasın."

Müslim Efendi, avlunun dış kapısını açtı; eşeği yularından çekerek dışarı çıkardı. Az ilerideki tümseğe, eşeğe her zaman bindiği yere, gelince de bir hamlede atladı boz eşeğin üzerine. Kayabaşından aşağı inerken dudaklarına iliştirdiği türküyü mırıldamaya başladı. "Kala'dan indim yayan"

İzzet Paşa camisinin yerinde o zamanlar küçük bir ahşap cami; caminin yanında da Yıldız Parkı ve iki büyük han vardı. Müslim Efendi eşeğini Zenterişli Mustafa ve Ahmet Efendi kardeşlerin ortak çalıştırdıkları hana doğru sürdü. Vakit erkendi. Bu saatte Vali Paşa'ya eşeği göstermek yakışık almazdı. Hem bir iki bardak da çay içer, dinlenirdi.

Müslim Efendi, oturduğu gem iskemlesinden hafifçe öne kaydı. "Saat kaç oldu hemşerim" dedi önünden geçen köstekli saatinin zinciri dışarıdan belli olan güzel giyimli birine. Adam, elini iç gömleğinin cebine attı. Köstekli saatini çıkardı; "dokuza on var", dedi. "Vaktidir" dedi içinden Müslim Efendi.

Eşeğin yularından tuttu çekerek Vali konağının önüne geldi. Bahçe kapısından eşeği ile birlikte içeri girecekti ki bir polis koştu. "Hop hemşerim, böyle giremezsin", dedi. Anlattı Müslim Efendi niçin geldiğini. "Peki" dedi polis: "eşeğini şu ağaca bağla" eliyle bahçe duvarının bitişiğindeki akasya ağacını işaret etti. Müslim Efendi eşeğini gösterilen yere bağladı ve Vali konağının kapısına yürüdü.

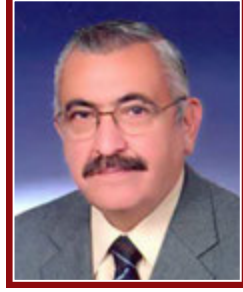
Yazı İşleri Müdürüne neden Vali Paşa'yı görmesi gerektiğini uzun uzun anlattı. Adını sordu Yazı İşleri Müdürü gerekli notları aldı. İçeri girdi, çıktı. Buyur, dedi sonunda Müslim Efendi'ye.

Vali Paşa, "Gel bakalım Müslim Efendi!" dedi gülümseyerek. Müslim Efendi, Vali Paşa'nın kendisine ismi ile hitap etmesine şaşırması: "Emirlerinizi yerine getirdim efendim, Boz eşek aha da bahçedeki ağaca bağladım. Polis, içeri almam müsaade etmedi." Vali Paşa koltuğundan kalktı, pencereye doğru yürüdü. Dışarıya baktı. Müslim Efendi'ye döndü: "Aferin Müslim Efendi işte böyle! Hayvanları seveceğiz, koruyacağız; onlar bize hizmet için yaratılmışlar. Elbette onların gücünden yararlanacağız. Ancak, bize yıllarca hizmet eden, yükümüzü taşıyan eşek de olsa yaşlandı diye kaldırıp atmayacağız. Eziyet etmeyeceğiz. Şimdi, hayvanını al; evine git! Ha bundan sonra da bu hayvana eziyet etmek yok! Öyle yük taşıtmak, binmek... Bak gözüm üzerinde, kulağım her yerde... Yanlışını görmeyeyim ha! Şimdi gidebilirsin.

Kortikoğlu arkadakalmıştı. Dizlerde derman bırakmayan Harput'un meşhur İt Yokuşu başlamıştı. Eşek önde Müslim Efendi arkada tırmanmaya başladılar yokuşu. Boz eşek, üzerinde yük olmayınca bir başka gidiyordu. Müslim Efendi, yetişmeye zorlanıyordu. Eşek birden durdu. Sahibi geride kalmıştı. Havayı kokladı, boynunu uzattı, başını kaldırdı gökyüzüne doğru. Başladı anırmaya.

Müslim Efendi de durdu. Gözlerini indirdi, eğildi, elleri ile dizlerini ovaladı; ayakkabalarına baktı sonra döndü anıran eşeğe, ellerin açtı: " Ah ulan ah! Senin arkada Vali Paşa olmasaydı ben sana yapacağımı bilirdim ya! Ne çare..."

HÜSAMETTİN SEPTİOĞLU (1939 - 2010)

Dr. M. Naci ONUR

11 Kasım 1939 tarihinde Elazığ'ın ilçesi Palu'nun Kasımiye mahallesinde doğan Hüsamettin Septioğlu, ilköğrenimini bitirdikten sonra özel hocalardan Arapça ve Farsça dersler aldı. Gençlik yıllarında da şiire karşı olan kabiliyeti ile almış olduğu özel derslerin birleşmesi , şiir dilinin olgunlaşmasını sağladı.

Hayata atılarak,maîşet temini başlayınca, Septioğlu müteahhitlikle uğraştı. Devlet işleri olarak bunları başarıyla tamamladı. Fazlasıyla okuyan, okuduğunu anlayan, çok kuvvetli bir hafızaya ve yaratılışa sahip olan şairin, hemen hemen bütün şiirleri ezberindedir. İstendiğinde bunları hemen ve eksiksiz okuyabilme yeteneğine sahiptir.

Divan tarzı şiire karşı ilgisi büyük olduğundan, şiirlerinin tamamı bu tarzın özelliklerini taşır. Şiirlerinin çoğu dini ve tasavvufi olmakla beraber, ilk bakışta beşeriyimş gibi görünür. Müstezad tarzında yazılmış manzumelerinin adedi oldukça fazladır. "Gönül Bağı-Nakşi'den Şiirler 1 ve 2" ile "Palu ve Şeyh Ali-yi Sebti Hazretleri" isimli yayınlanmış eserleri vardır. Gönül Bağı – Nakşi'den Şiirler 3'ün hazırlıkları da bitmiş yayına hazır hale getirilmişti, yakında yayınlanır diye düşünüyorum.

Değerli insan, şair Hüsamettin Septioğlu 2010 yılında tedavi görürken vefat etmiştir.

Bestekar Doğan Sever'in bestelediği Giydim Derviş Hırkasını (İlahi), Muhammedim(İlahi), Suçum Nedir, Palu Güzeller Yurdu, Dedim Dedi, O Kadar Nazlanıp Sanma Güzelsin isimli şiirlerinden birkaçını buraya alıyorum.

SUÇUM NEDİR

Güzel, seni kimden görüp sorayım
Zülfüne ben bağlanıp da kalayım
Suçum nedir, söyle, cezam çekeyim
Suçlu isem, zülfün ile as beni

Nakşi durur ahd ü vefa sözünde
Senden başka dostu olmaz gönlünde
Gelip sarsan yaram kendi elinle
Açar gönlüm o gün görse yar seni

TOZ PEMBE

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/Fâilün

1. Neşter vurup azdırma kanatırsın yaramı
Sağalmaz dil yarası anlayan yok haramı
2. Susamış bezminde dil sâkiyi arar durur
Bezminin güzelleri seyredeler dramı
3. Zülfü siyâh sanemin bezmindedik bu gece
Neşv ü nümâ mı bulduk seyredince hirâmı
4. Gerçi değmez bu kadar hirâmı düşünmeye
Olmasa aşkim eğer para etmez gramı
5. Derviş-i bi-nevâdır mehcûr-ı vatan olan
Görünce güzel simâ der ki aceb rüyâ mı
6. Toz pembe görür Nakşi ateş tüten ocağı
Bilmez ki yakar bir gün benim gönül çıramı

1. Doktorların ameliyatta kullandığı bıçak ile yaramı kanatarak azdırma, çünkü haramı anlayan yok, üstelik bu gönül yarası cerrahi müdahale ile de onarılmaz.
2. İçki meclisinde gönül susamış, içki dağıtan güzeli arar durur. Meclisteki güzeller ise bu üzüntülü durumu seyrederek dururlar.
3. Bu gece siyah saçlı puta benzeyen o güzelin meclisindeydik, o edalı yürüyüşe sahip güzeli seyredince yetişip büyüüp, serpildik mi acaba?
4. Gerçi bu kadar nazlıca düşünmeye gerek yok, çünkü eğer aşkim olmasaydı , gramı para etmezdi, değersiz olurdu.
5. Vatandan ayrı olan kimse sessiz bir dervıştır, bu yüzden güzel bir çehre görünce acaba rüya mı görüyorum diye hayrette kalır.
6. Nakşi, ateş tüten ocağı dahi toz pembe görür, bir gün benim gönlümün ateşini de yandıracığını tahmin etmez.

OLSAYDI

(Saygı değer kardeşim sayın Ziya Çarsancaklı Beyefendi'ye hatırat-ı şahsiyemdir.)

Feilâtün /Feilâtün / Feilâtün /Fa'lün

1. Sinemde bir yaram var tabibim yâr olaydı
Yaramı sarmak için zülfünüz bâğ olaydı
2. Giderdim bezmine ben mesağım olsaydı ger
Arz ederdim halimi derde derman olaydı
3. Ar duyarım arz edem aşkı ben o yâre
Halidi dergâhında hâlim âyân olaydı
4. N'olaydı yâr olaydı Nakşi yârı bulaydı
Gideydim bezmine ben derde dermân olaydı
5. Hüveydâdır aşkı nideyim ben mecazi
Sahra-yı aşk çölünde bana rehber olaydı
6. Gamama girmiş doğmaz şemsü'd-duhamız
Doğardı şems-i ruhsar nikâb kalkmış olaydı
7. Sûz-i dilden ötürü çatlayan dudakları
Tend ederdi busesin bir gün nâsib olaydı
8. Uslûb-ı dilim nâkıs arz edemem hâlimi
Bezminde bir güzel var dest-i girim olaydı
9. Kıymazam koparayım goncağı ben dalında
Koparsa pejmur olur dalda dâim olaydı
10. Bağban-ı gülşen olsam bülbül-i şeydâ gibi
Güftesin ben yazardım beste yapan olaydı
11. Mecnûh-i gönlümüzden şor olmuş akan kanım
Sulardı yâr bahçesin Nakşi bâğbân olaydı

1. Göğsümdeki yarayı sağaltmak için doktorum sevgili olaydı, yaramı sarmak için de sevgilinin saçı bağ olaydı.
2. Eğer izin olsaydı, onun bulunduğu meclise giderdim ve halimi ona anlatırdım, belki derdime ilaç olurdu.
3. Ben o sevgiliye aşkı söylemeye utanırım, keşke Halidi Dergahı'nda (Nakşibendi Tarikatının bir kolu) benim bu durumum ortaya çıkıp ifşa olaydı.
4. N'olaydı ey sevgili, Nakşi(Hüsametdin) sevgiliyi bir an önce bulsaydı da o, her derde derman olan yarin meclisine gitseydim, o da bu derdime ilaç oluydu.
5. Aşkı apaçıktır, ben üstü kapallığı ve mecazi sevmem, sevgili aşkın sahra çölünde bana rehber olaydı.
6. Kuşluk vaktindeki güneş, buluta girmiş bir türlü doğmıyor, eğer yüzündeki örtü kalkmış olsaydı, güneşe benzeyen yanakları ortaya çıkardı.
7. Gönül ateşinden ötürü çatlayan dudakları, bir gün nasip olsaydı onları öpseydim, o zaman nemlenirdi ve çatlaklar da giderilmiş olurdu.
8. Meclisinde bir güzel var o benim elimden tutaydı demek istiyorum, ama lisanımdaki üslubun eksikliğinden ötürü, durumumu sevgiliye anlatamıyorum.
9. Gonca gülü dalından koparmaya kıyamıyorum, zira koparsa perişan olur, halbuki dalda kalırsa sürekli canlı kalır.
10. Keşke o çılgın bülbül gibi gülbahçesinin bahçivani olsaydı. Beste yapan birisi olsa da bestesini de ben yazmış olurum.
11. Kanayan gönlümüzden kanımız nehir haline gelmiş akıyor, eğer Nakşi (Hüsametdin) bahçivani olsaydı, bu suyla sevgilinin bahçesini sulardı.

UYAN SUNAM

Aslan ÜNLÜ

Çocuk. Üsünde uzunca bir önlük giymiş. Kapı önünde oynuyor. Eski bir ev. Girişteki iki kanatlı ön kapı, küçük bir avluya açılıyor. Avluda ayakyolu, karşısında da evin giriş kapısı. Girişten sonar kapı yanında ahşap bir merdivenle üst kata çıkılıyor. Aşağıda mutfakla kiler var. Kilere mutfaktan giriliyor. Kilerin dış avluya açılan kapısı; çoğu zaman kapalı durur. Kentteki timarhenden salıvermiş, pek kimseye zararı olmayan Deli Gafur'un, geceleyin kiler kapısını zorlayıp açtıktan sonar orada gazete kağıtlarının üstünde yattığını anımsıyor çocuk. Babası sabahleyin deliyi yaka paça dışarı çıkarmıştı.

Deli Gafur, uaz günlerinde, timarheneden verilmiş beyaz bir gömlekle pantolon giyer; yalınayak dolaşırdı. Kışın timarkaneden dışarı bırakmazlardı onu. Kucağına topladığı irice taşları yerdeki taşlara nişan alarak atar, "İleri aslanım ileri..." diye bağırırdı. Eskiden 'asker' olduğu söylenirdi ama doğru muydu değilmiydi pek bilen yoktu.

Eve gelince: üst kat iki buçuk odalıktı. Yarım odası yüklük gibi; fazla eşyalar, yatak yorgan oradaydı. Çocuk kardeşiyle birlikte çoğu zaman oturma odasında olurdu; bitişiğinde anne-babanın yatak odası vardı. Odalar küçük bir sofaya bakardı, bir de aşağıya inen merdiven...

Önceleri dış avlu, evsahibinin bahçesine açılmış; sonar duvarla kapatmışlar. Bahçe büyükçe, ortasında asma var; elma, armut, vişne gibi meyve ağaçlarıyla da bir güzellik içinde bahçe. Asmanın altındaki kuyunun bak bak dibi görünmüyor. Kovası, kollu makaraya bağlı iple kuyuya salınıyor. İpin uzunluğu ölçülür gibi değil. Su çekmekse zor iş; kollu makaranın gacur gacur sesi sokağın taa öbür ucundan duyulur.

Bu bahçeli yapının bulunduğu sokak, kerpiç ya da bağdadi yapıların çoğunlukta olduğu bir sokaktı. Hemen karşıda Doğramacı Hüsrev Usta, az ilerde çevresi yüksek duvarlarla çevrili bahçesinde rüzgar fırladağı ile çalışan su kuyusunun da bulunduğu Dişçi

Sungur Bey'in konağı; konağın bitişiğindeyse Zühtü Efendiler otururdu. Suna'ların sırası sonundaki küçük ev de Kamyoncu Fethi'lerindi. Bahçeler çocukların ilgi odağıydı. Üzüm, badem, kayısı, elma gibi meyveler çokça olurdu yazın. Gürülmesi kolay bahçeler; çocuklar için hem oyun alanı, hem de meyve yenilen yerlerdi. Bahçelere çok zarar verilmezse pek bir şey denilmezdi çocuklara.

Ev sahibi Zahireci Edip Efendi, çevrede oturanlara göre daha varlıklıydı. Buğday Pazarı'ndaki işyerinde ki un, bulgur, gibi tahıllar dışında; şekerleme, tenekeyle gaz, sabun soda çivit gibi temizlik ürünleri, ayrıca aklınıza gelen ne tür mal varsa satardı; işyeri ambar görünümünde olurdu böylece.

Edip Efendi av meraklısıydı. Bakarsınız çiftesini alır, bir iki gün ortadan kaybolurdu. Bir de atmacası olsun isterdi. Çiçeklerin açtığı bir bahar gününde Buğday Pazarı'nın bir yanında at arabasında balık, tavşan, keklik, yaban ördeği gibi avlanmış hayvanları satan birini gördü Edip Efendi; yaklaşınca arabanın kenarına asılı kafeste bir de atmaca görmesin mi... Adamla tanıştı, avla geçinen yabancı biriydi, ordan oraya dolaşıp av eti pazarlarmış. Arabada olanlara bakmadan atmaca ile ilgilendi; satıp satmadığını sordu. Adam önce mırın kırın etti, satmayacağını söyledi ama Edip Efendi üsteleyince satmaya razı oldu. Ev kiralınının 8-10 lira olduğunu bir dönemde 50 liraya sattı atmacayı yabancı, ayrıca nasıl kulanacağını, kuşun geri gelme için av çantasında ölü kuşun bulunması gerektiğini anlattı. Doğru dürüst anlamadı ama Edip Efendi, sonunda aldı kuşu. Atmacalar, bildircin avında işe yararlar. Sopayla tarla kenarlarından kaldırılan bildircinleri avladı atmacalar. Oysa bu kuşlar, keklik peşinde olmuyor, işe yaramıyorlardı.

Atmaca Edip Efendi'ye gereği gibi alışamadı. Bir gün Edip Efendi'nin yüzünü gözünü tırmalayıp açık pencereden uçarak kayıplara karıştı.

Çocuğun anımsadığına göre Edip Efendi'nin kızı 15-16 yaşlarında yuvarlak yüzlü, iri kara gözlü topluca güzel bi kızdı; Suna'ydı adı da. Okula gitmediği günler erkenden kalkar, kuyudan su çeker; kuyunun yanı başındaki gülleri karanfilleri bütün çiçekleri sular, bahçeyi çapalardı. Eve girdikten az sonar da gramofonu açar, yanık türküler şarkılar dinlerdi. En çok işitilense "Uyan Sunam uyan" türküsü olurdu:

Şafak söktü yine Suna'm uyanmaz
Hasret çeken gönül derde dayanamaz
Çağırırım Suna'm sesin duyulmaz
Uyan Suna'm uyan derin uykudan

.....
Bunca diyar gezdim gözlerin için
Niye küstün bana el sözü için
Uyan Suna'm uyan derin uykudan.

Çocuk da duyar duymaz var gücüyle söylerdi Suna'm türküsünü. Suna da pencereden bakar, gülümser, el sallardı... Böylece bulutlu, puslu ya da günlük güneşlik olsa da güzel olurdu o gün.

Mahallenin küçükleri birbirlerini tanırlar, birlikte oyunlar oynarlardı. Gerçi kız çocukları kendi aralarında, oğlanlarda kızlardan az uzakta oynarlar; zaman zaman da birbirlerine sataşırılar, gürültü patırtı çıkarırlardı sokakta. Top yüzünden çok tartışma çıkar, oğlanlar kızların topunu kaçırlar ağabeyler de işe el koyardı. Suna'yla Kamyoncu Fethi'nin oğlu Cemil de böylece çocukluktan tanırlardı birbirlerini. Gel zaman git zaman ergenlik yaşlarına geldiklerinde kızlar evlerden pek az çıktıkları için görüşemez oldular. Bundan iki yıl kadar önce Suna'yla arkadaşı Nazan okula giderlerken, çocukluktan çıkmış, uzun boylu sarışın, mavi gözlü Cemil'e rastladılar. Biri genç kızlığa, diğeri de delikanlılığa adım atmışlar; birbirlerini görünce bir duygu seliyle kızarıp bozarmışlardı, Nazan'ın yanında "iyilik, güzellik" konuşmasından başka söz edilmeden ayrıldılar.

O karşılaşmadan sonar Cemil, Suna'nın peşini bırakmadı. Fırsat buldukça Suna'yla gizlice buluşmanın yollarını aradı. Bir akşamüstü sokağın epey ilerisindeki bademlikte önüne çıktı Suna'nın. Suna olumsuz davranmadı. Konuştular. Cemil içinde "Uyan Sunam" türküsünün bulunduğu taş plağı verdi Suna'ya.

Kamyoncu Fethi'nin oğlu Cemil, altı-yedi ay önce Sanat Okulu'nun elektrik bölümünü bitirmiş, çalışmaya başlamıştı. Elektrik dağıtımı kentte yeni yapılandırılmış, hemen her sokakta, birçok bozukluklar oluyor, evlerdeki ampuller pır pır pır edip duruyor; ölü gözü gibi yanıyorlardı, o yüzden gaz lambaları da neredeyse elektrikle birlikte kullanılır olmuştu. Cemil yoğun bir şekilde elektrik arızalarının peşinde koşup duruyordu.

Suna'ların evinde bir gece ampul patlamış, bütün ışıklar sönmüş, gaz lambalarıyla geceyi geçirmişlerdi. Ertesi gün Edip Efendi Cemil'e haber gönderip onarım için çağırıldı. Kapıyı Suna açtı; karşısında Cemil'i görüce durakladı birden. Ne diyeceğini bilemedi. Kendini toparladıktan sonra "hoşgeldin, buyur" dedi. Cemil'de ilk bakışta şaşırıldı: "Şey...elektrik arızası varmış da onun için geldim." diyebilirdi. Annesine seslendi Suna, annesi gelir gelmez; "sen içeri git kız" diye gönderdi Suna'yı. Necibe Hanım Cemil'e patlayan ampulün yerini gösterdi; ayrıldı oradan. Cemil arızayı bulduktan sonra peşel borunun içinden kılavuzla yeni kablo çekti. Acaba Suna'yı bir kez daha görür müyüm düşüncesiyle de ağırdan aldı işi. Suna, ne olup bittiğini anlamak nedeniyle – aslında Cemil'i bird aha görmek istediği için- salona geldi, Cemil'e bir isteği olup olmadığını sordu. Anne Necibe Hanım Suna'nın peşinden geldi hemen. Suna'ya şöyle bir baktı, konuşma kesildi böylece. Suna annesinden çekindiği için ayrıldı oradan.

O yaz Suna'da Kız Enstitüsü'nü bitirmiş, evde annesine yardım ediyor; geri kalan zamanını da bahçede geçiriyordu. Akli Cemil'e takılıyo. Dalıp gidiyordu zaman zaman. Sıkılınca Nazan'a gidiyor ya da o geliyordu Suna'nın yanına. Dertleşiyorlar, ev kurma düşleri yaşıyorlar, işlenen örtüleri, mendilleri, perdeleri kısacası çeyizlerini gösterip eksik varmı diye soruyorlardı birbirlerine. Suna o arada Cemil'le görüşüklerini anlattı Nazan'a. Nazan da annesiyle konuşurken Suna'nın durumunu söyleyiverdi. Kısa zamanda döndü dolaştı Suna'nın annesine ulaştı durum. Oysa Edip Efendi'yle Necibe Hanım Suna için akrabalarından Sungur Bey diye birini düşünüyorlar, üstelik Suna'ya duyurmadan, kotarmaya çalışıyorlardı işi.

Ağustos ayında Suna'ların bahçesindeki ağaçlar meyveye durmuştu. Çiçekler de güzellikler içindeydi dallarında. O gün elma topladılar. Elmaların fazlasını konu komşuya götürme işini de "Uyan Sunam" türküsünü bağıra çağıra Suna'yla birlikte söyleyen çocuğa verdiler. Bu arada küçük bir sepete bir köşesinde yürek şekli bulunan çevresi çiçek desenleri ile süslü bir mendilin içine dört tane elma koydu Suna (elmanın biri özellikle dişlenmişti); sepeti verirken: "Bunu Cemil ağabeye ver, o köşede duruyor bak! Ver hemen gel." diye tembihledi çocuğu.

Necibe Hanım, bu olanlardan sonra Suna'yı sert bir şekilde uyardı, durumu babasına söylemek zorunda kalacağını aklını başına toplamasını; kendisi için Sungur Bey'i düşündüklerini anlattı. Suna iki gözü iki çeşme ağladı günlerce. Yemekten içmekten kesildi, zayıfladı gül kurusuna döndü. Sonunda Edip Efendi öğrendi kızının Cemil'i sevdiğini. Oturup Necibe Hanım'la konuştular. Necibe Hanım kızından yana oldu. Edip Efendi önce sinirlendi ama sonradan yumuşadı.

Çayda Çıra düğün havasının çalınıp söylendiği, Çayda Çıra oynanan bir düğünle evlendiler; Suna'yla Cemil. O yazı Harput'ta bir bağevinde geçirdiler. Bu sevgi bağının güzellikle bitmesi, kentte hemen hemen bir ilkti. Tanıdık bildik kim varsa gençlerden övgüyle söz ettiler; sevgiyle andılar...

ATATÜRK, EĞİTİM VE GENÇLİK

Prof. Dr. Seçil Karal AKGÜN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi,
Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi

Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU

Hacettepe Üniversitesi,
Öğretim Üyesi

Birinci Dünya Savaşının akabinde, yenik düşen Osmanlı İmparatorluğu pay edilmiş ve Türklere Ankara ve çevresi ile Orta Anadolu bırakılmıştı. Batılı ülkeler ve Amerika Birleşik Devletleri, bu gün önümüze koydukları reçete ve istemleri, o dönemde de talep etmişlerdi. Bunun üzerine, Atatürk önderliğinde bazı Türk aydınları ve yurtseverler, Türk Kurtuluş Hareketi kapsamında, batının emperyalist güçlerinden ülkesini kurtarmak, tam bağımsızlık, ulusal birlik, beraberlik ve düzeni sağlamak için, onların anladığı dilden konuşarak, Türk Kurtuluş Savaşını, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'da başlatmıştır. Bu süreçte öncelikle "Sevr Antlaşması"nın Türk ulusunca tanınmadığı, tüm dünyaya ilan edilmiş ve 19 Mayıs 1919 günü Atatürk'ün Anadolu'da başlattığı Türk'ün kurtuluş mücadelesi ile Türk yurdu yabancı güçlerden tamamen temizlenmiştir. Bu önemli başarıyı da Atatürk ve arkadaşları 29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanını tüm dünyaya duyurarak taçlandırmış ve Atatürk de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir. TBMM 26 Kasım 1934'de Gazi Mustafa Kemal'e Atatürk soyadını vermiştir.

Atatürk, yaşamı süresince, durmak bilmeyen azmiyle, Türk Ulusuna rehber olmuş, ileriye çok iyi görüp önlemlerini ona göre alarak, Türk Ulusuna güvenme ve yaptıkları ile övünme hissini aşlamış, çağının en önemli devlet adamı olarak kabul görmüştür.

Atatürkçülük, Hürriyet, Bağımsızlık ve Eğitim

Atatürkçülük düşünsel bir dizge olarak, çağdaşlıkla eşdeğerdir. Değişimi, yenileşmeyi ve ileri düşüncüyü gerektirir. Bu bağlamda, Atatürk, toplumun alt yapısını sağlamlaştıran kalkınmış bir Türkiye yaratmayı ana amaç kabul etmiştir. Kalkınmış Türkiye, toplumun çağdaşlaşması demektir. Atatürk devrimlerinin varmak istediği hedef, siyasal ve ekonomik bağımsızlığını sağlamış, çağın gereklerine göre dizayn edilmiş

eğitimden geçirilen toplum katmanlarına sahip, laik ve demokratik bir Türkiye Cumhuriyetidir. Bunun sağlanmasına çalışmak da Atatürkçülüğün en temel görevlerinden birisidir.

Bir ülkenin eğitiminin sağlam temellere oturtulması ve gençliğine bazı sorumluluklar yüklenmesinin, o ülkenin hür ve bağımsız olmasından geçtiğini bilen Atatürk, hürriyet ve bağımsızlık konusunda aşağıdakileri ifade ederek hepimize ışık tutmaktadır:

"- Hürriyet ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bu güne kadar ailevi, hususi ve resmi hayatımın her safhasını yakından tanıyanlarca bu aşkı bilirim. Bence bir millette şeref, haysiyet, namus ve insanlığın yerleşmesi ve yaşaması, mutlaka o milletin hürriyet ve bağımsızlığına sahip olmasına bağlıdır. Ben şahsen bu saydığım özelliklere çok önem veririm ve bu özelliklerin kendimde varlığını iddia edebilmek için milletimin bu özellikleri taşımasını şart ve esas bilirim. Ben yaşayabilmek için mutlaka bağımsız bir ulusun evladı kalmalıyım. Bu nedenle ulusal bağımsızlık bence bir yaşam sorunudur. Ulus ve ülkenin çıkarları gerektirdiği zaman insanlığı oluşturan uluslardan her biriyle uygarlık gereği olan dostluk ve siyaset ilişkilerini büyük bir duyarlılıkla takdir ederim. Ancak benim ulusumu esir etmek isteyen herhangi bir milletin de bu arzusundan vazgeçinceye kadar amansız düşmanıyım". Diyerek bu iki kavramı ne denli önemseydiğini belirtmiştir. Tüm yaptıklarını bağımsız bir ulusun hakkı olduğu bilincine dayandırarak, bağımsızlık olgusunun da ekonomik bağımsızlıktan geçtiğini –"İktisadi bağımsızlık olmadıkça ulusal bağımsızlık olamaz" diyerek, ekonominin ve yukarıda sayılan diğer sorumlulukları üstlenecek insanların, iyi bir eğitim almalarının önemini özellikle vurgulamıştır.

Atatürk'ün Türk eğitimi ile ilgili ele alıp gerçekleştirdiği devrimler, bu günkü Türkiye'ye batının kapılarını açma olanağını da vermiştir. Bu bağlamda Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra başlatılan eğitimin laikleşmesi çalışmaları ile düşüncede de laikleşme sürecine girilmiştir. Bu uygulamayla özgür kılınacak bilgi, belli kesimlerin tekelinden kurtarılıp, halk katmanlarına yayılacak ve Türk insanı, çağdaşlık yolunda elinde müspet bilimin meşalesini tutarak ilerleyecektir. Atatürk'ün başarısının iki önemli gizinden biri çok iyi tarih bilmesi, ikincisi de tek adım adamı olmasıydı. Bir başka deyimle, her gelişmeyi uygun zamanda gerçekleştirdikten sonra ikincisine yönelmesiydi. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda ve Türk Devriminin gerçekleşmesinde O, bu özellikleriyle Türk ulusunun çok önemli aşamalardan geçebilmesini sağlamıştır. Engin tarih bilgisi çerçevesinde Amerikan ve Fransız devrimlerinden sonra dünyada ulus-devletler çağı açıldığını görmüştür. Nitekim, Birinci dünya savaşı da Rus Çarlığı, Alman, Avusturya Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarının sonunu getirmiş, her birinin toprakları üzerinde ulus devletler kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması üzerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti de bunlardan biridir. Atatürk, Türkiye Cumhuriyetini kurarken bu devletin ulus devlet olabilmesi için öncelikle yapısı içinde ulusal olmayan kurumların giderilmesi gerektiğini görerek yönetim, yargı ve eğitimi ulusal temele oturtmuştur. Halifelik ve Şeriata bağlı hukuk düzeni, İslam çokulusluluğunun sembolü değerler olduklarından, ulusal bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti içinde yersiz kurumlardı. Bu sistemin medreseler, azınlık okulları ve dine dayalı bilgiler vermekten uzaklaşmamış çağdaş eğitim kurumlarıyla değişik dünya görüşlü bireyler yetiştiren üçlü eğitim sistemi de ulusallıktan çok uzaktı. Ancak devletin temeli olan bu kurumların ulusallaşmasıyla Türk devriminin gerçekleşebileceği aydınlık yolun açılacağını gören Atatürk önce devlet, yargı ve eğitimi ulusal değerlere oturtmayı

hedefledi. Çağın gereklerine uygun olarak eğitilen toplumların kalıcı olacağını belirten Atatürk'ün üzerinde durduğu en önemli hedeflerden birisi, eğitim olmuştur. Bu bağlamda “-Eğitimdir ki bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı yüksek bir toplum halinde yaşatır, ya da bir milleti esaret ve sefaletle terk eder”, uyarısını

yapmıştır. Atatürk eğitim işlerinde derhal başarı kazanmak gerektiğini vurgulayarak, bir ulusun gerçek kurtuluşunun eğitimden geçtiğini belirtmiş ve ulusları kurtaranların yalnız ve öğretmenler olduğunun altını çizmiştir. Okul genç beyinlere insanlığa saygıyı, ulus ve ülkeye sevgiyi ve bağımsızlık onurunu öğretir, diyerek okulun önemine dikkat çekmiştir. Bu nedenle, O büyük devrimci, milletin esarete ve sefaletle terk edilmesini istemediğinden, 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Eğitimde Birlik , Öğretimin Birleştirilmesi Yasası)nu çıkararak, Türkiye'deki tüm bilim, öğretim ve eğitim birliğini sağlamış ve bütün bilim ve öğretim kurumlarını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlamıştır. 3 Mart günü Halifeliğin kaldırılmasıyla yönetim, Şeriye ve Evkaf Vekaletlerinin kaldırılmasıyla yargı ulusal ve laik temellere otururken Türkiye'nin geleceği için en önemli gereksinim olan eğitim de ele alındı. Çoklu eğitim sisteminin tüm kurumları, ulusal eğitime birleştirildi. Her devrim gibi Türk devriminin de yaşaması, onu anlayan, benimseyen, yaşatacak kuşakların yetişmesiyle sağlanabileceğini bilen Atatürk, o gün kabul edilen üçüncü yasa olan Tevhid-i Tedrisat yani Öğrenim Birliği yarasını Türk devriminin ekseni yaptı. Bu yasa ile kız erkek eşit olarak bütün Türk çocuklarının ulusal eğitimle Türk ulusunun çıkarlarını ve geleceğini koruyacak bilinçle donanarak yetişmeleri mümkün oldu. Bilimin yol göstericiliğinde düzenlenen eğitim sistemiyle akıl ve bilim Türk gençlerinin yetişme sistemini belirledi. Bilimsel, laik eğitimle yetişen gençler, Türk ulusunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracak meşaleyi taşıdılar. Daha sonra harf devrimi ile Türk Alfabesine geçişi sağlamıştır. Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunu 1 Kasım 1928'de çıkmıştır. Bu onun gerçekleştirdiği en önemli devrimlerden biridir. Bu bağlamda, 12 Nisan 1931'de Türk Tarihi Tetkik Cemiyetini kurmuş, 3 Ekim 1935'de bu kurum Türk Tarih Kurumu adını almıştır. Kültür alanında yeni bir tarih görüşünü ifade eden kurumun kuruluşuyla, ümmet tarihi anlayışından millet tarihi anlayışına geçilmiştir. 12 Temmuz 1932 tarihinde Türk Dili Tetkik Cemiyeti kurulmuş, 24 Ağustos 1936'da bu kurum Türk Dil Kurumu adına almıştır. Bu kurumun ana amacı, Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini ortaya çıkarmak, onu dünya dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe erdirmektir.

Halk evleri ve Halk odaları kurularak, Türkiye'nin dört bir yanında bu eğitim ve kültür ocaklarıyla bilgi ve kültür, halkın ayağına gitti. Kırsal kesimin gençleri ve halkı kütüphanelerle, edebiyat eserleriyle, gazete ve dergilerle, konserlerle, opera, bale ve tiyatroyla sergilerle, kısacası, bilgi, sanat ve kültürle bu kurumlarda tanıştı. Bu tanışmalardan sonra onlarca genç, Türkiye'nin dünyada kültür ve sanat elçileri olarak yetişti. Eğitime yönelik gerçekleştirilen bu devrimlerin ardından, 31 Mayıs 1933 tarihinde İstanbul Darülfünunu kapatılarak, yerine yeni bir üniversite kurulması ile ilgili yasa çıkarılmış ve bu yasa çerçevesinde 18 Kasım 1933 tarihinde **İstanbul Üniversitesi** öğretime açılmıştır. Bu yenilik ve devrimlerle Atatürk'ün kendisine düstur edindiği görüşü olan; **İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve milletin her ferdinin kafasına koyacağız düşüncesi de gerçekleşmiştir.**

Atatürk ve Türk Gençliğinden Beklentileri

Atatürk, aydın, ulusal değerlerini sahiplenen, ileri ve çağdaş görüşlü bir neslin yetişmesine büyük önem veriyordu. Bunu belirtmek için, geleceğin gençlerin elinde yükseleceğini her vesile ile vurgulamıştır. Atatürk, benim manevi mirasım ilim ve akıldır diyerek, gençlerin meşalesini de ancak ilim ve aklın yakacağını belirtmiştir. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederek benim manevi mirasçılarım olurlar, demektedir.

Atatürk, Başkumandanlık Meydan Savaşının kazanıldığı tarih olan 30 Ağustos 1922 tarihinden iki yıl sonra yaptığı konuşmasının son bölümünü, gençlere ayırmış ve onlara aşağıdaki önemli görevleri vermiştir:

"-Gençler! Cesaretimizi güçlendiren ve devam ettiren sizlersiniz. Siz almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık özelliği, vatan sevgisinin, fikir hürriyetinin en kıymetli örneği olacaksınız. Ey yükselen nesil, gelecek sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek sürdüreceksiniz". Türk genci devrimlerin ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların gereğine ve doğruluğuna çok inanmıştır. Rejimi ve devrimleri benimsemiştir. Gençlerin her şeyden önce millete güven vermesi gereklidir. Bir gün ulusu sizin gibi beni anlamış gençliğe bırakacağımdan çok memnun ve mesudum. Gençlerimiz ve aydınlarımız ne için yürüdüklerini ve ne yapacaklarını öncelikle kendi düşüncelerinde iyice kararlaştırmalı, onları halk tarafından iyice benimseyip kabul edilebilir bir hale getirmeli ve ancak ondan sonra ortaya atmalıdır. Ben çok ümitliyim ki gençlerimiz bunu yapacak derecede yetişkindir. Biliyorum ki ihtiyarlarımız gibi gençlerimizin de deneyimleri vardır. Gençliğimizin sahip oldukları bu

deneyimlerden yararlanarak çalışkan, ülkeye yararlı ve büyük bir imanla donatılmış olarak görevlerini yerine getireceklerine eminim. Arkadaşlar gençliğe bakın, Türk milli bünyesindeki asil kanın ifadesine dikkat edin. Gençlikle iftihar ediyorum ve gençliğe güveniyorum. Vatanın ümidi ve geleceği genç nesillerin anlayış ve enerjisine bağlanmıştır. Biz her şeyi gençliğe bırakacağız. Geleceğin ümidi ışıklı çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktir", ifadelerini sık sık kullanmış ve gençliğe verdiği önemi vurgulamıştır. Türk gençliğine güvenen ve bunu her fırsatta dile getiren Atatürk, ülke topraklarının bütünlüğünü ve Cumhuriyeti koruma görevini de gençlere vermiştir. Gençlerin ülkeyi kalkındırma ve kollayıp geliştirme bilinci ile donatılması, onların iyi bir eğitimden geçirilmesi ile olasıdır diyen Atatürk'ün bu isteklerinin bu gün gerçekleştiğini savunabilir miyiz? Gençlerimizi bu sorumluluk ve bilgi düzeyi ile donatabildiğimizi söyleyebilir miyiz? Bu sorulara yanıt verme şansımız var mı? Bu sorulara yanıt vermek isteyenlerin, önce Atatürk'ün yaşamına ve gençler için belirlediği yola bakmaları gerekir. Atatürk'ün temel hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için saptadığı yol, gençliğe verilen çağdaş eğitimden geçer. Atatürk taklitçi olmaktan kaçınmayı salık veren bir liderdi. Batıyı anlamanın; ancak kendi ulusal kimlik ve karakterini kaybetmeden, batıdaki yenilikleri izleyen ve uygulayan bir gençlikten geçtiğini bilmekteydi. Bu nedenle, Atatürk Türkiye Cumhuriyetini emanet ettiği gençlerin, çağın gereklerine uygun bir eğitimle donatılmasını istemekte ve ülkenin kalkınması ve gelişmiş ülkelerle boy ölçüşebilmesi için, ortaya koyduğu fikirlerini anlamlarını ve uygulamalarını istiyordu. Oysa günümüz gençliğinin en temel sorunlarının başında, Atatürk'ü gereği gibi tanıyıp anlamamaları yatmaktadır. Bu bağlamda Atatürk gençlere de sorumluluklarını en güzel bir biçimde hatırlatmak için **Gençliğe Bir Hitabe** yazmış (20 Ekim 1927) ve bu hitabenin gereğinin yapılmasını o günkü gençlikten istediği gibi, günümüz gençliğinin de aynı sorumlulukla donanmasını istemiştir. Bu hitabenin gereğini gerçekleştirmek tüm Türklerin en temel görevi olmalıdır..

Atatürk gençlere her zaman güvenmiştir. Bu yüzden Atatürk, Türk Kurtuluş Mücadelesi için çok yaşamsal öneme sahip olan 19 Mayıs 1919 gününün insanlık tarihinin, insanlık ve medeniyet lehine uygulanmasını ve gidişini değiştirdiği gün olduğu için, bu tarihin anısını, gençlerin sonsuza kadar yaşatmasını istemiştir. Böylece Türkiye'nin de sonsuza kadar var olmasının tek garantisinin gençlere olan güvende yattığını vurgulamak adına, onların bu tarihin anısını taze tutmaları için, tüm gençlerin 19 Mayısları "**Gençlik ve Spor Bayramı**" olarak kutlamasını istemiştir.

ELAZIĞ ŞEHİRCİLİK TARİHİNDE ÖNEMLİ BİR KİLOMETRE TAŞI: HALKEVİ BİNASI

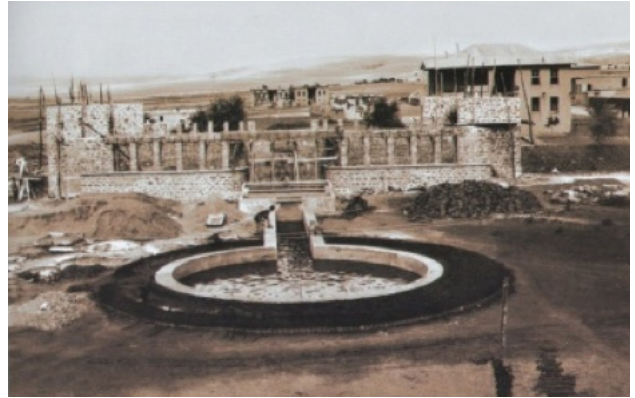
Vedat KENT

Elazığ'da şu anda Öğretmen Evi olarak kullanılan binada,1970'li yılların sonuna kadar Öğretmen Okulu bulunmaktaydı. Öğretmen Okulunun bahçesinin karşısında bulunan evimizin balkonundan, öğretmen yetiştiren bu okulunun güzel bahçesini izler, buradaki öğretmen adaylarını görürdük. O yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi kargaşa bu okulun bahçesinde de kendisini gösterirdi.

Öğretmen Okulu 1980 yılında, Mehmet Akif Ersoy Lisesi'ne dönüştürüldü. 1980 yılında Mehmet Akif Ersoy Lisesi'ne başladığımızda, şu andaki Öğretmen Evi olarak kullanılan taş binada lisenin idari birimleri, laboratuvarları, konferans salonu ve öğretmen okulundan kalan yatakhaneler ile Atatürk'ün Elazığ'ı ziyaretinde konakladığı odanın bu binada yer aldığını gördük. Öğretmen okulundan kalan bir çok eşya henüz kaldırılmamıştı. Lisede dersler ise öğretmen okulunun bahçesinde bulunan iki katlı küçük binasında yapılmaktaydı. Geniş bir bahçesi, bahçesinde de aşağıda resmi yer alan havuzu ile güzel bir spor salonu vardı. Bunların hepsi Mehmet Akif Ersoy Lisesi'ne Öğretmen Okulu'ndan devrolmuştu.

Biz 1983'te Mehmet Akif Ersoy Lisesi'nin ikinci mezunları olarak ayrıldıktan sonra tarihi taş bina ile lisenin bağlantısı kesilmiş ve tarihi bina Öğretmen Evi olarak kullanıma sunulmuştur. Liseye ise 1989'da spor salonu ile eski bina arasında yeni ek bina yapılarak hizmete açılmıştır.

O yıllarda tarihi taş binanın Öğretmen Okulundan önce Elazığ Halkevi olarak kullanıldığını öğretmenlerimizden biliyorduk. Ben de bu yazıda, Elazığ'ın şehircilik tarihine damga vuran bu binanın, Halkevi olarak kullanılmasından itibaren günümüze kadar geçirdiği aşamaları ele almak istedim. Çünkü bu tarihsel binaya ve bu binayı Elazığımıza kazandıranlara karşı vefa borcunun bir nebze de olsa yerine getirilmesinin gerekliliğine inanıyorum.

1930'lu yıllarda şu anki Mehmet Akif Ersoy Lisesi bahçesinde bulunan kapalı spor salonu inşaatı.

ELAZIĞ HALKEVİ

Elazığ'ın gelişmesinde, bir cumhuriyet şehri olmasında en önemli etkenlerden biri hiç şüphesiz ki Elazığ Halkevidir. Halkevleri resmi birer devlet müessesesi olmaktan ziyade birer ulus müessesesi ve Ulusal faaliyetlerin kaynaşma yeridir. Büyük bir heyecanla kurulmaya başlanan Halkevleri çok büyük kitlelere ulaşmayı amaçlamış ve bu konuda da başarılı olmuştur.

Elazığ Halkevi'nin yapımı için gerekli proje çalışmalarına Mart 1933 yılında başlanmış, bu proje çalışmaları sırasında Elazığ'da bir Kültür Mahallesi kurulmasına karar verilmiştir. Yani **Elazığ Halkevi sadece binadan ibaret olmayacaktı. Halkevi binası önünde şehircilik bakımından da önemli sayılan bir Meydan, Bulvar ve Atatürk Heykeli yapılmasına da karar verildi. Bu kapsamda şehir uygun bir alan bakıldı. Şehrin Garp (batı) tarafında Malatya Caddesi Üzerinde HİMAYE-İETFAL Cemiyetine (1917 yılında kurulan Çocuk Esirgeme Kurumu) ait olan araziden ve Mensucat Şirketine ait geniş bir arsa (Şu an Atatürk Heykeli'nin olduğu alan ve aile çay bahçesi arazisi) alınarak Cumhuriyet Meydanı ve bu Meydan ortasında Atatürk Heykeli ve bu heykel karşısında da Elazığ Halkevi yapılmasına karar verildi.**

Elazığ Halkevi inşaatına 23 Mayıs 1933 yılında başlanmış ve 23 Şubat 1934 yılında bitirilmiştir. Binanın inşasında zamandan kazanmak taş ustalarıyla ve taşların yontulmasıyla zaman geçirmemek için maalesef Harput Mezarlığında ki tarihi mezar taşları kullanılmıştır. Bu yüzden Harput Mezarlığı tahrip olmuş aileler aile büyüklerinin mezarlarını kaybetmiştir. Binanın 3 ay içinde duvarlar yükselmiş çatı betonları atılacak duruma gelmiştir. Cumhuriyet Meydanı ise 100X60 ebadında 1933 yılında bitirilmiştir. **Modern anlamda şehirciliğin gelişmesinde bu meydan ve bulvarlar etkili olmuş ve Harput'tan sonra yeni kurulan Cumhuriyet Şehri Elazığ'a yeni bir mimari akım hakim olmaya başlamıştır.**

Cumhuriyet Meydanı'na ATATÜRK 'ün ebedi timsalini yaşatmak için heykel yapılmasına karar verilmiş bu amaçla heykeltıraş Kenan Ali'ye, Atatürk heykeli 4500 liraya yaptırılmıştır. Heykel kaidesi ise Elazığ'ın Körpe köyünden getirilen taşlarla kireç taşından taş ustası Hayrullah Beye yaptırılmış ve heykel 5 Kasım 1933 yılında coşkulu bir biçimde törenle açılmıştır.

Elazığ Halkevi gerek mimari tarzı gerekse bina tasarımı olarak oldukça dikkat çekicidir. **Halkevi binası yanında sosyal ihtiyaçlara göre yıllar içinde ek tesisler yapılmış, Halkevi geçtikçe genişleyerek o bölgede KÜLTÜR MAHALLESİ kurulmasına neden olmuştur** Bu bina içerisinde sinema gösterileri de yapılıyordu.

Halkevinde eğitim, sağlık, güzel sanatlar, ictimai yardım, dil-tarih-edebiyat, müze, sergi, spor, halkoyunları dersleri ve kurslar gibi onlarca şubeden oluşan birimler kurulmuştu. **Halkevi bünyesinde Gramafon, Radio, Ajans ve Konferans neşriyatına hoparlörlerle başlanmıştır. Halk, Cumhuriyet Meydanında yapılan 1-2 saatlik yayını heyecanla takip ediyordu.** Atatürk, 17 Kasım 1937 yılında Elazığ'a gelişinde bu binada kalarak, Halkevi binasında onuruna verilen davete katılmış Harput Musikisinden örnekleri ilgiyle takip etmiştir.

Elazığ Halkevi, Elazığ'ın Cumhuriyet şehri olmasındaki en önemli etkidir dersek yanlış olmaz. Halkevleri döneminde yapılan çalışmalar meyvelerini halen vermektedir. Bir döneme damgasını vuran bu kültür merkezi binası şimdilerde tahrip edilmiştir. Umarım ki, Elazığ tarihi için çok önemli yere sahip bu bina aslına göre restore edilip korunur ve Belediye binası gibi yıkılmaz.¹ Elazığ Halkevi de Türkiye'nin içinden geçtiği siyasi konjonktürler sonucunda diğer Halkevlerinin kapatılması döneminde kapanmıştır. Farklı zamanlarda faaliyete geçmiş olsa da ilk açıldığı zamanlardaki dokuyu yakalayamamıştır.

¹ MARED web sitesi, Kahraman Mahmut

Bu bina daha sonra çeşitli amaçlar için kullanılsa da 1952 yılında “Elazığ Kız İlköğretmen Okulu” olarak hizmet vermeye başlamıştır.

ÖĞRETMEN OKULU

1909 yılında eğitime başlayan okul, o yıl ilk kez “Darülmualimin” adıyla öğretime açıldı. Farklı zamanlarda farklı binalarda eğitim hayatını kesintili de olsa sürdüren Darülmualimin, **1952 yılında şimdi Elazığ Öğretmenevi olan Eski Halkevi Binası’nda “Elazığ Kız İlköğretmen Okulu” adıyla yeniden açıldı, öğretime başlandı. 1962–1963 öğretim yılında Halkevi Binası’na ek olarak derslik amacıyla yeni bir bina eklendi.** Dersler, artık bu yeni binada işlendi. 1974 yılında okulun bünyesinde iki yıllık “Elazığ Eğitim Enstitüsü”de öğretime başladı. Elazığ Kız İlköğretmen Okulu, 1978–1979 öğretim yılı sonunda kapatıldı. Eski Halkevi Binası-Ana Bina Elazığ Öğretmenevi olarak, derslerin işlendiği yeni binada Mehmet Akif Eroy Lisesi olarak açılıp yeni yaşamlarına başlatıldı.²

İşte Elazığ şehir kültürüne damga vuran bu önemli yapı, Cumhuriyet tarihinin çok önemli kilometre taşlarını bünyesinde barındırmaktadır. Bu ve bunun gibi binalarımızı koruyup aslına uygun restore etmek sadece bu yapılara karşı değil, gelecek nesillere karşı da bir sorumluluğun yerine getirilmesidir. Bu sahiplenilmenin şehrin sosyo-kültürel mirasının gelecek kuşaklara bırakılması noktasında önemli bir işlev göreceğine inanıyoruz.

² MEB web sitesi

GURBETTE HARPUT'U ANMAK

Vecihi TİMUROĞLU

Garılı,gişili tud sirkeledik
Şu nevruz gohulu Harput elinde
Sekü külbeledik, "maya" söyledik
Göze başlarında, gül diplerinde

Üsgüre, üsgüre ayran içerdük
Gor gor ayrılır da ekin biçerdük
Yara, şamam atar, karpuz keserdük
Fetih-Ahmed'in biz yüce yolunda

Garipler and içdik, bulunmaz dengin
Felek bıraksa da görsek bir Veng'in
Göllerinde çimşek, şirin Koğang'in
Görsek bir gakköşu hançer belinde

Meteris'den atduk gurbete kurşun
Alınyazımız ganadında guşun
Ne güzel yaraşmış başında puşun
Ezildik, epridik gurbet elinde

ÖĞRETMENİM VECİHİ TİMUROĞLU

Öner DEMİREL

Biz öğrencilerine büyük emekler vermiş, üzerimizdeki haklarını yadsıyamıyacağımız değerli lise öğretmenlerimiz birer birer aramızdan ayrılıyor. Fizik ,kimya, matematik öğretmenimiz Şükrü Kapucu,biyoloji öğretmenimiz Fatma Sayı, matematik öğretmenimiz Mehmet Hücmenoğlu son larak edebiyat öğretmenimiz Vecihi Timuroğlu hakkın rahmetine kavuştular. Tek yaşayan öğretmenimiz kimyacımız Memnune Bildik. Allah sağlıklı uzun ömürler versin. Bu öğretmenlerimiz branşlarında söz sahibi olup, bizden sonra üniversitelere geçmiş, doçent profesör olmuşlardı .Kısaca söylemek gerekirse bugünün lise mezuları adını soyadını doğru yazamazken 1950 li yıllarının Elazığ lisesi bugünün üniversiteleri düzeyindeydi.Dogal olarak bunu sağlayan öğretmenlerimizdi. Hep öğretmenlerimiz diyorum, zira Şükrü kapucu ; Hocam diye hitap eden öğrencilerine

Hoca camide olur, ben öğretmenim . derdi.

Onun hatırasına saygısızlık etmek istemiyorum. Üzerimizde çok emeği var.

Vecihi Timuroğlu öğretmenimizi anlatmak hiç te kolay değil. O eskilerin deyimi ile “nevi şahsına münhasır” bir kişiydi ,Yani kendine özgü bir insandı.Yazar, konuşmacı, tiyatro oyunu sahneler, kalem tutan ele ,söz söyleyen bir dile sahip, hitabet yeteneği yüksek bir insandı.Ölünceye kadar yazdı ,konuştu üretti.

Lise birinci sınıfta edebiyat derslerimize geliyordu. Divan şiirini çok sever Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini içten okurdu. Divan edebiyatında aruz veznini öğrencilere öğretirken çok titizlenirdi

Aruz veznindeki düz kalıplarını öğretir , divan şairlerinden şiirler okur kalemle okuduğu şiirin veznini masaya veya sıraya kalemle vurarak tıklar, bizden şiirin hangi kalıpta yazıldığını bulmamızı isterdi. Aynı şekilde Arapça isimlerden sıfat türetmeyi öğretmişti , bu sayede üniversite yaşamında hiç zorluk çekmedik.

Fuzuliden, Nedimden Bakiden şiirler okurken çok içten okur,Yahya Kemal in Sessiz gemi şiirini

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,

Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan

Diye okur ve dan dan bu nasıl şiir diye söylenirdi.

Bunun yanında Nedim in

Bu şehir-i İstanbul ki bi-mislübahadır

Bir sengine yekpare Acem mülkü fedadır.

Şaire bak şaire koca acem(İran)ülkesini İstanbul un bir taşına feda ediyor , Bu ne İstanbul sevgiisi derdi.

Vecihi Bey 1958-1959 lise son sınıflarıyla Shakespeare in Hamlet oyununu, Rossininin Sevil Berberi operasını sahneye koymuş ve oynamıştı. Sami Şekeroğlu (D.Gs.Gn.Md) ,Ayla (soyadını hatırlıyamadım) başrol oyuncularındı. O devirde profesyonel oyuncuları aratmamışlardı.Bizlere tiyatroyu sevdiren Vecihi Beydi.

Öğrenciler her öğretmene onun fiziksel veya kişisel yapısına uygun isimler(lakaplar) takarlardı. Vecihi beyin bir elinin parmakları yoktu, öğrenciler KOLSUZ adını takmışlardı.O parmaklı koluyla yumruk gibi öğrencilere vurur bazen de tekme attığı olurdu. Öğretmenimizin bu hareketlerinden nasibini almış öğrencilerinden biriyim.

Vecihi Timuroğlu ile 6 Fensınıfının yaşamış olduğu özel bir olayı unutamıyoruz. Kendimize göre önem vermediğimiz ders olan günlerde okuldan kaçıp Vali Fahri Bey caddesinde Kara İzzetin bilardo salonunda tavla, masa topu oynuyoruz .Bu arada okul yönetimi öğretmenlerden oluşan kontrol grupları kurmuş kahvehaneleri kontrol ediyor kahvehaneye giden öğrencileri saptayıp disiplin kuruluna veriyor cođrafyacđ Tarık Bey(kse Tarık,) tarihi Naşit Bey(Deli keyni) beden eğitimci Necmi bey (poz Necmi) den kurulu kontrol ekibi kahvehaneleri dolaşıyor. kontroller sırasında sınıfımız öğrencilerinden dersten kaçan bir grup arkadaşımız yakalanmış, numaraları alınarak ertesini gün ifadeleri alınmak üzere müdür başyardımcısı Vecihi beyin odasına sırayla ağırılmışlardı.Yapılan kontrolde kaçan ğrenci sayısı fazla, numarasđ alınan ğrenci ise azdı . Yakalanan öğrencilerden biri sđkıřtırılınca

Hocam, Mamo da vardı, deyince

Oğlum Mamo da kim? Diye sorulmuştu

Söylenen ğrenci arkadaşları arasında takma adı Mamo olan arkadaşımızdı. Arandı soruşturuldu Mamo lakaplı arkadaşımız bulundu.Kontrol sırasında numarasđnı yazdırır gibi yapıp aradan sıvışmıştı. Bu duruma Vecihi Bey çok kızdı. Bu arada yakalananlar arasında kentin valisi İlhami Ertem in oğlu sınıf arkadaşımız İnanç Ertem de vardı. Timuroğlu, Mamo lakaplı arkadaşımıza dönerek İnanç' ı işaretle

Oğlum bunun babası vali babasına güvenerek okuldan kaçmış

Sen neyine güvenip katın, senin baban neci?

Bu durum öğrenciler arasında slogan olmuş , bir olay olduğunda

Senin baban neci? Diye sormayı alışkanlık haline getirmişlerdi,

Vecihi Timuroğlu Tunceli Ovacık Munzuroğulları aşiretindedir .Ailesinin ermik e gg nedeniyle ilkokulu ermikte okumuştu, Ankara gazi lisesinden sonra Ankara dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinden mezun olmuştu.. Allah rahmet etsin Vecihi Bey günün kořullarđnı aileleri durmunu iyi bilen birisiydi. Aileler de çocuklarını okula kayıt yaptırırken

Hocam,Eti senin , kemiği benim. Demişlerdi

Vecihi Timuroğlu ulusal basında yazılar yayınlar, söyleşiler katılır,konferanslar verirdi Cumhuriyet gazetesinde yazıyordu. Yaptđlarını üç grupta toplamıştı

Düz yazđ kitapları Gz Göze olmak, Estetik, şeyh Bedrettin ve Varidat, İslamın Akla Bakışı zerine deneme, inançları uğruna öldürülenler

şiiir kitapları Bura Yemendir, Tut Beni Sevda ağırır, Bir sürgünün ezgileri, Kardaşım Oğul, Merhaba Oğul,Bülbüller Ne Yaptılar, Siyah Bir Güldür lm, By

Derlemeler 8 adet araştırma ve derleme kitabđ vardđr.

Vecihi Timuroğlu Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHA) kurucu üyesiydi.

Nur içinde yat ÜRETKEN ,TOPLUMCU CESUR insan.

ELAZIĞ'DA AİLE

Zabit DURMUŞ

Aile, kelime anlamı itibariyle evlilik ve kan bağına dayanan karı-koca, çocuklar ve kardeşlerin arasında oluşan toplum içindeki en küçük fakat en değerli birlikteliktir. Aileyi bu şekilde tanımlamak ne kadar kolay olsa da toplumsal hayat ve gerçeklik içinde bunları yaşamak ve yaşatmak o kadar zordur. Aileyi çekirdek aile ve geniş aile olarak ikiye ayırabiliriz. Modern toplumlarda ve hızlı kalkınan ülkelerde genel olarak çekirdek aile; köy ve kırsalda ise geniş aile yer alır.

Geleneksel aile yapısı modern hayattan sıyrılmış, internet ve teknolojiden uzak, saygı ve sevgi anlayışının aile içerisinde daha çok vurgulandığı aile tipidir. Elazığ ilimizin geneli bu aile tipini oluşturmaktadır. Bu aile yapısında kadın ve erkek ilişkileri daha seviyeli olduğu, büyüğe saygının ve küçüğe sevginin gösterildiği ve yaşandığı aile tipidir. Elazığımızın köylerine, mezralarına ve ilçelerine gittiğimizde bu aile yapısı bizi karşılar. Sıcak bir yuva, temiz aile ilişkileri, saf ve samimi duygular. Aile içinde işbölümünün düzenli yapıldığı, eğitimin aile büyükleri tarafından genç kuşaklara uygulamalı bir şekilde aktarıldığı görülür. Ailenin küçük bireyleri çocuklar, bu temiz ve düzenli aile ortamında hiçbir bozucu etkiye maruz kalmadan yetişirler.

Elazığ'ın milli ve manevi değerlere bu denli sahip çıkması ve koruması, nesillere aktarması aile yapısının güçlü olmasından kaynaklanmaktadır. Ailenin önemli işlevleri arasında beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı, duygusal gelişim, eğitim, milli ve kültürel değerleri kazanma yer almaktadır. Bununla birlikte belki de en önemlisi topluma, vatana fayda sağlayan, milli ve kültürel birikimin değerini bilen "kaliteli birey" yetiştirmektir. Bu bağlamda Elazığ'dan bir çok sanatçı, edebiyatçı, siyasetçi ve fikir adamı yetişmiştir. Biz aileye önem verir, onu sahiplenir ve tehlikelere karşı korursak vatanımız ve milletimiz için güvenli bir ortam, sağlıklı bir toplum hazırlamış oluruz.

Günümüz toplumlarındaki değişim ile aile yapısı da değişmiş ve bu değişim elbette Elazığ ilimizi de içine almıştır.

Bu bağlamda Elazığ'ın kültürel değerleri değişmiş, konuşma kalıpları ve Elazığ'ın yerel dil kullanımı bozulmuş, aile içinde bireylerin birbirine hitap tarzı dahi değişmiştir. Bu toplumsal değişim aileyi derinden etkilemiş ve aile değerleri unutulmuştur. Artık hiçbir şey eskisi gibi yaşanmamakta bayramlar, aile oturmaları, akraba dayanışması, aile içi ilişkiler bozulmuştur. Teknoloji, internet, modern hayatın unsurları, her aileyi esir aldığı gibi toplumu da yozlaştırmıştır.

Ailede eğitim çok önemli bir yere sahiptir. Elazığ ağızyla "çağa çoluk" yetiştirme önemlidir. Eskiden geniş aile olduğundan dolayı bu vazifeyi evdeki anne, baba, dede, nine, dayı, teyze gibi evin büyükleri yerine getirmekteydi. Kız çocukların genelde nine, teyze, anne, ev işlerini dantel, nakış, yemek belli eğitimlerini öğretirken, erkek çocuklarını da dayı, dede, baba yetiştirmiş ve eğitmiştir. Bireyler üzerinde bu daha etkili olmuştur. Fakat toplum dinamiklerinin ve ekonomik yapının değişmesi ile davranış kalıplarının bozulması neticesinde bu aile yapısı dağılmaya başlamış ve dejenere olmaya doğru hızla ilerlemiştir. Bu nedenle, hem devlet, hem de birey nezdinde aileyi ayakta tutmak için yeni projeler ve yeni fikirler ortaya atılmıştır. Aile kurumu yüklenmiş olduğu fonksiyonlar itibariyle toplum için büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden bugünün ve geleceğin teminatı olan aile kurumunu kaybetmemek hem bireysel hem toplumsal açıdan büyük bir görevdir. Bizler birey ve toplum olarak bu değerlere ne kadar sahip çıkarsak kördüğüm gibi görünen bu sorunları da kolaylıkla çözebiliriz. Ailenin muhafaza edilmesi, sorunlarının giderilmesi, sağlıklı bir zeminde var olabilmesi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş. Bakanlık, aile bütünlüğünün korunması adına "Aile ve Sosyal Destek Programı, Evlilik Öncesi Eğitim, Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlığı ve Anne-Baba ve Çocuk" eğitimi gibi bir çok alanda proje başlatmıştır.

Aile hayatımızın manevi yapısının bozulduğu, milli benlik ve değerlerimizin sarsıldığı, örf-adet ve törelerimizin değişildiği şu günlerde bir çok değerimizi kaybettik. Geçmişte yapmış olduğumuz bir çok şeyi de özler olduk. Doğunun incisi güzel kentimiz Elazığ'da bu güzel günler aranır oldu artık.

Hasretini çekmiyor muyuz ilkleri yaşadığımız sıcak yuvamız olan gerçek ailenin?

Hasretini çekmiyor muyuz bir sofrada oturup, aynı tastan çorba içmenin?

Hasretini çekmiyor muyuz, bayramların, bayram sofralarının, bayramda aldığımız harçlık ve şekerlerin tadının?

Hasretini çekmiyor muyuz düğünlerde karşılıklı oynadığımız oyunların, çektiğimiz halayların, hısım akrabalarımızın?

Bu yüzden en büyük değerimiz ailemizdir diyoruz. Aile olmak , aile kurmak birlikte olmaktır. Mutluluğumuz, huzurumuz ve geleneğimiz ancak ailedeki sağlam temelle olur. Toplumumuzu ayakta tutacak olan aile, birlik ve beraberlik duygularıyla beslenmektedir.

Son olarak, toplumun tüm kesimlerinin aile konusundaki duyarlılığının artırılması, aileleri destekleyici faaliyetlerinin teşvik edilmesi, ailelere yönelik mümkün olan tüm korumaların ve yardımların sağlanması amaç edinilmelidir.

Aile yapısını bozmadan aile bireylerini bir arada tutmak ve toplumun güvencesi olan gençlerin daha huzurlu ve mutlu bir yapıya kavuşması için aileye, aile hayatına çok ihtiyaç duyulmaktadır...

ELAZIĞLI - ELAZIĞIM
HAZARI YAZLARI
YAZARI SAZLARI
BAL BADEM ELMA ŞEKER
AVRATTIR KIZLARI
AH!.. ELAZIĞLI ELAZIĞIM.
ALNI AÇIK ELA GÖZLÜM.
SEN OLMAZSAN BİTER Mİ BU
BİTER Mİ BU YANLIZLIĞIM.
GAKGOŞTUR İNSANI
SIRDAŞTIR ADAMI
DÖRT BİR YANI GÜZEL
GARDAŞTIR HER ANI
ELAZIĞLI ELAZIĞIM.
AZLIĞIM, ÇOKLUĞUM
YOKLUĞUM, TOKLUĞUM
SEVDALIĞIM, SARHOŞLUĞUM
HOŞ AĞIZLIM, CANCAĞIZIM,
AH...! ELAZIĞLI ELAZIĞIM.
ELİ AÇIK GÖNLÜ BAĞLIM
SEN GELMEZSEN BİTER Mİ BU
BİTER Mİ BU SENSİZLİĞİM..

“Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları”

TÜBİTAK’ın Popüler Bilim Kitapları’ndan biri bu kitap. Önemli. Vakit buldukça okunmalı. Yeri gelse de duyursam, dostlar da okusa diyordum kendi kendime.

İlk basımı 1997’de yapılmış, sonrası 19 700 adet basılmış bu kitap.

Kitabın yazarı ,bir gezgin... Gezgin, Anadolu’ya tutkun bir arkeolog, Prof. Seton Lloyd.

Gezginler; atlarla, develerle yollara düşenler, yelkenli gemilerle uzak uzak kıyılara gidenler midirler? Bunların hepsi de, gördüklerini tanıyan, tanımlayan, anlatabilenler miydi?

Aklımıza hemen geliveren gezginlerden; diyelim Kolomb’dan, Macellan’dan, Evliya Çelebi’den, Piri Reis’ten bile epey farklı bir gezgin Prof. Seton Lloyd. “Ülkenin jeolojik özellikleri bilinince, Anadolu yarımadasını ‘yüksek korkuluklu bir köprüye benzeten Sir William Ramsey’i anlamak zor olmuyor,” diyor kitabın hemen ilk sayfalarından birinde. “Bir başka örnek olarak da, en azından dağlık yapısı bakımından,ülkeye açık bir sol el görüntüsü veriyor; Toros Dağları içe doğru bükülmüş başparmak gibidir; avuç içi çukur platoya, avuç içinin dipteki çıkıntılı kısmı doğudaki dağ kitlesine, parmaklar da alçala alçala batı yönünde giden ve yankısı Ege adalarına kadar süren sıradağlara benzetilmektedir.”

Seçilmiş resimleri, çok sayıda yer adları, bilgi akışı, şaşırtıcı gezi izlenimleri, tarihi gerçekleri ile kitap, okuru tarihin derinliklerine götüren benzeri az bulunur bir bilgi hazinesi gibidir.

Osmanlı İmparatorluğu mu?

Yazar, bir yerde, Osmanlı İmparatorluğu için şunları yazıyor:

“Yaşadığımız yüzyılın başlarında Türkiye demek, sultanların oturduğu İstanbul Osmanlı İmparatorluğu demekti. İmparatorluk’tan Mekke’ye uzanan gevşek dokulu bir ülkeler ve eyaletler topluluğuydu; sınırları içinde yaşayan pek çok ırktan, inançtan insanı Türk paşaları yönetirdi. Burası bir İslam imparatorluğuydu, resmi dil de Türkçe’ydi.”

Doğru mu, değil mi? Eksiği, fazlası tartışılmalı elbet.

Yazdıkları, söyledikleri, kişisel kanıları ile, gezginlerin kendilerinden sonrakilere bıraktıkları, tarihi dokuyu belgeleyen belgelerden sayılabilir. O nedenle, gezginlerin kendilerinden sonrakilere bıraktıklarının, akıl gözü ile, bilim gözü ile olduğu denli, gönül gözü ile de görülmüş olması kaçınılmazdır.

Heredot’tan; Macellan’dan, Kolomb’tan günümüze, saymakla bitmez... Dünya coğrafyasını olduğu denli tarihini de, adı bilinen bilinmeyen gezginlerin (araştırmacıların, gözlemcilerin de) saptamaları, saptananların doğrulanması ile oluştuğu bilinir.

Özetin özeti; koca Asya ile Avrupa – Afrika anakaraları arasında, yüksek korkuluklu bir köprü olarak tanımlanıyor bizim güzel yurdumuz. Geçişler de tek yönlü değil. Hiç öyle olmamış. İsa’dan iki bin yıl önce, Avrupa’dan, Balkanlar’dan, adalardan doğuya, Anadolu’ya kavimler gelmiş yerleşmiş. Ortadaki platoyu aşıp doğuya geçmemişler bunlar. Doğudan, kuzeyde Kafkasya’dan gelenlerin ise ardı arkası hiç kesilmemiş.

Okuyanın yakın ilgisini çekecek olduğunu umduğum bu değerli çalışmanın içinden, gelmiş, hemen de geçip gitmemiş -her biri bir ötekenden bize daha yakın- uygarlıkların birinin bile üstünde durma olanağımız yok bu yazıda. Ama, doğup büyüdüğünüz yerin eski, çok eski adını mı, uygarlıklarını, mı bilmek istiyoruz? Onları bulabiliriz bu kitapta.

Uygarlıklar, uygarlıklar... Altlarında, iç içe kültürler, adetler, ananeler. Dilleri, inançları ayrı da olsa bunlar, Anadolu’da, insanı insandan ayıracak yeğnilikte yaygın bir güç sayılmamıştır..

Kitabın arka kapağında, bu konuya ilişkin olarak şöyle denilmektedir: “Tarih öncesi zamanlardan başlayarak üzerinde yaşadığımız topraklarda iz bırakmış, Hititler, Frigler, Persler, Helenler ve Romalıların da bulunduğu topraklardan kalan izleri ustaca inceleyen yazar (Seton Lloyd) , hayatının büyük bir kısmını Yakın Doğu’da geçirmiştir.

(Yazar bize,..) “birbirini izleyen tarihlerde yaşamış söz konusu kültürlerin birbirlerinden farklı eserler yaratırken zenginleştiklerini göstermektedir.”

MARED ORGANİZASYONUNDA GERÇEKLEŞEN “FİKRET MEMİŞOĞLU FOTOĞRAF SERGİSİ”, MANEVİYATI YÜKSEK, ANLAMLI BİR KAMPANYAYA VESİLE OLDU

Gülden ÖZER

MARED Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Birim Bşk.

Marmara Elazırlılar Derneği Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Birim Başkanlığı bir açıklama yaparak, MARED olarak, **Fikret MEMİŞOĞLU'nun doğumunun 100. Yılı olması nedeniyle; 2015 yılını “Fikret MEMİŞOĞLU Yılı” ilan ettiklerini belirtti.**

Bu münasebetle; MARED Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut KAHRAMAN yıl içerisinde bir ayağı Elazığ, bir ayağı İstanbul'da olmak üzere bir dizi etkinlikle O'nu yâd edeceklerinin altını çizerek, Elazığ'a hizmet etmiş büyüklerimize sahip çıkmak, onları yeni nesile, Elazırlı gençlere tanıtmak misyonu ile yola çıktıklarını ifade etti.

Etkinliklerin ilk ayağı olarak, 12 Haziran 2015 Cuma saat 14:00 da, Elazığ Nurettin Ardıçoğlu Kültür Merkezinde “FİKRET MEMİŞOĞLU SERGİSİ” açılışı yapıldı. 12-13-14 Haziran tarihlerinde, tüm Elazırlılar'a sunulan bu kültür hizmetine ilgi büyüktü. Fotoğraf Sergisi öncesi, Fikret MEMİŞOĞLU'nun arşivlerde muhafaza edilen tüm resimleri toplanıp, MARED Başkanı Mahmut KAHRAMAN tarafından büyük titizlikle taranarak yaklaşık 3 aylık bir hazırlık çalışması yapıldı. Elazığ'ın cadde ve sokakları Fikret MEMİŞOĞLU billboard ve afişleri ile donatıldı. Ankara'da yaşamını sürdüren oğlu Güçmen MEMİŞOĞLU, İstanbul'da bulunan kızı Salkım MEMİŞOĞLU ve torunu Elazığ'a davet edildi.

MARED Başkanı KAHRAMAN'ın çekim ve röportajlarında bizzat bulunarak özel olarak hazırladığı, Fikret MEMİŞOĞLU'nun 20 dakikalık belgesel gösterimi ile başlayan maneviyatı yüksek bu anlamlı organizasyonda, Elazığ'ın yerel basını, kültür adamları, eğitimciler, akademisyenler bir araya geldi.

Bu organizasyonun baş mimarı Başkan KAHRAMAN, açılış konuşmasında şunları söyledi: "Yaptığı araştırmalarla, yazdığı kitaplarla, dergilerle, makalelerle ve sivil toplum örgütlerinde yaptığı çalışmalarla birçok ilke imza atan şair, yazar, vakıf insanı, siyasetçi, başarılı bir avukat, hakim, bir müzik adamı, halk oyunları eğitici ve ölümünün üzerinde uzun yıllar geçmesine rağmen insanların gönlünde taht kuran bir gönül insanını anmak için buradayız. Fikret MEMİŞOĞLU, Harput kültürünü araştırmış, yetiştiği topraklara sevgisini, vefasını göstermiş bir insandı. Bu uğurda malını, mülkünü hatta sağlığını feda etti . Fikret MEMİŞOĞLU ile ne kadar öğünsek azdır." dedi. Açılış programında, Naci ONUR, Yavuz HAYKIR, Lokman TASALI, Güçmen MEMİŞOĞLU ve Tahsin ÖZTÜRK de Fikret MEMİŞOĞLU'nu anlattılar. Sergiyi ziyaret eden tüm misafirlere, belgesel CD si ve broşürler dağıtıldı.

Marmara Elazığlılar Derneği tarafından düzenlenen sergide, önemli bir karara da imza atıldı.

Doğumunun 100.yılı olması münasebetiyle Elazığ'da yeni açılan "KÜLTÜR PARK"ın adının, Elazığ belediyemizce "FİKRET MEMİŞOĞLU KÜLTÜR PARKI" olarak değiştirilmesi konusunda MARED bir KAMPANYA başlattı. Sergiyeye gelen kültür adamları ve tüm davetlilerle beraber fikir birliğine varıldı.

MARED Başkanı Mahmut Kahraman, sergiyi ziyaret eden Milletvekilimiz Şuay ALPAY ve Elazığ Vali Yardımcısı Sayın Üzeyir YILMAZ'dan da destek sözü aldı. KAHRAMAN, bu konuda ciddi bir kamuoyu oluşturulmasının gerekli olduğunu, İstanbul'a döndükten hemen sonra gerekli girişimlerde bulunacaklarını da belirtti.

BELLEĞİMDEKİ ELAZIĞ ÇERÇEVESİ

Mehmet Bora SÖNMEZ

Üst Kurul Uzmanı
RTÜK

1987 yılında Kara Harp Okulundan Ordu Donatım subayı olarak mezun oldum. Balıkesir Sınıf Okulundaki bir yıllık eğitimin ardından sıra kura çekimlerime gelmişti. Altmış kadar devre arkadaşımızdık. Kura listesi, kura çekiminden birkaç gün önce açıklanmıştı. Seksenli yılların sonu ülkemizde ayrılıkçı terörün tırmanışta olduğu günlerdi. Kura listesinde terör bölgesi olarak kabul edilen coğrafya içinde kalan üç yer vardı: Ağrı, Muş ve Elazığ. Ben kura çekimine kadar sevdiğim, samimi olduğum arkadaşlara hep Muş'u çekeceksin diye takılıyordum. Bu takılmaları bütün arkadaşlarım arasında ve hatta komuta kademesinde de duyulmuştu. Kura çekim günü geldiğinde bütün arkadaşlarımın ilgi ve merakla izlediği kişilerin başındaydım. Bu atmosferde kurayı çektim ve torbadaki Muş'u buldum. Önce derin bir sessizlik oldu ve sonra bütün salon kahkahalarla gülmeye başladı...

Ordu Donatım subayları kıta görevlerine başlamadan önce askeri fabrikalarda üç ay staj yaparlar. Kurada çektiğim Muş'taki yerleşik birlik, Elazığ'daki 8. Kolordu Komutanlığına bağlı olduğundan ve 1308 Ağır Bakım Tamir Fabrikası da Elazığ'da bulunduğu için Elazığ'a gitmem gerekiyordu. Benim Elazığ ile bağım, işte böyle başladı...

Elazığ'a gelmeden önce Elazığ hakkında çok fazla bilgiye sahip değildim. Ama Harp Okulundan Elazıglı arkadaşlarım sayesinde, insanı hakkında bazı tecrübeler edinmiştim. Devre arkadaşlarım arasında yirmiye yakın Elazıglı vardı. Bunlar birbirine ciddi anlamda sıkı ilişkilerle bağlı arkadaşlardı. Özellikle okulun ilk yılında, her teneffüste bahçede Elazıglılar aynı köşede toplanırlardı. Bir süre sonra "Elazığ Cumhuriyeti" yine toplanmış diye takılmaya başladık bu arkadaşlara...

Elazığ'a 1988 yılının Ağustos ayında geldim. Kısa sürede fabrikada çalışan sivil personel ile kaynaştık ve hafta sonları Elazığ'ı dolaşmaya başladık. Harput'ta Balak Gazi Parkı, Arap Baba Türbesi, Dabakhane, Kale, o dönemden aklımda kalan yerler arasında. Fabrikadan arkadaşlarla beraber Gülüşgür Köprüsü üzerinde aynalı sazın avına gittiğimiz günler de unutamadığım anılarım arasında yerini aldı. Hafta sonları, özellikle havaların sıcak olduğu dönemde, Sivrice Gölü kenarındaki Kolordunun askeri kampında yüzer ve serinlerdik.

Elazığ'la ilgili unutamadığım bir anım da, Keban Baraj Gölü kıyısındaki bir köye göreve gittiğim gün yaşadığım olaya dairdir. Köye, fabrikanın boya atölyelerinin tabanında dolgu malzemesi olarak kullanmak üzere taş almak için gitmiştik. Sabah saatlerinde gittiğimiz köyde muhtar bizi karşıladı. İşimiz uzun süreceği için köyü gezdirmeyi teklif etti ve köyü gezmeye başladık. Muhtar köyün çıkışında kayalık bir yeri işaret etti ve “Komutan gel sana bir şey göstermek isterim...” dedi. Muhtarla beraber yaptığımız kısa yürüyüş sonrasında kayalık bir arazide Muhtar bir yarık işaret etti ve “Komutan şuradaki yarığın altında, yerde duran taşı al ve içindekinin tadına bak.” dedi. Taşı aldım ve içindeki baldan bir parmak yedim. Hayatımda yediğim en lezzetli baldı ve tadı hala damağımdadır.

Elazığ ile bağımlı Muş'ta görev yaptığım süre içinde devam etti. Bazen görev için bazen de gezmek için geldim bu güzel şehre ve dostluklarımı sürdürmeye gayret ettim. Ancak görevim bitip de Ankara'ya döndükten sonra Elazığ'a gitmek bir daha kısmet olmadı. Kısa bir süre kalmama rağmen şehri ve insanını çok sevdim. Elazıglıları genel olarak sıcak, misafirperver, heyecanlı, neşeli ve nüktedan olarak tanıdım.

O günlere ait bir fotoğraf araştırdım; belki bu yazı ile kullanabilirim diye. Ancak üzülererek gördüm ki hiç fotoğrafım yok. Ama belleğimdaki güzel fotoğraflar canlanarak çerçevenin içindeki yerini aldı...

Bu güzel insanların yaşadığı şehir, çeşitli kademelerdeki memurların bu ildeki görev süreleri bitip, Elazığ'dan ayrıldıktan sonra hafızalarında tatlı anılar ve mutlu tebessümler bırakmaktadır. Dışarıdan gelen memurlar için Elazığ'da kazandıkları dostlukların yıllar geçse de devam etmesi, yabancılar için önemli kazançlardan birisidir. Tarihi kökeni, doğal güzellikleri ve insanının hatırsınasılığı bu ilimizi, bölge için önemli kılan unsurlardan sadece bir kaçıdır.

İyi ki bu güzel ilde görev yaptım, iyi ki bu güzel insanları tanıdım...

KURTULUŞ ŞAFAŞINDA ELAZIĞ

Cahit KOÇ

Ziraat Yük. Müh.

Çok Değerli Okuyanlarımız,

Dergimizin Ocak 2015 tarihli sayısında sizlere: “**Milli Mücadelede Mamuratül-Aziz İmzası HACI KAYA SEBATİ DUMAN**” başlığı altında Elazığ’ın tarihi bakımından çok önemli bilgi ve belgeler içeren ve **Sayın M. Şahin Duman** tarafından kaleme alınan yazının birinci bölümünü sunmuştuk. Bu sayımızda da yazının ikinci ve son bölümünü sunuyoruz.

Söz konusu yazı, sayın yazarın “**İstiklal Harbinde TÜRK’N KÜRT’**” isimli eserinden bizzat kendisi tarafından dergimizde yayınlanmak için özetlendi.

Bu eserin yazarı Makine Yüksek Mühendisi Sayın **M. Şahin Duman**, Elazığ’ın en önemli tarihi kişiliklerinden biri olan ve Milli Kurtuluş Savaşımızdaki hizmetleri nedeniyle sağlığında Elazığ halkı tarafından çok sevilip saygı gösterilen rahmetli **Hacı Kaya Sebati Duman**’ın kardeşinin torunudur. Şahin Bey halen Elazığ Belediyesi’nde Şube Müdürü görevini sürdürmektedir. Elazığ tarihine belgelerle ışık tutan bu değerli eseri bizlere kazandırdığı için kendisine teşekkür ediyor ve sağlıklı uzun bir ömür diliyorum.

Bu eser; Vali Ali Galip’in Elazığ’a sürdüğü kara lekeyi silmiş, kurtuluş savaşı sırasında Elazığ halkının tutumu konusunda ortaya atılmış olumsuz söylemlerin gerçek dış olduğunu kanıtlamış ve devlet arşivlerindeki belgeleri ortaya çıkarmak suretiyle bu konudaki tüm kuşkularını kesin olarak gidermiştir.

Kurtuluş Savaşında 1919 yılında **Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti Elazığ Şubesi**’nin, 1921 yılında ise **Elazığ Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** ve **İzolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti**’nin kurucusu ve başkanı olan rahmetli **Hacı Kaya**’yı; ölünceye kadar giyindiği Kuva-yı Milliye üniforması, ayağında körüklü parlak çizmesi, pala bıyıkları ve başında şapkasıyla Gazi Caddesinde vakur bir eda ile başı dimdik yürürken, yanından geçenlerin onu saygıyla selamlamaları ve biz gençlerin ona saygı ve hayranlıkla bakışımız bugün bile gözümün önündedir. Dünya durdukça genç kuşaklarımızın yaşamları boyunca örnek almaları gereken bu insanlık abidesine Yüce Tanrıdan rahmet diliyor, bu kahramanımızı genç kuşaklarımıza tanıtmayı görev biliyor, onu saygı ve minnet duygularıyla selamlıyorum.

İşte Elazığ Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ni kuran kahramanlarımız:

Reis-i Evvel : Hacı Kaya Sebati Bey
Reis-i Sani : Diş tabibi Osman Bey
Azalar : Pulutlu Halil Bey
Şedelezade Fehmi Bey
Belediye Reisi Halil Bey
Çtelizade Halit Bey
Munzurzade Ali Efendi

Nur içinde yatsınlar. Ne mutlu onların torunlarına. İten saygılarımla.

HAZAR GÖLÜ'NÜ KORUYALIM HAZAR GÖLÜ'NE KIYMAYALIM...

İsmet ÜLKER

Jeomorfoloğ- jeolog
Turizm Bakanlığı, Planlama ve Yatırımlar
Genel Müdür Yardımcısı (Emekli)

Ahmet BULUT

Eğitimci-Yazar, Kültür ve Turizm Uzmanı
Elazığ Eski İl Kültür ve Turizm Müdürü

Hazar(1) ve Hazar(2) hidroelektrik santralleri "HES" yapılmadan önce,1957 yılına gelinceye kadar, Dicle Nehri Hazar Gölü'nden çıkış alır ve beslenir, Gezin beldesinin koyu yeşil yapraklı söğütlükleri arasından salına salına akar, daha sonra Bermaz Çayı'nın suları ile birleşerek Dicle Nehri'ni oluştururdu. Ala mavi, ala yeşil durgun akışlı Hazar Gölü'nün suları, nice türküler nice ağıtlar eşliğinde yoluna devam eder, uysal ve derinden gelen sesiyle kendi senfonisini de söyler dururdu. Bu bitmeyen bir senfoniydi...

1957 yılında Hazar (1) ve Hazar (2) hidroelektrik santralleri devreye sokulup, gölden su çekilmesine başlanınca, Dicle Nehri'ne hayat veren, gölün duru akışlı sularını kurutmakla kalmayıp, Hazar Gölü'nün bitmeyen senfonisine son verdiler. Bizlere de o günleri yazmak ve gelecek nesillere aktarmak kaçınılmaz bir görev oldu. Bilindiği üzere insan belleği genel olarak zayıf ve unutkan bir yapıdadır, ayrıca fazla kayıt tutmayı da pek sevmez.

Bu genel değerlendirme ve önsözleri ışığında, son elli - altmış yıl içerisinde, Hazar Gölü'nün başına gelenleri ve olup bitenleri yazılı olarak kayıt altına almak geleceği anlatmak boynumuzun borcu olmuştur. Hazar Gölü ve devamın da Hazarbaba Dağı'nı konu alan bu anlatı yolculuğumuzun gerekçesini biraz açmak gerekirse sonunda söylenmesi gerekeni, başlangıçta söylemekte yarar görülmüştür. Neden mi ?...

Hazar Gölü ve Hazarbaba Dağı, gerek jeolojik ve morfolojik gerek doğal çevre ve turizm değerleri bakımından önem taşıyan doğal oluşumlardır. Hazar Gölü ve çevresi bu bağlamda Hazarbaba Dağı ve çevresi **korunarak kullanıla** bilindiği zaman tükenmez bir doğal servet niteliği kazanırken, bu anlayışa bağlı kalınmadığında **yok olur gider** yada tükenir duruma düşer!.. Bu konulara duyarlı okurlarımız ve hemşerilerimiz tarafından bilindiği üzere, Hazar Gölü ve çevresi yakın bir zaman içerisinde "yok olmak" tehlikesi yerine, güçlülükle de olsa korunarak kullanılma güvencesine kavuşturulmuş bulunmaktadır. Ancak koruma ve kullanma amaçlı bu gayretlerin gösterilmesi ve önlemlerin alınması yazıldığı ve söylendiği gibi pekte kolay olmamıştır.

...VE ZAMAN TÜNELİNDE HAZAR GÖLÜ...

Bu anlatı yolculuğuna Elazığ ve Hazar Gölü'nden önce, ilimizin merkezi Elazığ 'dan başlamak gerekirse; 1950 li yıllarda 30-40 bin nüfuslu bir kasaba-şehir görünümü sergilerdi. Geceleri sadece Gazi Caddesi'nde, içerisinde fitilli mumlar yanan "DINDİK" denen, direklere asılı gece lambaları ile aydınlatılırdı (Sonradan Halkevi'nin karşısındaki belediye parkının arkasına devasa bir jeneratör konularak şehrin elektrik ve aydınlanma ihtiyacı, karşılanmaya çalışılmıştır). O yılların bir başka unutulmaz konusu ise Hazar Gölü'nün delinerek Hazar (1) ve Hazar (2) Hidroelektrik "HES" santralleri yapılarak şehrin elektrik ve aydınlatma sorununa kalıcı bir çözüm aranmıştır. Doğrusunu söylemek gerekirse 1957 yılında devreye sokulan ve gölden su çekilerek işletilen bu santraller zaman içerisinde şehri aydınlatırken Hazar Gölü için de önlenmesi zor tehlikeler yaratan hoyratça uygulamalara neden olmuştur.

O yıllarda Hazar Gölü "GÖLCÜK" olarak bilinir ve söylenirdi. Yaz mevsimi gelince yöre insanları, günübürlük olarak göle gider ve yaz mevsiminin tadını çıkarmaya çalışırlardı. Bazı deneyimsiz gençler ve yetişkinler kendilerini gölün derin ve duru sularının cazibesine kaptıncı, boğularak hayatlarını yitirmek durumunda kalırlardı. Bu tür talihsiz olaylar daha çok hafta sonlarında yaşanır, ardından da şehir hayatında günlerce konuşulur olurdu.

O Yıllarda ne doğal çevrenin, ne de doğal kaynakların korunarak kullanılması diye bir anlayış mevcut değildi. Gölden, çevresinden fazla su çekilerek Hazar(1)ve Hazar(2) tüp santrallerin çalışması sonucu (1973 Yılında Keban Barajı yapılıncaya kadar) 16 yıl sonunda gölün su seviyesi 1250 kodundan 1234 koduna kadar düşünce, işte o zaman Hazar Gölü'nün korunarak kullanılmasının ne denli önemli olduğu da anlaşılır olmuştur.

...YENİ VE TALİHSİZ BİR DÖNEM !...

1973 Yılında Keban Barajı devreye girince, Hazar(1) ve Hazar(2) tüp santralleri(HES) işletme dışı bırakılarak, gölden yalnız yaz mevsimi boyunca tarımsal sulama amacıyla su çekimine devam edilmiştir. Bu işletme modeli 1996 yılına kadar devam etmiş, 23 yıllık bu süre sonunda gölün su seviyesi yeniden 1244 koduna kadar yükselme olanağı bulmuştur. 1996 yılında santrallerin özelleştirilmesi sonucunda, göldeki su seviyesi tekrar düşmeye başlamış bu talihsiz dönem ise 2003 yılına kadar devam etmiştir.

Elazığ ve çevre illere hayat veren Hazar Gölü'n'de günlük yaşama ve geçen yıllara bir dönüş yapılacak olursa, güzel günler ve yıllar da yaşanmamış değildir. 1960 yılından sonra şehir ve şehir hayatı geliştikçe, Hazar Gölü'nden tatil ve dinlence amacıyla yararlanma istekleride artmaya başlar. Elazığ ve çevre illerde yaşayan insanlar, özellikle de Diyarbakır'lılar, yaz tatili ve hafta sonları için yoğun ilgi gösterirler. Bu gelişmeler üzerine özellikle gölün güneye bakışlı kuzey kıyıları boyunca(Karayolu ile kıyı kesimi arasında) kamu kurum ve kuruluşlarına ait tatil ve dinlenme kampları, özel mülk araziler üzerinde ise yer yer iki katlı, ayrıntı nizam da tatil evleri yapılmaya başlanır. Bu süreç 1989 yılına kadar devam eder.

Bir bakıma olumlu görülen ve çevreye uyumlu gelişen bu talep ve uygulamalar, alıp başını gitmeden, doğal çevreyi ve gölün kıyı kesimlerini tahrip eden, gelişi güzel yapılanmalar başlamadan,yasal önlemler alınması da kaçınılmaz olur. Tamda bu günlerde, bakın Sivrice'li Şair Hadi Önal nasıl ağıtlar yakmış!..

*Utandır oldum ah.. Hazar Dağımdan
Çekildi kollarım Gezin Bağından
İster soldan bakın ister sağımdan
Seyirlik hallerim görünmez oldu.*

PLANLAMA VE TURİZM DÖNEMİ:

1989 yılında İsmet ÜLKER'in öncülüğünde, dönemin vakıf başkanı Prof. Köksal BALOŞ'un ev sahipliğinde "Hazar Gölü 1/ 25 000 ölçekli Çevre Düzeni ve Nazım İmar Planı" hazırlanması için Turizm Bakanlığı'na başvurulur. İsmet ÜLKER eski çalışma arkadaşları olan Planlama ve Yatırımlar Genel Müdürü Gürkan ERTAŞ ve Yardımcısı Sami ORÇUN tarafından Hazar Gölü planlama çalışması ivedi olarak ihale konusu yapılarak, bir yıl içerisinde tamamlanır ve onaylanarak yürürlüğe girer. Ardından da Sivrice ve Gezin kıyı kesimlerinin imar planları yapılır.

Planlama danışmanlık ve yönlendirme görevlerini İsmet ÜLKER üstlenir. Planlama çalışması tamamlandıktan sonra Hazar Gölü çevresi **Atıksu** ve **Aritma** projesi hazırlanmasına önem ve öncelik verilir. 1995 yılında İl Turizm Müdürü Ahmet BULUT, Avrupa Çevre Eğitim Vakfı'na müracaat ederek, Hazar Gölü çevresindeki 9 plajın Mavi Bayrak kapsamına alınmasını, İki plaja Mavi Bayrak verilmesini sağlamış olur. Böylece Ülkemizde kapalı sulara ilk kez MAVİ Bayrak verilmesi Hazar Gölüyle başlar...

HAZAR GÖLÜ TÜKENMEZ BİR DOĞAL SERVETTİR

Hazarbaba Dağı'nın yamaçların da tektonik bir çöküntü gölü olarak oluşmuş bulunan Hazar Gölü, gerek jeolojik ve morfolojik yapısı gerek yöre insanlarına hayat veren mavi turkuaz suları, sıcak ılıman yaz iklimi ile mutlaka korunarak kullanılması gereken doğal bir servettir.

Oysa, 1996 yılında Hazar(1) ve Hazar(2) tüp santralleri (HES) özelleştirme sonucu elektrik üretimi amacıyla işletmeye alınır, her yıl yaklaşık 1 milyon metre küp den fazla su çekilince 2003 yılın da gölün su seviyesi 1244 kodundan 1236 koduna düşer. Tükenmez bir doğal servet olarak kabul edilen Hazar Gölü'nün batı kıyılarında bataklıklar, kuzey ve doğu kıyılarında ise çekilme sonucu çölleşme, kıyı boyunca taşlık ve çakıl kaplı alanlar oluşmaya başlar. Bu durumda; çalışma ömrünü, Turizm Bakanlığı planlama ve yatırım konularında geçirmiş, turizm doğal kaynakları ve doğal çevrenin korunması konularında uzman olan İsmet ÜLKER, Hazar Gölü'nün korunarak kullanılmasını temin amacıyla ilgili dört bakana hitaplı bir mektup yazarak ivedi önlem alınmasını talep eder. Mektubun bir örneği vakıf dergisinde yayınlanınca, tarafların katılımıyla bir toplantı yapılır. Toplantıdan ne yazık ki bir sonuç alınmaz. İlginçtir, firmanın sahibi olan vakıf üyesi, ismet Ülker ve Dr. Selçuk BULUT için yargı yoluna başvurarak, 50 milyar TL tazminat ödenmesi talebi ile yerel mahkemede dava açtırır! İlk duruşmadan sonra Dr.Selçuk BULUT'la ilgili davadan vazgeçilir.

2004 yılında, yerel mahkeme her ne hikmetse! İsmet ÜLKER'i 9 milyar TL. tazminat ödemeye mahkum eder. Avukat Hayrettin KENT dava vekili olarak Yargıtay'a başvurarak itiraz eder, Yüksek Mahkeme "Hazar Gölü turizm amaçlı olarak korunarak kullanılmalı" vurgusu yaparak, yerel mahkeme kararını esastan bozar. Bu arada İller Bankası, yerel mahkeme yoluyla yapılan yazışmaları dikkate alarak, Hazar Gölü ile birlikte Van Gölü'nüde Göller Fonuna alarak atıksu ve arıtma tesisleri proje ve yatırımlarına hız ve öncelik verir.

Ve Hadi Önal'dan dört dize daha;

İnancım insana,güvenim tamdı
Mavi Bayrak sevincimdi rüyamdı
Şiir akşamları büyük dünyamdı
Umudum yarına varılmaz oldu.

Yüksek Mahkeme kararından sonra Elazığ da yöresel ve yerel duyarlılıklar başlar. Elazığ S.T.K. üyeleri, idari mahkemeden sözleşmenin iptali veya gölden su çekilerek enerji üretilmesinin önlenmesini talep ederler.. Bu konularda Dr. Selçuk BULUT, Güney Köyü Muhtarı Kemal DURMUŞ, Oğuz Taner DURMUŞ, Gezin Belediye Başkanı Fethi AYDIN ve Turizm Müdürü Ahmet BULUT öncülük görevi yaparlar. Bu arada Diyarbakır Koruma Kurulu Bölge Müdürü Mihriban KARAASLAN, Hazar Gölü ve çevresinin "DOĞAL SİT" kapsamın da bulunduğunu idari mahkeme ve Elazığ Valiliğine bildirir. Ardından da Mahkeme kararına uygun olarak ,Vali Kadir KOÇDEMİR Hazar(1) ve Hazar(2) santrallerini, gölün su seviyesi 1244 koduna yükselinceye kadar kapatır. Ardından da Eskişehir Valisi olarak Elazığ'a veda eder.

...Sözün Bittiği Yer:

Günümüzde Hazar Gölü tekrar kendini yenilemeye, gölün çevresinde oluşan bataklık ve taşlık alanlar giderek azalmaya başlamıştır. Ancak Dicle Nehrine kaynak ouşturan Hazar Gölü'nün ala mavi,ala yeşil suları ne yazıkki özgür akışlarına devam ederek, Gezin söğütükleri içinden türküler ve arylar söyleyerek yollarına devam etmekten mahrum bırakılmış, bitmeyen senfonileride son bulmuştur...

Duyduk – duymadık demeyin! Hazar Gölü ve çevresi **korunarak kullanıldığı** sürece tükenmez bir doğal servettir. Öncelikli amaç turizm ve dinlence olmalıdır, **işte o zaman ne mutlu, Hazar Gölü dört mevsim bizimdir diyenlere...**

Bir soru üzerine,

Veysi YILMAZ

Em.Gnl. Müd. Yrd.

Vakfımızın bir toplantısında, yanımdaki hemehirim bana dönerek, Veysi Bey bu vakfın ismini niye koymadınız da Kültür ve Tanıtma Vakfı dediniz? Bu ismi siz nermisiniz dedi. Bende evet dedim. Bunun açıklamasını bir gün yazarım diye cevapladım. İte nedeni.

Kültür nedir?

Bir topluma, ya da halk topluluğuna ait (zg) düşünce, sanat, yaşam, örf , adet ve geleneklerin tamamıdır. Daha açacak olursak,

Tarih içerisinde oluşturulan anlam ve önem sistemidir. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerlerdir. Geçmişten intikal eden bir mirastır.

Bilgi, dil, davranış, üretim, tüketim, aletleri ve üretilen ihtiyaçları karşılayan değerlerdir.

Bireylerin zevk, eğlence, eleştirme, öğrenme, uygulama yoluyla elde ettikleri değerlerin tamamıdır. Œiir, edebiyat, müzik, eğlence, folklor çeşitli oyunlar, bilgiler kişilerin kültürüdür. Toplum kültürünün alt yapısıdır. Elazığlının folkloru, müziği, zanaatı, çayda ırası, ermeni kızı ile Müslüman gencin sevdası (akı) yöreye özgü bir kültürdür. Elazığ yöresine has yemekler bir kültürdür. Birçok ilde olmayan edebiyatı, Œiiri, ŗarkıları, türküleri (müziği) ona ait bir kültürdür. Cumhuriyetin ilk döneminde "HARS" terimi kullanılırdı. Hars, inşa etmek, işlemek, süslemek, bakımını yapıp geliştirmek anlamında idi. Son zamanlarda "EKİN" sözcüğü kullanılıyor.

Kültür yalnız bir yörenin (coğrafyanın) değer, toplumun, hatta milletlerin yaşamının tümünü kapsar. Kültürlü insanlar, kültürlü milletler gibi (Avrupa kültürü vb.) gibi. Elazığ da il olarak, kültürlü bir topluma sahip ender ŗehirlerdendir.

İte, vakfımızın adının baına "Kültür" kelimesini koymamız bundandır. İkinci kelime ile "Tanıtma" memleketimizin sahip olduğu kültürü yaymak tanıtımdır.

Çünkü kültürün esası, dil, din, gelenek, zanaat, müzik, edebiyat, güzel sanatlar, hukuk, adalet, ahlak, gelenek, örf ve adetler, düşünce, yaayı ve daha birçok güzel unsurların tamamıdır. Bütün bu özelliklerin var olduğu bir zaman da Elazığ ve Harput kültürünü tanıyıp, tanıtımda bizlerin görevidir.

Medeni milletler, medeni insanlar sahip oldukları kültürleriyle değerlendirilirler. Öyle anılırlar.

Nedir Medeniyet?

Uygarlık ve medeniyet bir ülke veya toplumun sahip olduğu maddi ve manevi değerlerin tamamıdır. Uygur kelimesi, yerleşik hayata ilk geçen Türk kavmi olan Uygurlardan gelmektedir. Bugün batılı ülkelere ve toplumlarına, uygar milletler diyoruz. Tarihte ilk uygar toplumun Türkler olduğu söylenir. Batı zamanla ilerlemiş, aydınlanmış, üretmiş, zenginleşmiş, ticaret, ilim, yeni buluşlar, sanat, felsefe de gelişmiş medeni toplum sıfatını almıştır.

Medeniyetin karşıtı vahşettir, ilkeliktir, geri kalmışlıktır. Yanımızdaki geri kalmış ülkelere bakınız. İnsan ve millet topluluğunun zaman içerisinde ürettiği bütün maddi ve manevi değerler o toplumun medenileşmesinin göstergesidir.

Nedir bu özellikler?

İlim, fen, güzel ahlak, adalet, hak ve eşit bölüşme, güven, huzur, refah içerisinde yaşam, kalkınma, gelişme, rahat ulaşım, bolluk, yarınından emin olma duygusu vb. gibidir.

Bu özelliklere sahip insanlara ve milletlere medeni milletler, medeni toplumlar diyoruz. Bu nedenle Avrupa ve batı ülkelerine medeni milletler sıfatı veriliyor.

Tersine, haksızlığın, adaletsizliğin, korkunun, tembelliğin, çıkarıcılığın, yalanın, dolanın, fitnenin, fesadın, hırsızlığın, yolsuzluğun hakim olduğu insan ve ülkelere ise geri, cahil, gayri medeni ülkeler ve topluluklar deniyor. Her geçen gün geriye, çağ dışılığa sürüklenen insan ve milletler medeni olamaz, uygarca yaşayamaz, huzur bulamaz. Çevremize bir bakalım.

Uygarlık (medeniyet) seviyesine yükselmek, müreffeh bir toplum olabilmek için, Atatürk'ün bize gösterdiği, uygarlık ve medeniyet yolunda ilerlememiz kültürümüze, geleceğimize sahip çıkmamız, ortaçağ zihniyetinden, taassuptan kurtulmamız lazımdır. Geleceğimiz için bunları yapmak zorundayız. Saygılarımızla..

TÜRKİYE’NİN ENERJİ SORUNSALI VE ALTERNATİF ENERJİ KAYNAKLARI

Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU

Ekolog

En pahalı enerji, olmayan enerjidir özdeyişinden hareketle, enerji tüketiminde dünya 22. olan Türkiye, bu sorunsalını gidermek için, girişimleri yapmaktadır. Ancak bunun çözümünü Nükleer Enerji Santrali(NES) açarak aşmaya çalışmak istenmesi, yeni **ekolojik yıkımlara** yol açabilir: NESlerde ortaya çıkacak yaşamsal sorunların, hala var oluşu ve Japonya’daki Fukuşima NES’indeki Regülatör kazası, NES kurulurken, ekolojik ikilemi göz önünde tutmayı zorunlu kılmaktadır. Enerji tüketiminin % 71’ini ithalatla karşılayan Türkiye’nin sıkıntısı büyüktür. Bu bağımlılığın %100’le nükleerde de sürdürülmesi yolunun açılması, enerji sorunsalını daha da karıştıracak, ekolojik ve ekonomik sorunların

çığ gibi artmasına yol açacaktır. Akkuyu ve Sinop’a NES kurulması, Türkiye enerji sorunsalının çözümüne çok az katkı yapacaktır. Yol yakinken bu yatırımın nükleer teknolojinin çevreyi ve insanlığı tehdit edici mahzurları giderilinceye kadar, 2001 yılında olduğu gibi, dondurulması hepimizin yararına olacaktır. Türkiye’de yaşanması muhtemel enerji krizi, nükleer enerji santrali kurulması ile çözümlenemez. Çünkü, Atom enerji santralleri kurulurken finansmanı düşük olmakla birlikte, işletme sırasında oluşan nükleer atıkların izalesi hiç mümkün değildir ve ömrü dolan tesislerin devreden çıkarılması, çok büyük harcamaları gerektirmektedir. Oysa, Almanya, NE’den kademeli

olarak uzaklaşma kararı almıştır. Aynı şekilde halk oylaması ile Japon, Rus ve Litvanya'lıların % 65 oranında NESna hayır demiş olması, Türklere de örnek olmalıdır. Bu konuda Türkiye'de de halk oylaması yapılmadan NES kurulmasına karar verilmiş olması, ileride birçok sorunu da beraberinde getirecektir. Çünkü Nükleer enerjideki yaşamsal mahzurlar çözümlenememiş ve dünyanın doğal alanlarını sürekli kirleterek, kullanılamaz duruma getirmekte ve insanoğluna yaşama olanağı vermeme riski taşımaktadır. El an dünya elektrik enerjisinin % 65,5'i fosil yakıtlardan elde edilmekte ve tüketimdeki oranlarının toplamı da %87'yi bulmaktadır. Buna karşın, bu kaynakların dünya ve Türkiye'deki rezerv miktarı ve süresi çok kısalmıştır. Bu nedenle, küresel iklim değişimlerine yol açan fosil yakıtların kirlenici etmenleri, tüm ülkelerin el ve güç birliği ile yenilenebilir enerjiye yönelmelerini gerektirir. Bu esasen insanlığın en son kurtuluş reçetesidir. Türkiye, elektrik enerjisi gereksiniminin % 50'sini, en kısa zamanda yenilenebilir enerjiden sağlama stratejisini yaşama geçirmelidir. Günümüzde fosil yakıtların yol açtığı çevre bozucu etkilerden ve atom enerjisinin insanlığı tehdit edici boyutlarından kurtulmak için, rüzgar, güneş ışını, solartermi, biyokütle, dalga, med-cezir, ozmoz, jeotermal, hidrojen ve su gücü gibi alternatif enerji kaynaklarından azami ölçüde yararlanma gündeme oturmuştur. Çünkü **Yenilenebilir Enerjide Hammaddeye Bağımsız ve Sağlıklı Bir Yaşam Söz Konusudur.** Dünyanın yenilenebilir enerjiden yararlanma oranı olan %8(buna hidroelektrik kaynakları da dahildir) değeri, en kısa sürede artırılmalıdır. Yenilenebilir enerji yatırımları sayesinde, güneş ve rüzgar enerjisi ile elektrik gereksiniminin %75'ini, 9 Mayıs 2014 Pazar günü karşılayan Almanya'yı ayrı tutmak gerekir. 2050 yılına kadar elektrik ihtiyacının yüzde 80'ini yenilenebilir enerjiden sağlamayı planlayan Almanya, bu konuda Türkiye için de örnek oluşturabilir. Dünya üretilebilir petrol ve doğalgaz rezervinin yaklaşık % 72'lik bölümü, Türkiye'nin yakın coğrafyasındadır. Yani yurdumuz üretici ve tüketici ülkeler arasında tam bir **"Enerji Koridoru"**dur. Dünya birincil enerji tüketiminde Türkiye'nin payı, sadece % 0,9'dur. Türkiye'nin en az % 2,5'luk bir enerji tüketim payına ulaşabilmesi için, ivedilikle en son teknolojik yöntemleri devreye sokarak, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimini sağlaması ve kişi başına tüketilen elektrik enerji miktarı

(3099 kWh/kişi)ni, 5000 kWh/kişi düzeyine çıkarmalıdır. Çünkü **Enerji tüketimi ile sosyal kalkınma arasında doğrusal bir ilişki vardır.** Türkiye'nin elektrik enerjisi kurulu gücü 64 612 MW'tır. Türkiye'nin rüzgar enerjisi(RE) potansiyeli 83 000 MW'tır. Türkiye RE Birliğine göre 2014 Ocak ayı itibarı RE-kurulu gücü 2 958,5 MW'tır. İnşa halindeki RESlerin kapasitesi de 980,9 MW'tır. Avrupa'da RE potansiyeli bakımından ikinci sırada olan Türkiye'nin elektrik enerjisi kurulu gücü dikkate alınır, RE üretiminin düşüklüğü görülür. Burada özellikle yatırımcının alacağı teşvik mekanizmalarını çok iyi değerlendirerek, en son teknolojik gelişmeleri de izleyerek, türbin kapasitesi en yüksek sistemleri kurmaya çalışması gerekir. Çünkü rüzgar entansitesi optimal olan alan sınırlıdır ve mevcudun da en yüksek kapasiteli türbinlerle donatılmasına dikkat edilmelidir. Bu yatırımların 2023 hedefindeki 20 000MW'a ulaşması ile optimal kapasitenin % 50'si tamamlanacaktır. RE kullanılarak sera etkisi ve küresel ısınma gibi tehditler de azalacaktır. Türkiye'nin solar enerji potansiyeli 380 milyar kilowatt/saat (kW/s) /yıdır. Türkiye'nin yıllık ortalama güneş ışınımı 1311 kilowatt/saat düzeyindedir. Türkiye Avrupa'da, güneş enerji potansiyeli açısından, İspanya'nın ardından ikinci sırada gelir. Ancak bu güne kadar toplam 600 megavatlık güneş enerjisine dayalı lisans başvurusu kabul edilmiştir. TEİAŞ'ın 09.04.2014 verilerine göre Türkiye de hidroelektrik(baraj+akarsu) santralleri yoluyla toplam 22 749 MW elektrik enerjisi üretilmektedir. Henüz hidrolik kaynakların % 50'sine el değmemiş olan Türkiye'de, en son teknik gelişmelerin mevcut sistemlere uyarlanması ile 2023 yılına kadar 30 000 MW'a çıkarılması mümkündür.

Sonuç ve Öneriler: Yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili ciddi bilimsel ve teknolojik çalışmalar yürütülmeli; kaçak elektrik kullanımı ve eski iletim teknolojisinden kaynaklanan kayıplar (% 22-25) azaltılmalı, % 2'lik bir azalma ile yılda bir milyar dolarlık tasarruf yapılabilir. Aynı şekilde bu kayıpların yarısı kadar bir miktar engellenirse, dört NES reaktörünün(her biri 1500 MW) üreteceği elektrik miktarı elde edilir. Binalar tekniğine göre yalıtılır, endüstri ve trafikte enerji tüketimine dikkat edilirse, enerji harcamalarında milyarlarca dolarlık tasarruf sağlanabilir. Çünkü en pahalı enerji olmayandır; ancak en ucuz elektrik ve enerji ise tasarruf edilendir.

Milli Mücadelede Mamuratül-Aziz İmzası HACI KAYA SEBATİ DUMAN

M.Şahin DUMAN
Makine Yük. Müh.
İlim ve Hayra Hizmet Vakfı Gen. Bşk.

İKİNCİ BÖLÜM :

Hacı Kaya Maraş'a Gidiyor:

Ermenilerin Maraş da uyguladıkları acımasız tutum ve davranışları bölge insanının yüreğinde derin yaralar açıyordu. Maraş'tan gelen haberlere üzülen Hacı Kaya çalışmalarını hızlandırmış ve Maraş'ın kurtarılması için yapılacak mücadeleye bizzat yöre insanından toplayacağı milis güçleriyle katılmanın hazırlıklarını yapıyordu.

Üç Bin Silahlı Güç:

Üç bin silahlı çıkarabilecek bir aşiret reisi olan Hacı Kaya bölgede etkili ve sevilen cesur bir kişiydi ¹. Hacı Kaya Elazığ halkı olarak takip halinde olduğu Maraş'ın bu var olmayla yok olma arasında verdiği mücadelede kendilerini yalnız bırakamazlardı.

¹ NUTUK, Cilt III, Vesika:67, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, Devlet Kitapları

Jandarma kumandanının fikrine göre firarileri Kürtler arasında ele geçirmek ihtimali yoktur. Yapılan teşebbüsler tesiriyle Kürtler arasında da duramayacaklarından Mutasarrıfın Urfaya İngilizlere dehalet, valinin de Kayseriye, oradan da İstanbula geçmesi muhtemeldir. Valinin ailesi Elâzizdedir. Mutasarrıfınki de burada Amerika eytamhanesine iltica etmiştir. Vali ailesine ziyade merbut ve meclûp olduğu cihetle ailesini takiple kendisine mülâki olmak mümkündür. Bu hususa mümkün merteye dikkat ediyorum. Elâzizden hareketinde takip edebilmek üzere bendenize de haber verilmesi için Elâzizde icabedenlere emir buyurulması maruzdur. Mumaileyhimayı takiple Kayseride veyahut Bozanti – Eskişehir hattı üzerinde valiye mülâki olmağı muhakkak addediyorum. Mutasarrıfın yeğenleri Celâdet ve Kâmran, Nowill'in refakatinde imiş. Süvari alayı tarafından mutasarrıfın evinin bir parça tedbirsizce ve lâzımgelen yerler tutulmaksızın basılması ve icabeden ketumiyete itina edilmemesi vali ve mutasarrıfın maiyetlerindeki müsellâh adamlarla mukabele ederek burada mevcut cüz'i kuvvei askeriyeye karşı kanlı bir şuriş çıkartmaları ihtimalinden ihtirazen merkumanı ürkütme ve esasen maksatları dahilinde olan firarlarını tesri ve tacil ettirerek bu suretle buradan bir an evvel çekilip gitmeleri için limaksadin yapıldığını Jandarma Kumandanı Tevfik Bey sözleri arasında ihsas etmek istemiştir. Buradaki süvari ve topçu alayları kumandanları da halk üzerinde iyi bir tesir bırakmağa muvaffak olamamışlardır. Hacı Kaya'nın üç bin silâhlı çıkarabilecek bir aşiret reisi olduğu ve aşiret efradı civar Kürtlerin en saf ve cesurlarından bulunduğu anlaşılmıştır. Hacı Kaya ve Hacı Bedir Ağalardan murahhas olarak dâvet buyurulacak olursa zaten diğerlerine nispeten sakin ve merbut bulunan bu havali Kürtlerinin pek ziyade memnun edilmiş olacağı maruzdur (belge:67) ²

K. O. 3 Emir Zabiti Recep Zühtü"

Yaşamak İçin Ölmeye Karar Verdik:

Hacı Kaya, daha önce Malatya'dan çektiği telgrafta Maraş'ın işgalini kınadıktan sonra "...Yaşamak için ölmeye karar verdik!" diyordu ³.

Ne demekti "yaşamak için ölmeye karar verdik", evet vatan için verilen mücadele ve yapılan savaşın sonunda ya gazi ya da şehit olunurdu. Ölürse şehit olacak ve şehitlik mertebesine yükselecekti. Baki âlemin en yüksek mertebesinde yerini alacaktı. Gazi olursa şehitlik derecesine ulaşacaktı. Böylece hem Hakk katında ve hem de halk yanında şehadet mertebesine yükselmek veya gazi olmak şerefine erişecekti ki bu da büyük bir mazhariyetti.

İzoli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Hacı Kaya oluşturduğu birliklerle Maraş'a giderek Maraş'ı işgalden kurtarmak için mücadele verdi ⁴.

Maraş'ta Fransızların Besni ve Pazarcık kuvvetlerini imha etme durumunda oldukları bir zamanda İzolu milisleri imdatlarına yetişip kurtarmışlardı ⁵.

² NUTUK, Kemal ATATÜRK, Cilt III, Vesika:67, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü., Devlet Kitapları.

³ İsmail Özçelik, Milli Mücadelede Güney Cephesi Urfa, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1992, s.130-131

⁴ Taha Toros "Mustafa Kemal ile Hacı Kaya arasında ilginç Telgraflar", Tarih ve Toplum Dergisi-İstanbul 1991, cilt16, sayı.92

⁵ M.Ali Cengiz, İzolu-Kale, s.63

Maraş'ın düşman işgalinden kurtarılması, Maraşlılara uygulanan acımasız zulmün biran önce bitirilmesi için hiç tereddüt etmeden Besni ve Pazarcık cephesine giden Hacı Kaya ve beraberindeki milis kuvvetleri burada Fransızlarla sıcak çatışmanın içerisine girerler. Çetin geçen savaşın sonucunda neredeyse dağıılmak üzere olan Türk kuvvetleri kendilerine gelen bu yardım sayesinde muzaffer olurlar. Hacı Kaya'nın daha öncesinden Kafkas cephesi tecrübesi vardır ki burada hem doğa şartları hemde düşman Rus kuvvetleriyle savaşmıştı. Tecrübe, cesaret ve iman kuvvetinin birleşmesinden doğan güç savaştıkları noktada Fransızları mağlup ediyordu.

Mustafa Kemal Paşa Hacı Kaya'ya Teşekkür Ediyor:

Verilen bu mücadelede gösterilen fedakârlık ve cesaretin sonucunda Maraş'ın kurtuluşuna katkı sağlayan Hacı Kaya, İzolu'ya döndükten sonra Mustafa Kemal Paşa tarafından kendisine Malatya'da Topçu Kumandanı Munir Bey vasıtasıyla bir telgraf gönderilir. Hacı Kaya'nın Maraş'ın düşman işgalinden kurtarılmasına sağladığı katkıyı, gönderilen bu telgrafla bizzat Mustafa Kemal Paşa ortaya koyuyordu. Mustafa Kemal Paşa, 16 Şubat 1920 tarihinde, başarılarından ve katkılarından dolayı Hacı Kaya'ya gönderdiği telgrafta ⁶ şunları yazıyordu.:

Şifre Mahlülü

Malatya'da Topçu Kumandanı Munir Bey'e

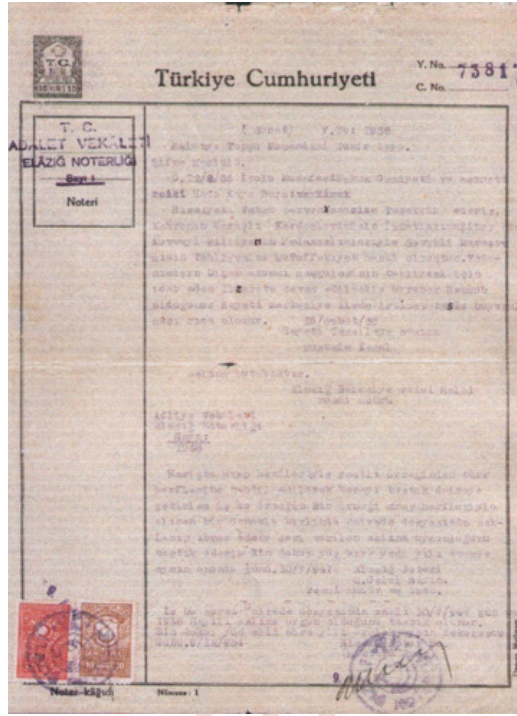
C.12/8/336 İzolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Aşireti Reisi Hacı Kaya Beye ve Hissiyatı Vatanperveranesine teşekkür ederiz. Kahramanmaraşlı kardeşlerimizin imdatlarına şitap eden Kuvvayı Milliyenin fedakarlıklarıyla sevgili Maraşımızın tahliyesinde muvafakiyet hasıl olmuştur. Vatanımızın Diğer aksamı meşgulesinin tahliyesi için icap eden ihzarata devam edilmekle beraber mensup olduğunuz Heyeti Merkeziye ilede irtibat tesis buyurulması rica olunur.

16/Şubat/36

Heyeti Temsiliye Namına Mustafa Kemal “

⁶ Taha Toros "Mustafa Kemal ile Hacı Kaya arasında ilginç Telgraflar", Tarih ve Toplum Dergisi-İstanbul 1991, cilt16, sayı.92

- Taha Toros 1912 yılında Adana'da doğdu. Tarihçi-yazar Taha Toros, 26 Ocak 2012'de vefat etti.

Elazığ Noterliği 9.12.1954 tarih ve Y.No 7381 ile Türkçeleştirilmiş ve aslına uygunluğu tasdik edilen belge.

Ali Galip Yardım İstiyor:

Ali Galip Olayı'nın su yüzüne çıktığı ilk günden itibaren kongreyi basma girişiminin bir Kürt-Türk çatışmasına dönüştürülmesinden ciddi şekilde endişe edilmekteydi. İrade-i Milliye'de çıkan haber ve yorumlar bu endişe göz önünde tutularak, milli birliğin korunması gerektiği noktasında birleşiyordu.

Ali Galip Köşeye sıkışmıştı. Kendisini tutuklamak üzere geldiğini haber aldığı Binbaşı İlyas beyin Hacı Kaya ile birlikte hareket ettiğini bilmiyordu.

İlyas bey'in kendisini derdest etmek üzere yola çıktığı haberini alan Vali Ali Galip, geceyi Hükümet dairesinde geçirmişti. Çok tedirgindi ve kendisini koruması için jandarma kumandanını aradı. Jandarma kumandanı, kuvvetlerinin az olmasından ancak şehrin asayişini sağlayabileceklerini söyleyerek bu talebi reddetti.

Bunun üzerine Ali Galip, çıkar yol olarak çareyi Hacı Kaya'yı arayarak kendisinden yardım istemekte buldu. Üç bin silahlı çıkarabilecek bir aşiret reisi olan Hacı Kaya Binbaşı İlyas Beyle ortak hareket ediyordu. Bölücüleri yakalamak için harekete geçen İlyas Bey'e yöredeki nüfuzunu kullanarak destek veriyordu. Bu destekten Ali Galip'in haberi yoktu.

Vatani bölmek için mücadele veren bu kişilerin kişisel benliklerinde mevcut hayat felsefelerine göre bedenlerinde taşıdıkları yüreksiz ve maneviyatsız canları çok tatlıydı. Onun içindir ki Ali Galip, Divân-ı Harb-i Örfî mahkemesinde idamla yargılamak için yakalamaya çalıştığı Hacı Kaya'dan bu sefer yardım isteme yüzsüzlüğünü ve onursuzluğunu gösteriyordu.

Ali Galip, Hacı Kaya'ya adamlarıyla İlyas Bey'i yolda pusuya düşürerek tevkif eylemesini ister. Ancak cevap ve sonuç bellidir. Hacı Kaya, İlyas Bey'le vatanın kutsal davasında kader birliği yapmıştır. Bunun üzerine Ali Galip Kahta'da Hacı Bedir Ağa'ya sığınır.

Bu olay Nutukta yer alan şu vesikayla anlatılmaktadır:

“Malatya, 16.9.1919

Sıvasta K. O. 3 Kumandanlığına

Zeyil 15/9/1919 şifre: Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine: Vali, mutasarrıf hakkında söylenen sözleri dinlememiştir. Hattâ eşraf ve muteberanın kendisine mutasarrıf aleyhinde vaki olan maruzat ve şikâyetlerini kâmilten mutasarrıfa ihbar eylemiştir. Bilâhare eşrafın bu hususta kendisine vaki olan suallerine karşı benim İstanbulda da sır salkıyamadığım meşhurdur. Ben sır sandığı değilim. Fakat merak etmeyin ben mutasarrıfa başka tarzda anlattım demiştir. Sivatsa Malatya ve Harputta vaki olan açık tel muhaberesini ve kendisini mutasarrıfı ve yeğenlerini ve saireyi derdest etmek üzere Harputtan İlyas Beyin Sivastan da birtakım zabitanın hareketini bura telgraf müdürü derhal valiye ihbar eylemesi üzerine valiyi pek büyük havf istilâ eylemiş ve bütün geceyi hükümet dairesinde geçirmiştir. Vali bizzat telefonla mutasarrıfı müteaddit defalar dâvet eylemiş ise de, mutasarrıf icabet eylememiştir. Bütün gece odada dolaşarak uyuyamamıştır. Vali jandarma kumandanına müdafaa etmek üzere teknil jandarma ve polisi toplamasını emir vermiş ise de esasen kuvvetin az olduğunu ve böyle bir zamanda şehrin asayişine nezaret edecek kimse kalmıyacağını, kendilerinin esas vazifelerinin asayiş tesisten ibaret olduğunu söyleyerek - reddeylemiştir. Bunun üzerine Hacı Kaya'ya adamlarıyla İlyas Beyi yolda pusuya düşürerek tevkif eylemesi için müracaat eylemiş ise de oradan da bir ruyu muvafakat görmemiştir. Bunun üzerine firara karar vererek Hacı Bedir Ağayı da bu hususta iğfal eylemişlerdir. Bunlara mümaşat eden Hacı Bedir Ağanın biraderi olup Hacı Bedir Ağa'nın bizzat dindar ve namuskâr bir zat olduğunda herkes müttehittir. 10 Eylül sabahı, bunların hareketi mukarrerken nezdlerinde birkaç jandarma ve müsellâh Kürt olduğu halde anî olarak hükümete gelmişlerdir. Bu sırada süvari alayı tarafından mutasarrıfın evinin telefon telleri kesilerek ve evi sarılarak basılmıştır. Bunu hükümette para almakla uğraşan vali ve mutasarrıf haber alınca bunlar şiddeti havf ile her şeyi unutarak maiyetleriyle birlikte atlarına binip süratle firar eylemişlerdir. Mustafa Kemal ve avnesinin tenkili masarifine karşılık olmak üzere olbaptaki emrine tevfikan altı bin lira alınmıştır, ibaresi ve her ikisi tarafından imzalı senetleri de olduğu gibi bırakmışlardır. Senet jandarma kumandanı nezdindedir. Bu para alınmış ve unutulmuş olduğuna nazaran paramın ahziyle harekâtı milliyeye sarfı menutu reyî âlii devletleridir. Mabadi arzedilecektir⁷.

K. O. 3 Emir Zabiti Recep Zühtü”

⁷ NUTUK, Kemal ATATÜRK, Cilt III, Vesika:66, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, Devlet Kitapları

İngiliz Noel Bölgede faaliyete başlıyor:

İngilizler bölgeye Mister Noel'i göndererek emellerine ulaşmak için iç dinamiklerin harekete geçirilmesi çalışmalarını başlatırlar.

"Noel, Kürtlerin Peygamberi Olmak İstiyor"

İstanbul'daki İngiltere Büyükelçiliği Siyasal İşler Görevlisi T. B. Hohler, 21 Temmuz 1919'da, İngiltere Dışişleri Bakan Yardımcısı A. C. Tilley'e gönderdiği telgrafta Binbaşı Noel ve faaliyetleri hakkında şunları söylemektedir;

"(...)Noel Bağdat'tan buraya geldi, çok iyi bir insan, çok güçlü biri, fakat diğer bakımdan da Kürtlerin peygamberi olmak istiyor. (...)Korkarım ki, Noel bir Kürt Lawrence'i olabilir. Mezopotamya bizim olacağına göre O'na bir Kürt devleti kurdurup kuzey dağlarını böylece koruyabiliriz" ⁸.

Noel, Malatya'ya Bedirhanlılardan Kâmuran ve Celadet, Diyarbakırlı Cemilpaşazade Ekrem ve 20 kadar silahlı muhafızla birlikte geldi. Kâmuran ve Celadet, Mutasarrıf Halil Rahmi'nin akrabalarıdır. Noel'in gelişine tanıklık edenlerin hatıralarına göre, İngiliz ajanı Malatya'ya dört katır yükü altın ve silahla gelmiş ve bunları kendisine katılanlara dağıtmıştır ⁹.

Ali Galip ve Halil Rahmi daha sonra Kürt aşiretlerinin desteğini alarak Malatya ve Sivas'a saldırmanın planlarını yaptılarsa da Hacı Bedir Ağa'ya giden Hacı Kaya, Keşşaf Efendi, Fevzi Hoca, Karakaşzade Hacı Kadir Efendi, Dirijan Aşireti Reisi Şatiroğlu Mustafa Ağa'dan oluşan "Nasihat Heyeti" Hacı Bedir Ağayı ve aşiretleri ikna ederek bunlardan desteklerini çekmelerini sağladılar. Böylece Ali Galip ve grubunun bu çabaları da sonuçsuz kaldı ¹⁰.

Yöre insanını iç ve dış bölücü oyunlara karşı koruyarak yerel halkın özündeki vatansızlık duygusunun milli iradeden taraf tecelli etmesine katkı sağlayan Hacı Kaya'nın Ali Galip olayında yurtseverce verdiği mücadele ile Sivas kongresine sağladığı katkı ve verdiği destek, Sivas Kongresi Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal Paşa tarafından teşekkür ve övgüye layık görüldü.

Sivas Kongresi Heyeti Temsiliyesi Hacı Kaya'ya teşekkür mektubu gönderiyor:

Mustafa Kemal Paşa Heyeti Temsiliyesi adına gönderdiği telgrafta: "Sizin gibi din ve namus büyükler oldukça Türk ve Kürd'ün birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşayacağını" söylüyordu. Ayrıca Hacı Kaya'nın Sivas kongresine verdiği destek ve yaptığı çalışmalarından dolayı da kendisine heyeti temsiliye namına teşekkür ediyordu.

"Malatya Mutasarrıfı vekili vasıtasıyla Hacı Kaya ve Şatzade Mustafa Ağalara (Sivas, 15 Eylül 1919);

Padişah ve millet düşmanlarının yalanlarına kapılarak, Allah korusun Müslümanlar arasında kan akıtılması ve suçsuz zavallı Kürt kardeşlerimizden birçoğunun padişah askerlerince öldürülmeleri gibi, her iki dünya için pek acıklı durumun önlenmesi için yurtseverce çabalarınızın artması Sivas Kongresi Genel Kurulu'nca teşekkür ve övgüye layık görülmüştür.

⁸ İngiliz Devlet Arşivi Gizli Belgeleri Türkiye'nin Parçalanması ve İngiliz Politikası (1900-1920), Örgün Yayınevi, İstanbul, 2005, ss. 226-227.

- Mehmet Serkan Şahin, Yrd.Doç.Dr Hakkı Uyar, CHP Malatya Teşkilatı, y.l.t., D.E.Ü., T.A.D.

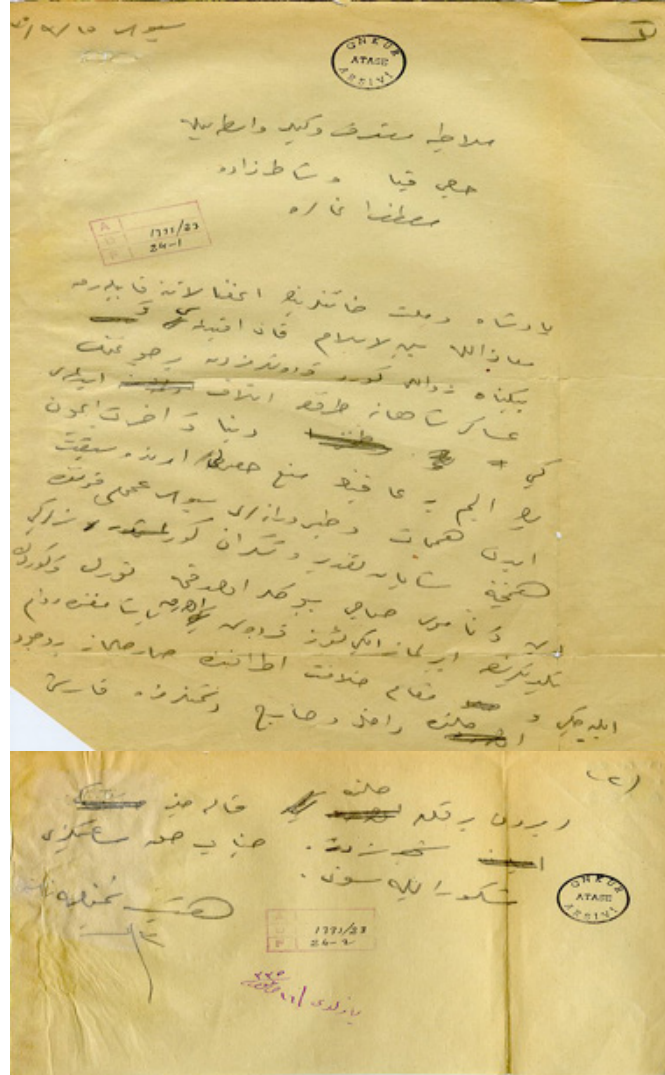
⁹ M.A.Cengiz, Mondros'tan Cumhuriyet'e Malatya, s. 36, 107. -M.S.Şahin, H.Uyar, a.g.t,

¹⁰ Celal Pekdoğan, a.g.t., s. 124

Sizin gibi din ve namus sahibi büyükler olduğça, Türk ve Kürt'ün birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşayacağı ve halifelik makamı çevresinde sarsılmaz bir gövde gibi iç ve dış düşmanlarımıza karşı demirden bir kale biçiminde kalacağı kuşkusuzdur. Cenabıhak mesainizi meşkur eylesin”¹¹

Heyeti Temsiliye Namına
Mustafa Kemal”

Mustafa Kemal Paşa'nın Gönderdiği O Telgrafın Aslı:

Atatürk'ün Hacı Kaya'ya gönderdiği Telgraf
(ATASE, D:135/23. F: 24-1,2)

Atatürk'ün Sivas kongresi heyeti temsiliyesi namına gönderdiği bu mektupta da anlaşıldığı gibi Hacı Kaya Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı kurtuluş mücadelesinin tam destekçisi olarak iç ve dış düşmanlara karşı mücadele etmiştir.

¹¹ ATASE, D:135/23. F: 24-1,2., Mustafa Onar, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yayımları-I, T.C. Kültür Bakanlığı., s.167

- Yrd. Doç. Dr. Hamdi Doğan, Birinci Meclis'te Malatya Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri

Kazım Karabekir Paşa Hacı Kaya'yı anlatıyor:

Kazım Karabekir Paşa Hacı Kaya'nın yaptığı mücadeleyi 'İstiklal Harbimiz' adlı eserinde yer vererek şunları kaydetmiştir: "Hacı Kaya, Milli Mücadelenin her safhasında ve Cumhuriyet döneminde daime Mustafa Kemal Atatürk'ün Elazığ'la ve Şark vilayetleri ile maddi ve manevi temasını sağlamıştır ¹².

Kazım Karabekir"

Hacı Kaya'nın Atatürk'e gönderdiği Telgraf

Vali Ali Galip ve İngiliz Mister Noel'in Malatya Mutasarrıfı Halil gibi kişilerin Malatya'daki bölücü faaliyetlerinin yöre insanlarından destek görmediğini ve görmeyeceğini, Türk ve Kürt asırlardan beri bir din kardeşi ve memleket yoldaşı hissiyle yaşadığını, bir kısım çevrelerin kendi basit çıkarları uğrunda kutsal değerlerin asilliğinde bütünleşen bu millete zarar veremeyeceğini ve bunların yalan ve dolanına sağduyunun müsaade etmeyeceğini bir telgrafla Mustafa Kemal'e bildiren Hacı Kaya şöyle diyordu:

Hacı Kaya'nın Atatürk'e gönderdiği Telgraf:

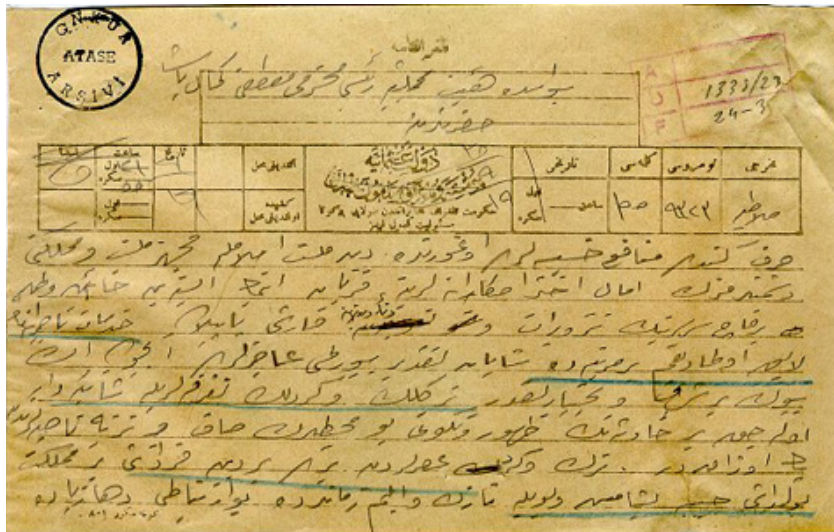
"İzollu Aşireti Reisi Hacı Kaya Bey Tarafından Mevrud (gelen)

Arıza-i Telgrafiye (telgraf yazısı) Malatya

Sivas'da Heyet-i Temsiliye Reisi Muhterem Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

-Sırf kendi menafi-i hasiseleri uğrunda, din-i millet-i islamiye ile mücehhez millet ve memleketi, düşmanlarımızın âmâl-i ihtiraskâranelerine kurban etmek isteyen hain-i vatan bir kaç serserinin tezvirat-ı denaetine karşı yapılan hidemat-ı naçizanemin, lâıyk olmadığım bir mertebede şayan-ı takdir, acizleri için pek büyük bir şeref ve bahtiyarlıktır.

Türklük ve Kürtlük tefrikalarıyla şaibedar olacak bu hadisenin zuhur ve tekevünü, bu muhitlerin saf ve temiz insanıyelerinden pek uzaktır.

(ATASE, D:135/23. F: 24-3)

¹² Kazım Karabekir Paşa- İstiklal Harbimiz, (İstanbul 1960, sayfa 229)

Türk ve Kürt asırlardan beri bir din kardeşi ve memleket yoldaşı hissiyle yaşamış ve böyle nazik ve elim zamanlarda bu merbudiyeti daha ziyade takviye ve temine mutaden bulunmuştur.. Memleketin mukadderatını yed-i hamiyet ve iktidarına alan muhterem mümesillerimizin, her gün için attıkları selâmet adımlarına sabırsızlıkla intizar ederek muvaffakiyetler temennisinde olduğum vazife-i vataniye uğrunda her türlü emirlerin canla, başla ifasına amade bulunduğumu kalbi ihtiramlarımla cevaben arz ederim efendim ¹³.

İzollu Aşireti Reisi Hacı Kaya”

Türk ve Kürt’ün birlik ve beraberliği:

Kürt meselesi mevcut olmadığına ve Kürtleri ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin temsil edeceğine dair Londra Konferansı murahhaslarına, Düvel-i Muazzama temsilcilerine duyurulmak üzere İzolu Aşiret-i Reisi Hacı Kaya Sebati ve birçok aşiret reisinin bir araya gelerek kaleme aldıkları bu çok anlamlı tarihi birlik mesajı büyük güçlerin Kürtleri şu ya da bu şekilde stratejik denklemin hiçbir yerinde kullanamayacağını ispatı gibiydi.

Dünya’ya Mesaj:

Mesaj, farklı unsurları aidiyet hissi ile kucaklayacak tarih, coğrafya, din, kültür ve siyasi olarak ortak hayat alanı bilincini kapsamaktaydı. Bu telgraf dışarıya verdiği mesaj kadar içeriyede mesaj veriyordu. TBMM çatısı altında toplumun tümünü hiçbir ayrıma tabi tutmadan kucaklayan bir vatandaşlık bilinci ve hukuku oluşturulmasının yanında toplumsal aidiyet hissini kazandırılmasının önemini ayrıca vurgulayan evrensel bir mesajdı. 17 Mart 1921 günü Meclis oturumunda gelen telgraf okunuyor ve zapta geçiyor. İşte o tarihi mesaj:

“Ankara Meclisi Riyaseti Celilesine

Kürtler küçük lokmanın çok kolay yutulacağını gününden çok önce anlamışlardır. Türk birliğinden ayrılmak düşüncesinde bulunanları Kürtler kendi milletinden saymazlar. Kürtlerin kaderi Türklerin kaderi ile birdir. Biz Kürtler Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinden başka kurtarıcı beklemediğimiz gibi, Misak-ı Milliye göre barış yapılmasını sağlamak için bütün varlığımızla hükümetimize yardımcı olacağımıza, T. B. M. M. Hükümeti içinde Kürtlüğün ayrı bir unsur olarak görüldüğünü hiçbir zaman iştirmek istemediğimizi bildirir, başarılar diler, saygılarımızı sunarız” ¹⁴.

*İzolu Aşiret Reisi
Hacı Kaya Sebati
Bükler Aşiret Reis i
Hüseyin*

*Aluçlu Aşiret Reisi
Mehmet
Çörçi Aşiret Reisi
Mehmet*

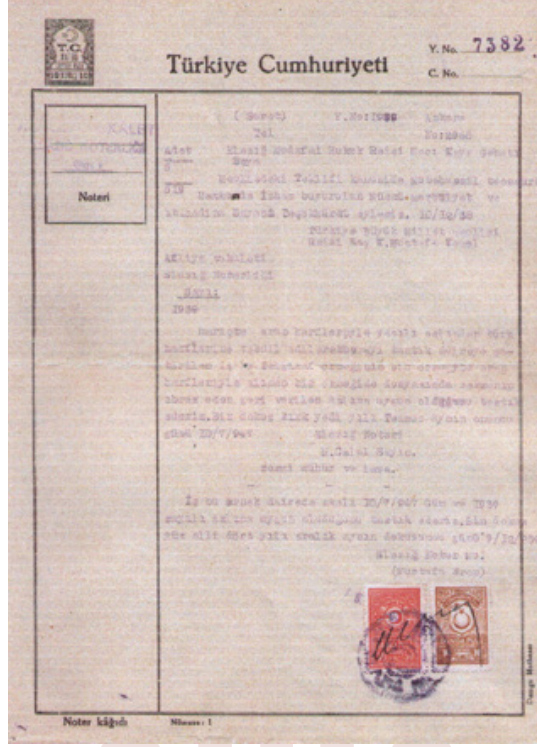
*Bariçkan Aşiret Reisi
Halil
Zeyve Aşiret Reisi
Hüseyin*

*Ulemayı Ekraftan: Hafız Mehmet, Halil, Zebunlu Halil, Bekir Sıtkı, Avni
Eşraftan: İzdilli Fehmi, Hüseyin, Nail, Bulutlu İbrahim, Sadık*

¹³ ATASE, D:135/23. F: 24-3., Yrd. Doç. Dr. Hamdi Doğan,a.g.e.

¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 9, s. 133, (1 Nisan 1921)

Atatürk Hacı Kaya'ya teşekkür ediyor:

Elazığ Noterliği Elazığ Noterliği 9.12.1954 tarih ve Y.No 7382 ile Türkçeleştirilmiş aslına uygunluğu tasdik edilen belge.

Hacı Kaya'nın milli iradeye verdiği desteğe karşılık Atatürk gönderdiği şu telgrafla kendisine teşekkür ediyordu:

"Ankara, No: 2968

Elazığ Müdafai Hukuk Reisi Hacı Kaya Sebati Beye,

Meclisteki Teklifi kanunide mütehasıl ... (bir kelime okunamadı) hakkımda izhar buyurulan hüsnü merbutiyet ve itimadına beyanı teşekkürat eylerim. 10/12/38

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi Baş. Mustafa Kemal"

Şeyh Sait isyanında Elazığ halkı devletten yana tavır koyuyor:

Hükümet kuvvetleri Elazığ'ı geri almak için askeri tedbirler düşünürken Elazığ halkı gerçekte yüz yüze gelip resmin bütününe gördüğünden isyancılara karşı hükümetten yana tutum almaya başlamıştır. İsyancılar, Harput'a girdikten sonra yağma yapmaya başlamışlar, hükümet konağı, hastahane ve bazı mağazaları yağma etmişlerdi. Bunun üzerine ahali kendi arasında gizlice tertibat alarak silahlanmaya başlamış, Binbaşı Nadir Bey'in idaresinde şehirde ve civar köylerde bulunan isyancılar üzerine hücum etmişlerdir.

Bu durum karşısında şaşırarak isyan kuvvetleri, dağılarak firar etmeye başlamıştır. Harput'u geri alan ahali adamlar göndererek hükümeti bu durumdan haberdar etmiş ve telgraf telleri onarılarak Elazığ ile olan haberleşme sağlanmıştır. İsyancıların Elazığ'dan kovulmasından sonra Elazığ'da hükümet tekrar teşkil edilerek vali vekilliğine eşraftan Beyzade Mehmet Nuri, mevki kumandanlığına da Rasim Bey tayin edilmiştir ¹⁵.

Elazığ halkı şehirlerini istila eden isyancılara karşı hemen harekete geçmedi. Ne zaman ki hastaneler istila edilip mağaza ve dükkânlar yağmalanmaya başlanınca halk harekete geçerek kendileriyle savaşmaya başladı. Şehirde kaos hakimdi. Şeyh Şerif Valilik makamını işgal etmiş yeni bir vali tayin edilmesi için başta İzollu Hacı Kaya, Çarsancaklı Bedri Bey, Çöteli Asım Bey, İzzet Koçak Bey ve Beyzade Nuri Bey'i çağırarak aralarında bir vali tayin etmelerini aksi halde kendi adamlarından birini tayin edeceğini söyler. Bunun üzerine Hacı Kaya, Müftü Mehmet Nuri Bey'in vali olmasını söyler.

Elazığlılar Sokak savaşı sonucunda isyancıları şehir dışına çıkarmayı başarmışlardı. Çarsancaklı Bedri Bey ve Yümmü Bey'in oluşturduğu beş yüz kişilik silahlı muharip gurup şehir dışına çıkarılmış şehri talan eden bu isyancı gurubun geri dönmeleri için günlerce mücadele etmişlerdir. Beş yüz kişilik bu kuvvetlerin günlük yemeği düzenli bir şekilde Hacı Kaya tarafından sağlanmıştır.

Bedri Çarsancaklı'nın oğlu Ziya Çarsancaklı Anlatıyor:

"15-Şubat-1925 günü öğlene doğru Piran'da patlak verdi. Bu sırada Şeyh Said, Hacı Kaya ile Said-i Nursi'ye kuvvetleriyle kendilerine katılmaları için birer mektup yazdı ise de ikisinden de ret cevabı aldı. Asi güçler ilerliyor, Elazığ cephesine yürüyen Şeyh Şerif Elazığ'a girmek üzereyken (Askeri güç yok), Elazığ Valisi Hilmi Bey esir olmamak için (kaçarken (11) on bir yaşında bir çocuğu da başından vurarak) Malatya'ya kaçıyor. Asilerin komutanı Şeyh Şerif gelip Valinin makamına oturuyor. Bir gün sonra başta Hacı Kaya olmak üzere, (Çöteli Asım Bey, Çarsancaklı Bedri Bey, İzzet Koçak Bey, Beyzade Mehmet Nuri Bey) bu beş kişiyi Valilik makamına istiyor. Diyor ki: "Ben Ankara'ya hareket etmek mecburiyetindeyim, sizlerden birinizi aranızda vali seçiniz". (Beyler imtina ediyorlar, ret ediyorlar) Bunun üzerine diyor ki: "Sizler kabul etmez iseniz, o zaman ben kendi adamlarımdan birini vali tayin eder giderim, düşününüz".

Hacı Kaya ile Asım Bey diyorlar ki: "Beyler iş değişti, sonu fecaat olur ve kabul edip aralarından Müftü Mehmet Nuri Beyi vali seçiyorlar.

Bu güne kadar Vali Hilmi Bey'in çete teşkiline müsaade etmediği için savunmasız, tedbirsiz ve teşvikçisiz kalmıştı. Bir kaos yaşandı, tam bu sırada Diyarbakır'dan gelen Küçük Nurettin Paşa'nın emriyle Çarsancaklı Bedri ve Yümmü Beylerin Çarsancak'dan getirttikleri -500- beş yüz kişilik silahlı muharip çete (Bu tarihte şehir halkı sokak savaşı vererek asileri şehir dışına çıkarmışlardı) ile bunların geri dönmelerini önlemekle beraber, ta Mastar Dağı'na kadar sürüp götürdüler ve Mastar Dağı'nda günlerce (Ta ki askeri güç gelinceye kadar) iki haftadan fazla bir zaman müsademe ve çatışmada bulundular. İşte günlerce cephedeki kuvvetlerin günlük yemeğini (karavana) gayet muntazam olarak (Bir Devlet hizmeti gibi) Hacı Kaya kurduğu teşkilatla karşılamıştır. Ziya Çarsancaklı"

¹⁵ Vatan Gazetesi, 27 Şubat 1925, s. 1.

İstiklal Mahkemeleri:

Elazığ Erkek Öğretmen Okulu, İstiklal Mahkemesi'nin duruşma salonu olarak ayrıldı. Okul binasını duruşmalara uygun şekilde düzenlemesi için yapılan değişikliklerin bitmesi ile yargılamanın başlayacağı bildirildiğinden, duruşmalar bir süre gecikti ¹⁶.

Elazığ'da kurulan İstiklal Mahkemesinde suçlular ve zanlılar yanında, potansiyel tehdit algısı oluşturan güç sahibi kimseleri (masumları) de (sindirme ve bir siyasi tedbir mülahazasıyla) sorguladıkları bilinmektedir. Kurtuluş Savaşında büyük fedakarlıklar gösteren, Milli mücadeleye hem maddi hem de bedenen destek veren, başta Mustafa Kemal olmak üzere yeni sisteme geçişte baş roller oynayan komutan ve devlet adamlarıyla birebir çalışmaları olan Hacı Kaya da İstiklal Mahkemesinde yargılanma gibi bir paradoks anlayışa kurban edilecekti.

Sonuçta berat karar verilse bile Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında hayatını hiçe sayacak kadar cansiperane fedakârlıklar ve kahramanlıklar gösteren bir lider kişiliğinin; kurulmasında rol aldığı, bedel ödediği bir devlet tarafından yargılanmasını da kaderin bir cilvesi olarak görmek gerek.

Hacı Kaya İstiklal Mahkemesinde yargılanıyor:

Şeyh Sait isyanının hemen akabinde kurulan İstiklal Mahkemeleri hızlı bir şekilde göreve başlıyor. Yargılamaya çalıştıkları kişilerin bu memleket için yaptıkları hizmetlerin bilincinde ve idrakinde olmalarına rağmen İnönü Hükümetinin emri gereğince bölgede nüfuzu olan herkesin yargılanarak buldukları bölgeden uzaklaştırılması hedeflenmişti. Milli mücadeleye verdikleri destek ve Atatürk'ün kendisine defaatle gönderdiği telgraflarla teşekkür ettiği ve yaptığı çalışmaları Sivas Kongresi Heyeti Temsiliyesi tarafından teşekkürle ve övgüye layık görülen Hacı Kaya'nın yargılanması İnönü'nün kabinesi tarafından istenmişti. İstiklal Mahkemesi Reisi Mazhar Müfit Bey, Hacı Kaya'ya ani bir soru yöneltiyor.

Mahkeme Reisi Mazhar Müfit Bey;

“-Kürt müsün – Türk müsün?”

İzol Aşiret-i Reisi Hacı Kaya Sebati;

-Ben Türk'ün Kürdüyüm. ¹⁷

Mahkeme başkanı bu ülkenin milli birlik ve beraberliğinin söz konusu olduğu olayları yargılamaya gelmişti. Ancak kendisi öyle bir soru soruyordu ki sebep-sonuç ilişkisinin analize ihtiyacı vardı. Soru çok kısaydı ama cevap dünden bugüne etnik farklılık üzerinden ayrılık ve fitne tohumları ekmek isteyenlere Hacı Kaya gibi bir liderden tokat gibi cevaptı.

Hacı Kaya, mahkeme başkanına sorudan daha kısa ama Osmanlının tarihsel sürecinin arka planını besleyen manevi donanımın Çanakkale Ruhu kadar kapsamlı veciz bir cevap veriyordu. “Ben Türk'ün Kürdüyüm” derken aslında biz kardeşiz diyordu.

¹⁶ Hakimiyeti Milliye, 15 Temmuz 1925, Ergün Aybars, İstiklal Mahkemeleri, İstanbul, 1998, s.276., Doç.Dr.Sabit Duman-Hakan Kutlu, İ.Ü.,SBE.,TAD. Şark İstiklal Mahkemesinde 1925-1927 Döneminde Takriri Sükun Kanununun Uygulanması y.l.t.,Mayıs-2007

¹⁷ Dr.M.Yazıcı, a.g.g.

Sürgün Kararı:

Hacı Kaya'ya İstiklal Mahkemesi Başkanı Mazhar Müfit Bey'in şu tebligatıyla sürgün kararı tefhim ediliyor. (Altı kişiye :1-Hacı Kaya, 2-Yümnü Kulu, 3-Bedri Çarsancaklı, 4-Haşim Karacimşit, 5-Halil Bulut, 6-Jandarmadan Emekli Mehmet Ağar). Tebligat Aynen Şöyle:

Reis Mazhar Müfit Bey;

“-Beyler, sizlerin yapmış olduğunuz hizmetler bizlerce malum ve müsellemler. Biliniz ki karar bizim değildir. Merkez-i Hükümetindir. Erbab-ı nüfuzu, Mıntıka-i nüfuzundan uzaklaştıracağız. Üzgünüz. Bir ay hazırlık dönemi veriyoruz, gidip hazırlığınızı yapınız.”

İçlerinden sadece Bedri Bey diyor ki, “Asilerin ruhunu şad etmiş olursunuz”. Huzurundan çıkıyorlar, bir ay zarfında da hazırlıklarını görüyorlar (Artık yol görünüyor).

Beni bu Milletten ve Devletten koparamazsınız:

Yaptığı mücadele ve fedakarlık karşısında Hacı Kaya, haksız yere Konya'ya sürgüne gönderildiğinde, “Ne yaparsanız yapın, beni bu milletten ve devletten koparamazsınız” diyerek kendi özündeki vatanseverlik örneğini vermiştir”.

Sürgün Bitiyor:

Çıkarılan bir ayla sürgün bitmişti ve Hacı Kaya, Bedri Çarsancaklı, Yümnü Kulu, Haşim Karacimşit, Halil Bulut ve Jandarmadan Emekli Mehmet Ağar artık memleketlerine dönüyorlardı.

Hacı Kaya ve beraberindekilerin bu hadise dolayısıyla görmedikleri ve çekmedikleri ızdırap kalmamıştı. Kolay değildi sürgün hayatı yaşamak. Hele vatanın selameti ve milletin geleceği için verilen büyük mücadelenin beyaz sayfalarındaki mürekkebi kurumadan ve alınlarındaki teri silmeye fırsat bulamadan İnönü Hükümetinin kurduğu İstiklal Mahkemesinin kurbanı olarak sürgün edilmişlerdi.

Atatürk'ün vefası:

Atatürk'ün Hacı Kaya'ya gösterdiği vefa ve ikisi arasında geçen diyalogu Ziya Çarsancaklı anlatıyor:

“Artık Cumhuriyet kökleşmiş, Mustafa Kemal Paşa, “Atatürk” unvanıyla Çankaya köşkündedir. Türk Ulusunun demokrasiye layık bir tarz-ı idare teessüsü için Cumhuriyet Halk Partisi'ni kurmuştur. Bu sırada, Hacı Kaya'yı tanıyanlardan ve hizmetlerini de yakinen bilenlerden biri olarak, Elazığ'a C. H. P. Müfettişi sıfatıyla görevli gönderilen Memduh Şevket Esendal, zamanın Elazığ valisi ile birkaç defa Hacı Kaya ile görüşürler. Durumunu ne kadar gizlerse gizlesin, (zamanında teklif edilen koca bir servet denecek vüsatteki malı, mülkü elinin tersiyle iten) hiçbir maddi çıkar ve paye gözetmeyen bu müstesna insanın gerçek maddi durumunu, müzayaka içinde olduğunu bittahkik anlarlar, parti merkezine bildirirler. Az bir zaman sonra Atatürk, bizzat Hacı Kaya'yı Çankaya'ya çağırıp götürür. İlk teklifi dilediği bölgeden (Mebus) Milletvekili olmasıdır, teklif adeta emir mahiyetindedir. Hacı Kaya her zamanki samimi ve ciddi tavrıyla: -Ben vatani görevimi yaptım, diye nazikâne geri çevirir. Ata'nın çağrı ve teklifleri bir iki defa daha tevali eder ise de, her seferinde cevap aynıdır.

...

Atatürk'ün 1938 yılında vefatından önceki son seyahati Elazığ'a olmuştu. Halkevi binasında verilen yemeğe (Elaziz – Pertek arası betonarme köprü açılışını yapıp biraz geç gelmesi ile) geç geldi.

Daima beraberinde gezdirdiği malum zevatı sofrasına alırdı ki yine öyle oldu. Ancak bir müddet sonra yalnız Hacı Kaya'yı çağırıp kısa bir müddet görüştüler (başkası yok). İşte bu görüşme Atatürk'le Hacı Kaya'nın son görüşüp konuşması oldu.

Ziya Çarsancaklı”

Hacı Kaya'nın son günlerini yine sürekli yanında bulunan ve hiçbir zaman kendisini yalnız bırakmayan Ziya Çarsancaklı anlatıyor:

“Adnan Menderes başbakan olarak Elazığ'a ilk gelişinde Hacı Kaya ile görüşmüştü. Fakat bu hususu yazmadan geçemeyeceğim. Menderes ile gelen gazetecilerden Ahmet Emin Yalman'nın Hacı Kaya ile uzun uzadıya görüşüp konuştuktan sonra, yüksek tirajlı Vatan Gazetesi'nin tam olarak bir sayfasını yaptığı mülakata ayırmasıdır. (Harput'a-Elazığ'a gidip de Hacı Kaya ile görüşmeyenler, Elazığ'ı gördüm demesinler.) diye büyük puntolarla başlık atmıştı. Diğer devlet adamları gibi, İstiklal Mahkemesine Elazığ'a celbedilen: Nadir Nadi, Ziyade bu Ziya, Hüseyin Yalçın, Y. Kadri Karaosmanoğlu, A. Emin Yalman vs. birçok mütebahir gazetecilerde Hacı Kaya'nın dostu ve hayranı idiler. Acaba neden? “Asarlar Yavrum, Asarlar”

Yıl 1959, Hacı Kaya hastanede (ziyaretçisi epeyce azalmıştır) (Ben D.P. İl İdare Kurulu Azası ve Elazığ İli Daimi encümen azasıyım). Her 10-15 günde bir beni çağırır, vilayetimizin idari, siyasi ve genel durumu hakkında malumat alırdı. Bazen de fikir ve görüşlerini açıklardı. Şimdi unutamayacağım ve kerametten üstün bir ferasetini size arz edeyim. Sohbetlerindeki mevzu, eski sadrazamlar, nazırlar ve zamanımızın hükümet ve devlet adamlarıydı. Aynen şunları söyledi. (Dert yumağı kitabımın 81. sayfasına da yazmışım):

“Benim oğlum, bu güne kadar Adnan Menderes gibi bir başvekil ne gelmiştir ve ne de gelir, ama bunu yaşatmazlar, asarlar benim oğlum asarlar”. (maalesef söylediği oldu ve Türk tarihine bir kara leke gibi düştü. Yaşım 82, unutamıyorum, utaniyorum).

Hacı Kaya, 1959 yılında, evinin kapısı önünde, ayağı sürçüp kalçası üzerine düşüyor, (nasıl olduğuna kendisi de hayret etmişti) kalça kemiği kırılıyor, (bazı kayıtlarda Malatya yolunda trafik kazasında olmuştur) diyorsa da kat'i surette asılsız ve yanlıştır.) Bu satırların yazarı olan ben her zaman (aile olarak ilgiliydik) derhal hastaneye kaldırılıyor, kemik erimesi had safhada ve de yaş bir hayli ileri, ameliyat imkânsız.”

Hacı Kaya hakkın rahmetine kavuştu:

"07.06.1962 günü saat 11.20'de vefat eden Hacı Kaya'nın naaşı o gün şehit olan 2 askerimizin naşı ile birlikte ve askeri bando eşliğinde Türk Bayrağına sarılı tabutu, binlerce Elazığlı ve Malatya'dan gelen insanlarımızın elleri üstünde, 08.06.1962 günü, Harput'ta İmam Efendi Hz.lerinin türbesi civarında ebedi istirahatgahına, rahmet-i ilahi ve ağuş-u Resulullah'a tevdi edildi. (ruhu şad olsun).

(O gün bir tarihi gömdük – bugün unuttuk)

Ziya Çarsancaklı!"

ELAZIĞ GAZETESİNİN MANŞETTEN VERDİĞİ ÖLÜM HABERİ :

Elazığ Günlük Siyasi Gazete - 08 Haziran 1962
Elazığ'ın Yetiştirdiği Büyük Simalardan

HACI KAYA VEFAT ETTİ

İstiklal savaşı ve daha sonraki buhranlı devirlerin teselli kaynağı olan Hacı Kaya dün saat 11.20 de hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Mustafa Kemal'in en yakın arkadaşı olan merhum, bu günkü Cuma namazını müteakip na'şını bayrağına sarılı olarak bando refakatinde Şehitliğe ve oradan Harput'a nakledilerek toprağa verilecektir. ¹⁸

¹⁸ Elazığ Günlük Siyasi Gazete, Manşet Haber-08 Haziran 1962, s.1

VAKFIMIZ KANALIYLA 2014-2015 ÖĞRENİM YILINDA BURS VEREN YARDIMSEVER HEMŞEHRİLERİMİZ

1.	KOLİN İNŞAAT	30	24.	NEJLA AKSOY	1
2.	SALİH ÖZBULUT	25	25.	BARIŞ AYDEN	1
3.	MEHMET-NİHAT ÖZBAĞI	20	26.	FULYA AYDEN	1
4.	ERHAN PEKER	10	27.	BAFA PETROL	1
5.	CEVAT PEKER	10	28.	HAMİT ZİYA GÖKALP	1
6.	İSMAİL ÇELİK	10	29.	EDİP GÜLTEKİN	1
7.	HASAN BASRİ BOZKURT	10	30.	SERPİL DALOKAY	1
8.	ZİVER İNŞAAT	5	31.	ONUR ÇAĞLAR	1
9.	MEHMET ÇAĞLAR	5	32.	ÖNER ÇAĞLAR	1
10.	SELAHATTİN ŞEREFÖĞLÜ	5	33.	TİMUR DEMİREL	1
11.	HAYRETTİN KENT	5	34.	SEMRA TÜRKÖZMEN	1
12.	ERDİNÇ FIRAT	5	35.	MAHMUT KURTOĞLU	1
13.	YASEMİN AÇIK	5	36.	NERMİN MİT	1
14.	CAHİT KÖKSAL	5	37.	GÖNÜL MENGELİK	1
15.	YUSUF KOTAN	5	38.	ZEKİ YAVUZTÜRK	1
16.	SAİM PİRİNÇCİ	5	39.	DOĞAN TAŞDELEN	1
17.	SEVAL CELAYİR	3	40.	KADİR BALCI	1
18.	BEST TASARIM A.Ş.	3	41.	NACİ TAŞEL	1
19.	İRFAN YURTEN	2	42.	ZİYA AKÇAY	1
20.	HÜKMÜ PEKER	2	43.	KADİR AYDIN	1
21.	M.FETHİ GÜRBÜZ	2	44.	ALİ HIDİR ERTEM	1
22.	SERPİL SÜMER	2	45.	YENER GÜRTAŞ	1
23.	METİN YÜCEL	1	46.	ÖNER KABASAKAL	1

KAYBETTİKLERİMİZ

- 1- 30.01.2015 *ŞEFİKA KIZIROĞLU*
- 2- 20.02.2015 *MUAMMER GÖKALP*
- 3- 17.03.2015 *HACER KURTBOĞAN*
- 4- 18.04.2015 *NEJLA ÖZİŞ*
- 5- 23.04.2015 *SÜHA SANCAK*
- 6- 09.05.2015 *SIDIKA TURAN*
- 7- 19.05.2015 *AHMET TATAR*
- 8- 25.05.2015 *RAİFE AYTAR*
- 9- 04.06.2015 *MUZAFFER KOLOĞLU*
- 10- 26.06.2015 *ZEKİYE PAÇACI*

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ

Sokullu Mehmet Paşa Cad. Ece Sok.
No: 15/3 Dikmen/ANKARA
Tel: 0 312 4802880 • Faks: 0 312 4803808
Eposta: info@elazigvakfi.org.tr • elazigvakfi@gmail.com
www.elazigvakfi.org.tr